

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง
กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

The Development of Righteous Economic form by Participatory
Action of Mekong River Side Community: A case study of Muang
Nongkhai, Nongkhai Province

โดย

ดร.คิต วรุณดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ.๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761023

รายงานการวิจัย
เรื่อง

การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง
กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

The Development of Righteous Economic form by Participatory
Action of Mekong River Side Community: A case study of Muang
Nongkhai, Nongkhai Province

โดย

ดร.คิต วรุณดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ.๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761023

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The Development of Righteous Economic form by Participatory
Action of Mekong River Side Community: A case study of Muang
Nongkhai, Nongkhai Province

By

Dr. KID Varundee

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus

B.E. 2561

Research Project Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610761023

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง: กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
ผู้วิจัย	ดร.คิต วรณดี
ส่วนงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
ปีงบประมาณ	๒๕๖๑
ทุนอุดหนุนการวิจัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

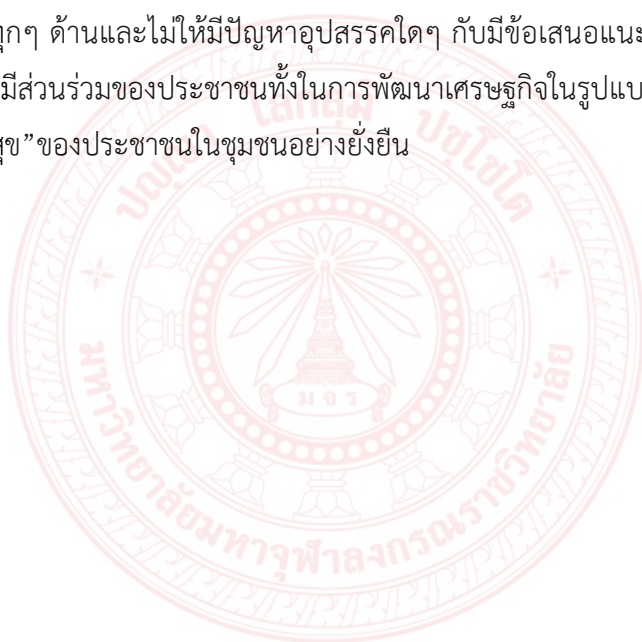
บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพครั้งนี้คือ ๑) เพื่อศึกษาปัญหาธุรกิจในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๒) เพื่อทราบสาเหตุการดำเนินการรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และ ๓) เพื่อพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ขอบเขตของการวิจัย คือ เขตพื้นที่อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และประชากรที่อยู่ในอำเภอเมืองหนองคาย ในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงในเขตเทศบาลเมืองหนองคายซึ่งประกอบด้วย ตลาดอินโดจีน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยกำหนดเนื้อหาของการวิจัยเป็นการศึกษารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงใน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสังเกตที่ไม่มีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีการรณรงค์ในการปรับปรุงด้านอาคารสถานที่ที่เป็นรูปธรรมและการซื้อขายโดยเน้นเรื่องของคุณธรรมโดยให้บริการสินค้าให้มีคุณภาพตามราคาไม่เอาเปรียบผู้บริโภค และได้พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนได้แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในลักษณะการให้คำแนะนำ และ หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดูแลสถานที่และตรวจดูแลความสะอาดให้เป็นไปตามสุขอนามัย โดยมีการประชาสัมพันธ์เพื่อการรณรงค์ใช้แต่สินค้าที่มีคุณภาพที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนคือการรับฟังจากสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์ของบ้านเมืองที่ทำให้ประชาชนได้รับรู้ถึงความไม่เป็นธรรมและปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมในทางใช้จ่ายซื้อสินค้าต่างๆ ของชุมชน และการซื้อสินค้าและบริการจะอย่างไรจึงจะมีความยุติธรรมกันในชุมชน

จากผลการศึกษาวิจัย พบว่าแนวทางในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมคือให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันในชุมชนและมีการดำเนินการอย่างโปร่งใสตลอดถึงการได้รับผลประโยชน์ที่เป็นธรรมและมีการตรวจสอบให้มีคุณภาพตลอดถึง หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนมากขึ้นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะเศรษฐกิจชุมชน ควรให้ความสำคัญต่อชุมชนในเรื่องสุขอนามัยการบริโภคและการใช้จ่ายซื้อสินค้าที่ได้คุณภาพและเป็นธรรม มีการส่งเสริมให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้มีโอกาสแสดงบทบาทของตนเองเพิ่มมากขึ้น ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน และพัฒนากร ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งมีผลจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ สำนักงานเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนมาใช้ในการพัฒนาชุมชนทำให้เกิดผลในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนในทุกๆ ด้านและไม่ให้มีปัญหาอุปสรรคใดๆ กับมีข้อเสนอแนะและเพื่อปรับปรุงเพิ่ม ประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบความเป็นธรรม เพื่อ ความ “อยู่เย็น เป็นสุข” ของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืน

Research Title: The Development of Righteous Economic form by Participatory Action of Mekong River Side community of Muang Nongkhai, Nongkhai Province.

Researcher: Dr.Kid Varundee

Department: Nongkhai campus
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2561/ 2018

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The first purpose of this qualitative and quantitative research is to study the participatory development of the equitable economic model of the Mekong River community in Nong Khai Province. 2) To study the development of a fair economic form in Muang District, Nong Khai Province. 3) To know the problems, obstacles, and suggestions on public participation in the development of fair economic patterns of Mekong communities in Muang Nong District, Nong Khai Province.

The scope of the research's area was Nongkhai District, Nong Khai Province, and the population in Nong Khai Province. In this study, the population of the Mekong River Community in Nong Khai municipality's area consists of Indo-China Market in Nong Khai District, Nong Khai Province.

The content of the research is a study of the fair economic patterns at the Mekong river community in Muang District, Nong Khai Province. The method of research was an unstructured observation and structured interviews. The research's result found that the development of the Fair Economy Model of Nongkhai District Nong Khai Province, has a campaign to improve the concrete building and trading, and focusing on the virtues by providing quality products at a price that does not exploit the consumer.

The involvement of community leaders and the public has been shown to be participatory in the form of guidance and counseling. The Government agencies are

encouraged to participate in site supervision and hygiene inspections. It has a public relations campaign for using the quality products that contribute to community participation by listening to the media about the situation of the country, helping people to be aware of injustice and other problems. The research's results of the approach to developing a fair economic model found that people participate in the decision-making in the community, and have a transparent manner with fair and equitable benefits. The Government supported and encouraged to promote economic participation in all aspects, especially in the community. The community should pay attention to hygiene, consumption and spending on good quality, and fair consumption.

The community leaders and the developers have given people's opportunity to participate and develop the community based on the philosophy of sufficiency economy. The Community Development Office applied the economic philosophy for community development resulting in the development of a fair economic model for the community without any barriers. The suggestions need to improve the efficiency of people's participation for economic development in the form of fairness. It is based on the slogan of the terms "Live Happily" of the people in the community sustainably.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง: กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร.(สุทิพย์ อากาศโร) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ได้ส่งเสริมสนับสนุน เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ และเป็นขวัญกำลังใจในการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน ผู้รายงานขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระราชาธรรมาลงกรณ์ เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย พระครูโพธิญาณุศิษย์ (วีระพงษ์ สุขเมธี) ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ พระครูปัญญาธรรมานุกิจ ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ และนายชาญไชย พิมพ์คำ ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตหนองคาย พระอาจารย์พระมหาชุตีภักค อภินนโท ผู้อำนวยการส่วนวางแผนและงานวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ จนทำให้รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย และเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล สืบค้นเอกสาร ตลอดถึงการให้ข้อคิด ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

นอกเหนือจากที่กล่าวนามมาข้างต้น ผู้รายงานในนามของผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณบูรพคณาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา และประทานสติปัญญา จนทำให้รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ตามวัตถุประสงค์ และประสบความสำเร็จในที่สุด

ดร. คิต วรณดี

สิงหาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	๓๕
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๖
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๖
๑.๔ ขอบเขตในการวิจัย.....	๗
๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย.....	๘
๑.๖ ทบทวนเอกสารในการวิจัย.....	๘
๑.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๑๑
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๑๒
๑.๙ หน่วยงานที่นำผลงานวิจัยไปใช้.....	๑๒
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.....	๑๔
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ.....	๓๐
๒.๓ ข้อมูลพื้นที่ในการทำการวิจัย.....	๓๓
๒.๔ เอกสารอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๓๕
๒.๕ กรอบแนวความคิดการวิจัย.....	๕๗

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๕๘
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๕๙
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย.....	๖๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	๖๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๕
๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๗

๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๑ ตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประกอบการธุรกิจในตลาด.....	๗๑
๔.๒ ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ประกอบการธุรกิจในตลาด.....	๗๓
๔.๓ ตอนที่ ๓ วิเคราะห์ข้อเสนอแนะการพัฒนาในรูปแบบเศรษฐกิจ.....	๗๕
๔.๔ ตอนที่ ๔ วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้นำในการพัฒนาในรูปแบบเศรษฐกิจ.....	๗๖
๔.๕ ตอนที่ ๕ วิเคราะห์จากประสบการณ์ผู้นำในการพัฒนาในรูปแบบเศรษฐกิจ.....	๘๑
๔.๖ ตอนที่ ๖ วิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ.....	๘๒
๔.๗ ตอนที่ ๗ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๘๓

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๘๗
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๙๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย.....	๙๔

บรรณานุกรม.....	๑๐๒
-----------------	-----

ภาคผนวก.....	
ภาคผนวก ก บทความการวิจัย.....	๑๒๘
ภาคผนวก ข การนำผลของการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๑๓๐
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบการวิจัย.....	๑๓๓
ภาคผนวก ง เครื่องมือการวิจัย.....	๑๔๒
ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรม.....	๑๔๗
ภาคผนวก ฉ บทสรุปโครงการวิจัย.....	๑๕๕
ภาคผนวก ช ประวัติผู้วิจัย.....	๑๕๗

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่

๑ แสดง ทฤษฎี ในการวิจัย.....	๑๑
๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๕๗
๓ แผนการพัฒนาเศรษฐกิจเมืองหนองคาย.....	๑๕๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่คณะบุคคล ต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวาย พระพรชัยมงคลเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวน จิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๐ มีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า “การจะเป็นเสีย นั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้ มีความพอเพียงกับตนเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะผลิต อาหารของ ตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความ พอเพียง พอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกล เท่าไร ไม่ ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก จึงอาจล้ำสมัย คนอื่นเขาต้องการเศรษฐกิจที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียกว่า เศรษฐกิจการค้าไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง^๑ จากพระราชดำรัสดังกล่าวพอสรุปความหมาย ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ว่า^๒ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นแนวทางการดำรงชีวิตและ การปฏิบัติตนของคนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐบาล เพื่อการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียงหมายถึงความ พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบ ใดๆอันจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในด้วยความรอบรู้ รอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างมีคุณธรรม หากมองตามทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว นับได้ว่าเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถ นำมาใช้ใน การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับทุกระดับได้เป็นอย่างดี ในการแก้ปัญหานี้จะ เกิดขึ้นและสำเร็จได้ ด้วยดีจากความร่วมมือ ความสามัคคี และความเข้าใจในศักยภาพของชุมชนใน การรวมตัวกันทำกิจกรรม เพื่อช่วยเหลือค้ำจุนซึ่งกันและกันระหว่างกัน ระหว่างกลุ่ม และระหว่าง ชุมชน อันจะทำให้การเอารัด เปรียบกันหรือความเหลื่อมล้ำในสังคมหมดไปได้ และก่อให้เกิดความ พอเพียงอันเป็นเกราะที่เข้มแข็งให้ เกิดขึ้นกับครอบครัว ชุมชน และประเทศได้

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ”, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๗

^๒ สิริชัย วิชโรท, "การพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงรายงานวิจัย" (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ วิถีทรรศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๒๔.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในส่วนที่ ๑๐ ว่าด้วยแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา ๘๗ พอสรุปได้ว่า รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น การ ตัดสินใจ การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำ บริการ สาธารณะ การตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตาม สาขาอาชีพ ที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น การส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในการทางเมือง และจัดให้มี กฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนา การเมืองภาคพลเมือง เพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรม สาธารณะของ ชุมชนรวมทั้งสนับสนุนการ ดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะ เครือข่ายทุกรูปแบบ ให้สามารถแสดงความคิดเห็น และสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่ การส่งเสริมและให้ การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนา การเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้ง^๓ การจัดทำ แผนพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ มีการ พัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์ เงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทั้ง ภายในและ ภายนอกประเทศ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๔) ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ ของการ วางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คน เป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อให้เกิด การพัฒนาที่สมดุล ต่อมาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๙) ได้อัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนา แบบ บูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับ ที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) เพื่อการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม^๔ ดังนั้น หากพิจารณาถึง แนวนโยบายการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ - ๑๐ ที่ได้รื้อฟื้นเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ก็เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ และสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงไปใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาคุณภาพชุมชน และพัฒนาคุณภาพของ

^๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร , ๒๕๕๐), หน้า ๖๒ - ๖๔.

^๔ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “**สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนา เศรษฐกิจ , และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๖๐)**,” (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒

สังคมประเทศไทย โดยมุ่งให้ยึด หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเริ่มที่ตนเอง ตลอดจนเสริมสร้างบทบาทของครอบครัวให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การ ปกครองและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการพึ่งตนเองและ หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวทางระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีการวางยุทธศาสตร์การ พัฒนาต่างๆเพื่อความอยู่ดีมีสุขตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยอาศัยทุนเดิมของประเทศที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน และสร้างสมดุลของการพัฒนาให้เกิดขึ้นทุกมิติ ทั้งเพื่อ เสริมสร้างการพัฒนาประเทศให้เกิดการอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๖๐) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคี การพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่าง กว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ กำหนดวิสัยทัศน์ใน การพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ "สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อ การเปลี่ยนแปลง" อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป โดยวางยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งหมด ๖ ยุทธศาสตร์ คือ ๑) ยุทธศาสตร์สร้างความเป็นธรรมในสังคม ๒) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่ง การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ๓) ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและ พลังงาน ๔) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ๕) ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และ ๖) ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมิติในการพัฒนานั้นได้ให้ ความสำคัญการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อความยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป^๕ การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตมนุษย์บนโลกใบนี้ เพราะมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมต่างพึ่งพาอาศัยกันและต่างต้องมีบทบาทภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามวาระโอกาสที่ มาถึง บทบาทหน้าที่ที่ได้รับจากการยอมรับ บทบาทที่สร้างขึ้นด้วยตนเองเช่นการรับหน้าที่เป็นพ่อแม่ เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้าน ความสำคัญของบทบาทหน้าที่ การงานต้องมีกฎระเบียบและองค์การที่มั่นคงคอยช่วยรับนโยบายให้มีสอดคล้องกับกฎหมายของบ้านเมือง แต่ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมนั้น รวมถึงการร่วมด้วยช่วยกันในด้านความคิดเห็น การบริหารจัดการ ตลอดจนการ เสียสละเวลาอาคารสถานที่ปัจจัย

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐-๑๒.

อื่น ๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อบรรลุเป้าหมาย^๖ จุดมุ่งหมายหนึ่ง ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในการที่จะขับเคลื่อน เศรษฐกิจสำคัญของการพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนบนฐานของการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในพื้นที่ไปสู่กระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาร่วมกันของชุมชนซึ่งกระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่จะสามารถเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการทั้งในแนวคิดและแนวนอนบนเงื่อนไขของการใช้ข้อมูลบริบทของแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม^๗ เพราะการมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนได้ใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่าง ของตน เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน เงินทุน วัสดุในกิจกรรมพัฒนานั้นการมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลจากการพัฒนาและเป็นผู้กระทำให้เกิดกระบวนการพัฒนา ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นได้ทั้งวิธีการซึ่งนำไปสู่การพัฒนาและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาด้วย^๘ ในปัจจุบันรัฐบาลต่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยให้ ความ สำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนการพัฒนา เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้น ปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ฯลฯ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนกำลังเป็น กระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน ที่ผ่านมาพบว่าอุปสรรคและปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ประชาชนขาดความสนใจหรือขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายที่เป็นปัจจัยที่เป็นสิ่งจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำร่วมรับผิดชอบนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย เกิดความชอบธรรมอันนำมาซึ่งประโยชน์แก่ ประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังถือได้ว่า เป็นการเริ่มต้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่สำคัญอีกด้วย^๙ ดังนั้นกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จึงได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ในการ

^๖ ยูพาพร รูปงาม, “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”, ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕).

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

^๘ ปรัชญา เวสารัชช, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท”, รายงานวิจัย , (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , ๒๕๒๘), หน้า ๔.

^๙ รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตอุตสาหกรรม” รายงานวิจัย , (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

ขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีเกณฑ์การวัดประเมิน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการลดรายจ่าย ๒) ด้านการเพิ่มรายได้ ๓) ด้านการ ประหยัด ๔) ด้านการเรียนรู้ ๕) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ดังนั้นกรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย จึงได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมใน การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงนี้ มีเกณฑ์การวัดประเมิน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการลดรายจ่าย ๒) ด้านการเพิ่มรายได้ ๓) ด้าน การ ประหยัด ๔) ด้านการเรียนรู้ ๕) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่าง ยั่งยืน ๖) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน ต่อมามีการขยายผลการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนโดยให้เป็นหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง^{๑๐} ในการขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านด้วยการสร้างความรู้ ความสามารถของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างความรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชน พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้วย การ มีส่วนร่วมของชุมชนตามบริบทของชุมชนนั้นๆ เช่น ในจังหวัดหนองคายชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นชุมชนที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านการคมนาคม เศรษฐกิจ การเมือง เพราะตั้งอยู่ติดกับเขตชายแดน ไทย-ลาว เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรมทำสวนผัก สวนผลไม้ คนในชุมชนอยู่แบบต่างพึ่งพากันและกัน เมื่อความเจริญด้านการคมนาคม หรือทาง เศรษฐกิจ เช่นมีโรงงานขนาดย่อม มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง ก่อให้เกิด ความเปลี่ยนแปลงอันส่งผลกระทบต่อในด้าน ต่างๆแก่ชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปประชาชนบางส่วนเลิกทำการเกษตรหัน มาเป็นลูกจ้างโรงงาน เป็นลูกจ้างบริษัทเอกชน เป็นธรรมดาว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมมีปัญหา เกิดขึ้นตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม การเมือง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่นปัญหาขยะ และปัญหาอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งปัญหา เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบในการดำรงชีวิต ของคนในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ทั้งสิ้น และจากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้นำชุมชนจึงได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาบูรณาการ ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนบนฐานของความพอเพียง อยู่ ดีกินดีและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ตามนโยบาย ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวง มหาดไทย โดยอาศัยการมีส่วนร่วม ร่วมและความร่วมมือของทุกภาค ส่วนในชุมชนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการดำรงชีวิตพร้อมทั้งส่งเสริมให้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

^{๑๐}สำนักงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย “คู่มือการดำเนินงาน , อาสาพัฒนา รุ่นที่ ๖๕๒”, (กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย๒๕๕๕ ,), หน้า ๑๗.

ของ ประชาชนตามบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักใช้ รู้ถึงคุณค่าของ ทรัพยากรที่มีอยู่อันจะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างพอเพียงและอยู่เย็น เป็นสุขอย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่า ประชาชนในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจในชุมชนของตน ในด้านต่างๆคือ

- ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)
- ๒) ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน (Implementation)
- ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ
- ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยภาพรวมและในแต่ละด้านเป็น อย่างไร ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน และพัฒนากร ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ และสำนักงานได้สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและ นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนทำให้เกิดผลการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหาอุปสรรคและ ได้ข้อเสนอแนะ เพื่อ ปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบที่เป็น ธรรม เพื่อความ“อยู่เย็น เป็นสุข”ของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัญหาธุรกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
๒. เพื่อศึกษาสาเหตุการดำเนินการที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง หนองคาย จังหวัดหนองคาย
๓. เพื่อพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นชุมชนที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านการคมนาคม เศรษฐกิจ การเมือง เพราะตั้งอยู่ติดกับเขตชายแดน ไทย-ลาว เดิมเป็นชุมชน เกษตรกรรมทำสวนผัก สวนผลไม้ คนในชุมชนอยู่แบบต่างพึ่งพากันและกัน เมื่อความเจริญด้านการ คมนาคม หรือทางเศรษฐกิจ เช่นมีโรงงานขนาดย่อม มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นในชุมชนหรือบริเวณ ใกล้เคียง ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันส่งผลกระทบต่อในด้าน ต่างๆแก่ชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมประเพณี การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปประชาชนบางส่วน เลิกทำการเกษตรหันมาเป็นลูกจ้างโรงงาน เป็นลูกจ้างบริษัทเอกชน เป็นธรรมดาว่าเมื่อเกิดการ

เปลี่ยนแปลงก็ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม การเมือง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่นปัญหาขยะ และปัญหาอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งปัญหา เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ทั้งสิ้น และจากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้นำชุมชนจึงได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนบนฐานของความพอเพียง อยู่ ดีกินดีและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ตามนโยบายของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยอาศัยการมีส่วนร่วม ร่วมและความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการดำรงชีวิตพร้อมทั้งส่งเสริมให้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของ ประชาชนตามบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักใช้ รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่อันจะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างพอเพียงและอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่า ประชาชนในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจในชุมชนของตนในด้านต่างๆคือ

- ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)
- ๒) ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน (Implementation)
- ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ
- ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยการศึกษา ทบทวนเอกสารการ วิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็น ธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยศึกษาตามกรอบตามแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมขั้นพื้นฐานการมีส่วนร่วม ๔ ด้าน คือ ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ๓) การมีส่วนร่วมใน การรับผลประโยชน์ (Benefits) ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

๒. ขอบเขตด้านประชากร ในการทำวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยได้แก่ ประชาชนที่ อาศัยอยู่ในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน ๔๐ ชุมชน จะทำการเก็บ ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบการ เป็นจำนวน ๑๐๐ ชุด

๓. ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัยได้แก่ ตลาดท่าเสด็จ ซึ่งประกอบไปด้วย ชุมชนวัดศรีชะเกษ และ ชุมชนวัดศรีคุณเมือง ชุมชนวัดศรีเมือง ชุมชนวัดศรีคุณเมือง ชุมชนวัดหายโศก ชุมชนวัดศรีชมชื่น อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๔. ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่วันที่ ๑ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๓๐ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๑ ปี

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๔.๑ การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้าโดยการเปลี่ยนแปลงต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีก็ไม่เรียกว่า การพัฒนา ขณะเดียวกันการพัฒนามิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นของปริมาณสินค้าหรือรายได้ของคนเท่านั้นแต่หมายความไปถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของคนด้วย

๔.๒ รูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม หมายถึง ในทางเศรษฐกิจที่เป็นธรรมทั้งการผลิต การบริโภค และการประกอบการโดยมุ่งเน้นคุณภาพชีวิตที่สำคัญ การบริโภคนั้นเป็นการบริโภคที่จำเป็นเท่านั้น รู้จักประมาณไม่มีการกักตุน ไม่บริโภคสิ่งไร้สาระและไม่บริโภคแบบเบียดเบียนกัน ไม่บริโภคเพื่อสร้างทุกข์ในอนาคต ให้พิจารณาเพื่อยังชีพให้ดำรงอยู่ได้ ไม่บริโภคตามใจตนเองจนหลงใหลมัวเมาขาดสติปัญญาไร้การพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรอง

๔.๓ การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการใดกิจการหนึ่ง โดยมากเป็นกิจการของหมู่คณะที่บุคคลมีส่วนได้ส่วนเสียด้วยการทำงานเป็นคณะทำให้เกิดความรู้สึกว่า ตนเองมีส่วนร่วมในงานของสมาชิกและผู้ร่วมงานแต่ละคนมีความสำคัญยิ่งการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจในการพัฒนาสังคมและมีกระบวนการการมีส่วนร่วมเป็น ๓ ประการ ดังนี้

๑.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ

๒.การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้าน ทรัพยากร การบริหาร และการประสานของความร่วมมือ

๓.การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็ผลประโยชน์ทางด้าน วัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

๑.๖ ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาทุกอย่างต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ก่อนแล้วจึงต้องมีสิ่งอื่นหรือมีลักษณะอื่นเข้ามาผสมจึงจะเรียกรูปแบบการเปลี่ยนแปลง แบบนี้เรียกว่าการพัฒนา ลักษณะที่เพิ่มเข้ามาที่สำคัญนั้นคือทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า^{๑๑}

ไพฑูรย์ เครือแก้ว ได้กล่าวถึงชุมชนว่าหมายถึงกลุ่มบุคคลตั้งอยู่เป็นที่เป็นที่ทางมีขอบเขตเดียวกัน และผู้คนที่มีความคิดเป็นอย่างเดียวกันและมี การพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และติดต่อ

^{๑๑} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีการพัฒนาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๒๒), หน้า ๑๓

ซึ่งกันและกันมี ความสนใจ ร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ความรักชาติ รักมาตุภูมิ มีแนวพฤติกรรม เป็นอย่างงเดียวกัน เช่น การกิน กายอยู่ ภาษาพูด เป็นต้น^{๑๒}

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ได้อธิบายว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเดียวกัน และสื่อ สาร เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากกายอยู่ในพื้นที่ร่วมกัน หรือการมีอาชีพ ร่วมกัน หรือการประกอบกิจกรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือการมีวัฒนธรรมความเชื่อ หรือความสนใจ ร่วมกัน^{๑๓}

ประเวศ วะสี ได้กล่าวว่าชุมชนในภาษาอังกฤษว่า Community ซึ่งได้มีผู้ให้หลักนิยาม มากมายแตกต่างกันไปตามทัศนะความคิดเห็นจากการศึกษารวบรวมข้อมูลและประสบการณ์ของการ พัฒนาชุมชน ตามชุมชนต่างๆ จะพบเห็นได้ว่า การพัฒนาชุมชนนั้น มีแนวความคิดที่แตกต่างกันบ้าง ตามภูมิประเทศ โดยมีบางประเด็นที่มีความสำคัญ ดังต่อไปนี้^{๑๔}

๑. มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของชุมชน และปรัชญาของการพัฒนาชุมชน มีความ เชื่อมั่นในพลังความสามารถของมนุษย์ การดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชน การพัฒนาชุมชนจะ เจริญหรือเสื่อมถอยของชุมชน ขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ การพัฒนาชุมชนจึงต้องให้คนเป็น ศูนย์กลางของการพัฒนา คือการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้มี มาตรฐานในการดำรงชีวิต หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง ในระดับ หนึ่ง

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่จะมาช่วยกันพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติการ และร่วมรับผิดชอบ ในทุกๆ เรื่องทุกขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมการประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น อาจกล่าวได้ว่า การ พัฒนาชุมชนเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็น แนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชน

๓. การช่วยเหลือตนเองของคนในชุมชน จากความเชื่อในปรัชญาเรื่องศักยภาพและพลัง ความสามารถของชุมชนแล้ว การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน และชุมชนให้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเองการขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนต้อง เป็น สิ่งที่เกิดความสามารถของคนในชุมชนเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ ทั้งทาง เศรษฐกิจ ศิลธรรมคุณธรรม และสุขภาพที่ดี

^{๑๒} ไพบูลย์ เครือแก้ว, **ลักษณะสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิชิตการพิมพ์ ๒๕๓๘), หน้า ๓.

^{๑๓} ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, **สำนักไทยที่พึ่งงานที่ปรารถนา**, (กรุงเทพมหานคร : ศุภสภา , ๒๕๔๔), หน้า ๕.

^{๑๔} ประเวศ วะสี, **ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรมและสุขภาพ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พินเนศ พรินติ้งเซนเตอร์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐-๒ ๒.

๔. การใช้ทรัพยากรในชุมชน การพัฒนาชุมชนใดผลประโยชน์ย่อมเกิดขึ้นในชุมชนตั้งนั้น นอกจากการพัฒนาด้วยการช่วยเหลือตนเองของคนในชุมชนแล้วต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และรวมถึงทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชน ที่ไม่หวังพึ่งพาจากภายนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่น ๆ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนของตน เช่นเดียวกัน ในเรื่องของการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนนี้ส่วนหนึ่งก็ต้องเป็นหน้าที่ของรัฐบาล จะต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ แต่รัฐจะให้การช่วยเหลือมักจะเป็นโครงการใหญ่ๆ เท่านั้นที่จะต้องใช้ทรัพยากรมากเป็นแผนและโครงการที่รัฐบาลดำเนินการผ่านหน่วยงานราชการ ไม่ใช่เป็นแผนและโครงการพัฒนาของประชาชนในชุมชน

๕. การริเริ่มของประชาชนในชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อในสิทธิเสรีภาพของ คน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการจัดทำโครงการ ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกชุมชน การดำเนินงาน พัฒนาในขั้นตอนต่างๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ หน่วยงานอื่นๆควรเป็นหน่วยงานที่คอยส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษแก่ประชาชนในชุมชนจนมีความรู้ความสามารถในระดับที่เรียกว่า คิดเป็น ทำเป็นจนมีความสามารถที่จะค้นพบปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

๖. ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคน และทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญเพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัดทั้งบุคลากร งบประมาณหรือทรัพยากร ระบบบริหารและดำเนินงานพัฒนา ส่วนประชาชนในชุมชนเองก็มีขีดจำกัดในเรื่องความไม่พร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้นจะดำเนินงานพัฒนา ชุมชนในชุมชนใด ชุมชนหนึ่งจึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในชุมชนและรัฐบาล กล่าวคือ ชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่งความสามารถของตนเองได้มาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อยก็พึ่งพาตนเองได้น้อย รัฐก็จะเข้าไปให้การ สนับสนุนมากขึ้น ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐนี้จะต้องเป็นสัดส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน

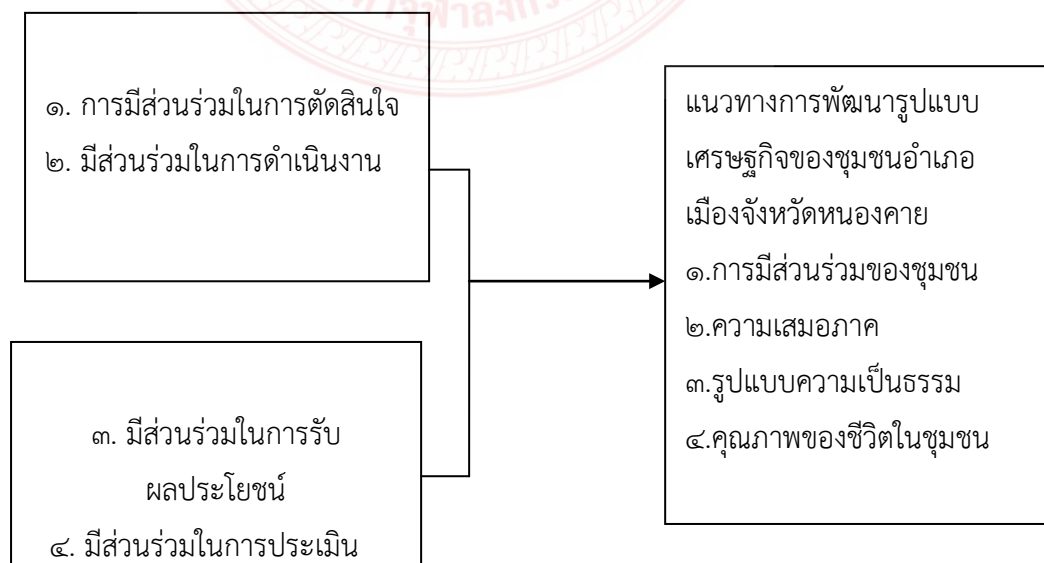
๗. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชนไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเพียง ฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างมีความสามารถที่จำกัดไม่สามารถดำเนินงาน พัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนปรัชญาและแนวคิดของการพัฒนาชุมชนคือลงมือช่วย เหลือตนเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสม นอกจากการร่วมมือของรัฐกับประชาชน

๘. การพัฒนาเบ็ดเตล็ด การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันหลายๆ ด้าน จะมุ่งพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรมการดำเนินกิจกรรมต่างต้องสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เป็นจำนวนมากต้องใช้ การประสานงานที่ดี จึงจะประสบความสำเร็จ

๙. ความสมดุลในการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการหลายด้านไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียวต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันทุกด้านไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดจึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วยเช่นความ สมดุลระหว่างการพัฒนาคนกับ สิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างการพัฒนาร่างกายกับจิตใจของคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย เป็นต้น

๑๐. การศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชน มีลักษณะให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุก วัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต

๑.๗ ทฤษฎีหรือกรอบแนวความคิด (Conceptual Framework) ของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย สมมติฐาน ในการวิจัย ประชาชนมีสถานภาพด้านปัจจัยส่วนบุคคลและ ปัจจัยสภาพแวดล้อม ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนฝั่งแม่น้ำ โขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ต่างกัน

๑. การให้ความรู้เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน
๒. การให้ความรู้เรื่องคุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน)

ผลทางด้านต่างๆ

๑. ผลทางด้านสังคม
๒. ผลทางด้านสิ่งแวดล้อม
๓. ผลทางด้านวัฒนธรรม
๔. ผลทางด้านคุณธรรม
๕. ผลทางด้านความสมดุลของการดำรงชีวิต
๖. ผลของการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

๑.๘ ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบ ถึงบทบาทของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชุมชนฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ต่างกันโดย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยแวดล้อม

๒. ทำให้ทราบ ถึงผลเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนารูปแบบ เศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมชุมชนชุมชนฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดย จำแนกตามปัจจัยส่วน บุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม

๓. ทำให้ทราบ ถึงปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชุมชนฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอ เมือง จังหวัดหนองคาย

๔. ผลวิจัยสามารถนำไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่ เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชุมชนฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ให้มี ประสิทธิภาพมาก ยิ่งขึ้น

หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. องค์การบริหารส่วนตำบลเขตอำเภอเมืองหนองคาย และชุมชนในเขตเมือง หนองคาย

๒. เทศบาลเมืองหนองคาย และองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย
๓. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
๔. มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย
๕. ใช้เป็นส่วนหนึ่งของเอกสารประกอบการสอน ในรายวิเศษรัฐศาสตร์สำหรับครู
๖. ใช้เป็นส่วนหนึ่งของเอกสารประกอบการสอน ในรายวิเศษรัฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายจึงได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ๑.แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ
- ๒.แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจแนวพุทธ
- ๓.ข้อมูลพื้นที่ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ
- ๔.เอกสารอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๕.กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

เพื่อที่จะนำไปวิเคราะห์ร่วมกับการค้นหาค้นหากรอบแนวคิดในการวิจัยและตัวชี้วัดการพัฒนา รูปแบบเศรษฐกิจภาคประชาชนนอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภายในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ในลักษณะ คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจในตลาดอินโดจีน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจภาคประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อกำหนดขอบเขตของงานวิจัยที่แตกต่างจากการศึกษาก่อนหน้านี้ ดังต่อไปนี้

๑.๑ แนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

การพัฒนาตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจ คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

๑.๑.๑ ความเป็นมาของเศรษฐกิจ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ^{๑๕}

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดยาวนานกว่า ๓๐ ปี จึงมีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้

๑.กรอบแนวความคิด

^{๑๕} สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ,๒๕๕๐).หน้า ๓๓

เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืน ของการพัฒนา

๒. คุณลักษณะ

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

๓ คำนิยาม

ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

๑.ความพอประมาณ: หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

๒.ความมีเหตุผล: หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

๓.การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว: หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๔. เงื่อนไข

การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

๑. เงื่อนไขความรู้: ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

๒. เงื่อนไขคุณธรรม: ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๕.แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและสามารถพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ ความรู้และเทคโนโลยี

๑.๑.๒ ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความ

รอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิต ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงหรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ว่า หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมืองรัฐประเทศหรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เรามีได้เป็นเจ้าของและเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้โดยไม่เดือดร้อนกำการเป็นอยู่ตามฐานะตามอัตภาพและที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม อีสราภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด^{๑๖} เศรษฐกิจพอเพียงความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกหลักการ และแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ในขณะที่ แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาการเกษตรอย่างเป็นขั้นตอนนั้น เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติ ที่เป็นรูปธรรม เฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ อาจเปรียบเทียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอยู่ ๒ แบบ คือ แบบพื้นฐาน กับ แบบขั้นที่ ๑ ที่มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งน้ำฝน และประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่พอเพียง แม้กระทั่งสำหรับการปลูกข้าวเพื่อบริโภค และมีข้อสมมติว่า มีที่ดินพอเพียงในการชุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องดังกล่าวจากการแก้ปัญหาความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรสามารถมีข้าวเพื่อการบริโภคยังชีพในระดับหนึ่ง และใช้ที่ดินส่วนอื่น ๆ สนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว รวมทั้งขายในส่วนที่เหลือเพื่อมีรายได้ที่จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ทั้งหมดนี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว อย่างไรก็ตาม แม้กระทั่ง ในทฤษฎีใหม่

ขั้นที่ ๑ ก็จำเป็นที่เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนราชการ มูลนิธิ และภาคเอกชน ตามความเหมาะสมความพอเพียงในระดับชุมชน และระดับองค์กรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่

ขั้นที่ ๒ เป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ กล่าวคือ เมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัว หรือ

^{๑๖} สุเมธ ตันติเวชกุล, การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๒), หน้า ๕๓

องค์กรต่าง ๆ มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้วก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่ม และส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามกำลังและความสามารถของตน ซึ่งจะสามารถทำให้ ชุมชนโดยรวม หรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้น ๆ เกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติอย่างแท้จริงความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่

ขั้นที่ ๓ ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชน หรือเครือข่ายวิสาหกิจ สร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้ จะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา หรือ ร่วมมือกันพัฒนา ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่อันประกอบด้วยชุมชน องค์กร และธุรกิจต่าง ๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงกลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ในที่สุด

๑.๑.๓ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ ๑๑

ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ผันผวน ซับซ้อนและคาดการณ์ผลกระทบได้ยาก แม้ว่าในภาพรวมสังคมไทยมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้น และมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งแตกต่างกันไปทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และสังคม แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติ โดยเฉพาะความเสี่ยงจากการบริหารภาครัฐที่อ่อนแอ โครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่สามารถรองรับการเติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งความเสี่ยงจากความเสื่อมถอยของค่านิยมที่ดีงามในสังคมไทย ความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความเสี่ยง ด้านความมั่นคงของประเทศ จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันใหม่ ๗ ประการให้เข้มแข็งขึ้นภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ของประเทศให้เข้มแข็ง ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เพื่อเตรียมพร้อมให้ประเทศสามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงมีแนวคิดที่มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘-๑๐ โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการ

พัฒนา”ในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับเพื่อให้เกิดการพัฒนา และบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลางเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งคนสังคม เศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมและการเมืองโดยมีการวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความ พอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่าง ความสามารถในการพึ่งตนเองกับการแข่งขันในเวทีโลกความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับเมือง เติร์ยม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการ เปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศทั้งนี้การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรอบรู้” ในการพัฒนาด้านต่างๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้อง กับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “คุณธรรม” จริยธรรมในการปฏิบัติ หน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ การกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ การ พัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้นในมิติการพัฒนา ด้านต่างๆ เพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยงที่สังคมไทยต้องเผชิญ และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้ เข้มแข็ง ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ ก้าวทันต่อการ เปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่าง เป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐาน ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และความคิด สร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ มั่นคงและยั่งยืน โดยมีแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในประเด็นต่างๆ ที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับ ที่ ๑๑ ดังนี้

๑. การพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชนสู่สังคมที่มีคุณภาพ สามารถจัดการความเสี่ยงและปรับตัวเข้ากับ การเปลี่ยนแปลง รวมทั้ง มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคง ทางเศรษฐกิจและ สังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและ โครงสร้างพื้นฐานในการสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคง สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอ ภาค และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส ยึด ประโยชน์ส่วนรวม และเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในกระบวนการพัฒนา ประเทศ

๓. การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ความสำคัญกับ การพัฒนาคุณภาพคน ไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มี สติปัญญาที่รอบรู้และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร มีโอกาสและสามารถเรียนรู้

ตลอดชีวิต ควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาคน

๔. การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ทิศทางการเติบโตในรูปแบบใหม่ ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง เพื่อลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการในภาคการผลิตและบริการ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้ประกอบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และผู้ประกอบการในภาคเกษตร ให้ใช้ภูมิปัญญาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับสู่การผลิตและการให้บริการบนฐานความรู้ และที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนให้มีการเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานการพึ่งพาซึ่งกันและกัน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันต่อกระแส การเปลี่ยนแปลงจากภายนอกประกอบด้วย

๕. การสร้างความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน ให้มีความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตอาหารและพลังงานที่มีความมั่นคง โดยการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขณะเดียวกัน ให้มีความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานชีวภาพทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ภาคเกษตรสามารถพึ่งตนเองและเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ได้อย่างมั่นคง

๖. การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ให้มีความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา ภายใต้ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวยและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม มุ่งปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสาขาบริการที่มีศักยภาพ พัฒนาภาคอุตสาหกรรมสู่อุตสาหกรรมฐานความรู้ เชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ ควบคู่ไปกับการปฏิรูปกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ และบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นฐานเศรษฐกิจของประเทศที่เข้มแข็งและขยายตัวอย่างมีคุณภาพ

๗. การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศกับความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความร่วมมือแบบหุ้นส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืนและยึดผลประโยชน์ร่วมกันทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค สร้างปฏิสัมพันธ์ในความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างสร้างสรรค์ เตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าสู่ประชาคม

อาเซียน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

๘. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแล รักษาและใช้ประโยชน์ การปรับกระบวนการทัศน์การพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติสร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีประชาคมโลกเพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกันสามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตให้คนในสังคมไทย

โดยสรุป การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ ให้แก่ ปัจเจก ครอบครัวยุคน ชุมชน สังคม และประเทศ โดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ พร้อมทั้งขยายการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพจาก ๓ ทุน ทั้งทุนสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็น ๖ ทุน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะการสร้างฐานทางปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับคนและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ก้าวสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่มีแบบแผนการผลิตและบริการอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยนำความรู้และจุดแข็งของอัตลักษณ์ไทยมาปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรมที่เข้มแข็ง เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจในภูมิภาคอย่างรู้เท่าทัน สร้างความยั่งยืนของภาคเกษตรและความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ 10 สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาลและความสมานฉันท์ในทุกภาคส่วนและทุกระดับ เป็นฐานการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและสมดุล มุ่งสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นธรรม

๑.๑.๔ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงชีวิตที่ประชาชนนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย การศึกษาหลักแนวคิดดังกล่าวให้ความเข้าใจเพื่อนำไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน นั้น เริ่มต้นจากการศึกษาความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาความเป็นมาของแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกล่าวถึงรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

๑. ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของโลก ดังพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒ ความว่า “เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy...คำว่า Sufficiency Economy นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ จะมีได้อย่างไร เพราะว่า เป็นทฤษฎีใหม่... Sufficiency Economy นั้นไม่มีในตำราเพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่า เราจะสามารถที่จะไปปรับปรุงหรือไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น”

๒. มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

ประเวศ วะสี ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การมีจิตใจที่พอเพียงมีความวิริยะพอเพียง มีปัญญาพอเพียง มีวัฒนธรรมที่พอเพียง มีสิ่งแวดล้อมที่พอเพียง และมีความเอื้ออาทรต่อกัน หลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจที่บูรณาการได้ดุลยภาพ มีความเป็นปกติและยั่งยืน^{๑๗}

ปนัดดา วงศ์นภาพิไล (๒๕๔๓: ๑๓) กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่า หมายถึง ความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้า และบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้ โดยพยายามที่จะหลีกเลี่ยงที่จะพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด นั่นก็คือ การหันหลังกลับไปยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต

สมพร เทพสิทธา ได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการนำหลักพุทธธรรม หลักเศรษฐศาสตร์ และการนำหลักการครองชีวิตธรรมดามาประยุกต์เข้าด้วยกันให้คนไทยได้นำไปปฏิบัติเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนจากภัยเศรษฐกิจ เป็นการนำหลัก อิทัปปัจจยตา หลักอริยมรรค อริยสัจหลักที่ภูฏานมีกัตถประโยชน์ และหลักอื่นๆ ในพระพุทธศาสนาที่ตั้งเป็นทฤษฎีใหม่ในทางเศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยาอย่างแนบเนียนและเข้ากับความเป็นไทย

สุเมธ ตันติเวชกุล ได้กล่าวไว้ว่า ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่า หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยไม่ต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดี

^{๑๗} ประเวศ วะสี, ปาฐกถาป่วย อังภากรณ์ ยุทธศาสตร์เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศีลธรรม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๑), หน้า ๓.

เสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกิน พอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้

สำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น ได้กล่าวถึง ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

สุรีพร เอี้ยวถาวร ได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสชี้แนะพสกนิกรชาวไทย ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบคุณธรรม ประกอบกับการวางแผน การตัดสินใจ และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำรงชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปแล้วความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือแนวคิดปรัชญาที่ชี้ถึง แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนโดยใช้หลักความพอประมาณหรือความพอดี ความมีเหตุผลในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต พร้อมกับการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง เพื่อปรับตัวให้สมดุลกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมบนพื้นฐานแห่งความยั่งยืนของตนเองและสิ่งแวดล้อม

๑.๑.๕ ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้คนไทยมีความสุขถ้วนหน้า สามารถพึ่งตนเอง ก้าวทันโลก โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย มีค่านิยมต่อ การปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด เจตคติ และกระบวนการทำงานให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพ รู้เท่าทัน ก้าวทันโลก และมีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมและซื่อสัตย์สุจริต จึงเห็นได้ว่าหลักการแห่งกรอบแนวคิดของแผนการศึกษาชาติ เป็นแผนบูรณาการทั้งด้านการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และธรรมชาติ สัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นองค์รวม พึ่งพาอาศัย ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างพอเหมาะ พอดี และมีดุลยภาพ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาไทยนับว่าเป็นส่วนสำคัญในการเผยแพร่และนาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากการศึกษาเป็น

เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศการจัดการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากวิกฤติ ซึ่งผลที่จะได้รับจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ ความพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่สมดุล มั่นคงและยั่งยืน

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญ และเป้าหมายของการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเผยแพร่ให้ประชาชนได้นำไปทดลองใช้ปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งสามารถรวบรวมไว้ดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงและปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งที่จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบคอบที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วย ความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี การกระทำใดๆ ให้มีความพอเพียง หมายถึง ทำพอประมาณ ด้วยเหตุและผล การพัฒนาต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัว เพื่อสามารถเผชิญและอยู่รอดจากผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ต้องมีความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกๆ ขั้นตอน ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในประเทศให้สำนึกในคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรมต้องดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ สร้างความสมดุลและ ความพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงถูกใช้เป็นกรอบแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย ซึ่งบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่าสังคมสีเขียวด้วยหลักการดังกล่าว แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จะไม่เน้นเรื่องตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่ยังคงให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ หรือระบบเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างกันระหว่างเศรษฐกิจชุมชนเมืองและชนบท

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ ได้กล่าวถึง ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญา การดำเนินชีวิตเศรษฐกิจที่จะต้องเป็นเครื่องกำกั้นนโยบาย และมาตรฐานทางเศรษฐกิจของรัฐบาล ตลอดจนพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชน ซึ่งสามารถยึดถือเป็นหลักปฏิบัติได้ในทุกๆ โอกาส ซึ่งหากว่าจะพิจารณาในบริบทของเศรษฐศาสตร์ เศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นแบบจำลองทางเศรษฐกิจที่สะท้อนความเป็นจริงของเศรษฐกิจแห่งประเทศไทยในปัจจุบันซึ่งมีความถูกต้องและชัดเจนที่สุด^{๑๘}

อุทัย สงวนดีกุล ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ และเมื่อภายหลังเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจแล้ว ได้ทรงเน้นย้ำให้ชี้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นจากความเดือดร้อนทั้งยังช่วยให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน แม้ประเทศจะตกอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ก็ตาม^{๑๙}

^{๑๘} วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์., พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : แสงดาว, ๒๕๔๖.

^{๑๙} อุทัย สงวนดีกุล., คู่มือเกษตรกรเพื่อการพึ่งพาตนเองตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๘.

ดังนั้นเพื่อความอยู่รอดของสังคมไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความสำคัญยิ่งต่อคนไทย ในการยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อให้คนไทยมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวต่อสู้กับกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะเป็นตัวนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๑.๑.๖ เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

การนาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในองค์กรต่างๆ นั้นต้องคำนึงถึงเป้าหมายในการดำเนินการที่แท้จริงของแนวคิดดังกล่าว เพื่อให้ การนำไปทดลองปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปได้ ดังนี้

การมุ่งให้เกิดความก้าวหน้าไปอย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ กล่าวคือ ต้องก้าวหน้าอย่างสมดุล มันคงอย่างยั่งยืน และปรับตัวเองให้มีพร้อมรับต่อ การเปลี่ยนแปลง หรือมีภูมิคุ้มกัน หลักศาสนาพุทธมองโลกว่าทุกอย่างเป็นอย่างอนิจจัง มี การเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จะรู้ได้อย่างไรว่า ถ้าเราออกจากห้องนี้เดินออกไปข้างนอกจะไม่ถูกรถชน ถ้าเราไม่มีเงินเก็บออมหรือการทาประกันสุขภาพเตรียมไว้ในยามจำเป็น ก็จะทำให้เกิดปัญหาจนถึงกับเกิดวิกฤตในชีวิตได้ ฉะนั้นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือต้องพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่ประมาท มีสติในการดำเนินชีวิต ใช้ปัญญาในการคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อวางแผนรองรับและรักษาสมดุลได้ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตด้วย สมดุลแปลว่าสมดุลทั้งปัจจุบันและอนาคต วันนี้พอเพียงยังไม่พอ พรุ่งนี้ต้องพอเพียงด้วย คือต้องมีความเพียรอย่างต่อเนื่องที่จะรักษาความสมดุลให้ได้อย่างสม่ำเสมอความเพียรในข้อปฏิบัติ มรรค ๘ นั้นหมายถึง ความเพียรที่จะแก้ไขข้อบกพร่อง เพียรที่จะละความชั่วที่เคยทา หรือทาอยู่แล้ว หรือยังไม่เคยทาอย่างน้อยลงจนหมดไม่เพียรที่จะทำความดีที่เคยทาหรือทาอยู่แล้ว หรือยังไม่เคยทาให้ดียิ่งๆ ขึ้น เป้าหมายความด้านความสมดุล คานิยาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบอกว่าต้องสมดุลทั้งทางด้านวัตถุ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม คานิยาม ประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง หรือความพอเพียงอย่างสมบูรณ์จริงๆ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเราสร้าง ความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน ๔ ด้าน คือทางด้านวัตถุหรือเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม คานิยาม ความเชื่อ การก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลในแต่ละย่างก้าว จะทำให้เกิดความพอเพียงในที่สุด การปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่ๆ มีภูมิคุ้มกันที่ดี และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางด้านวัฒนธรรม ภายใต้โลกยุคโลกาภิวัตน์ได้ มีความภูมิใจในความเป็นไทย เด็กควรจะต้องรู้จักรากเหง้า ประวัติศาสตร์ และความเป็นมาของตนเอง ของครอบครัว ของสังคมไทยและของชาติ รู้ที่มาที่ไป เหตุผลของการมีวัฒนธรรม ประเพณี คานิยามต่างๆ ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนไทยให้มีความสามัคคี จะได้รับชาติ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมใน๑๕

ชาติตน คิดถึงบุญคุณของผืนแผ่นดินไทย ตลอดจนรู้จักแยกแยะเลือกรับวัฒนธรรมอื่นๆ ที่ไหลเข้ามาสู่ตนในยุคโลกาภิวัตน์ ได้ว่าอะไรเป็นประโยชน์ อะไรเป็นโทษ อะไรเหมาะสม พอประมาณกับการใช้ชีวิตของแต่ละคนในสังคมไทย อะไรควรทำตาม อะไรควรละเว้น

หลักคิดเรื่องวัฒนธรรมพอเพียง จะทำให้คนไทย ชาติไทย สามารถยืนอยู่ได้อย่างมั่นคง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีสื่อข้อมูลต่างๆ ถาโถมเข้ามาอย่างรวดเร็วและกว้างขวางท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในโลกที่เกิดขึ้น เราจะอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี เราต้องมีรากเหง้าต้นไม้ที่จะสามารถต้านรับลมที่พัดมาแรงๆ ได้โดยไม่ล้ม รากแก้วต้องหยั่งรากลึกลงไป ประเทศชาติจะอยู่ได้ เราต้องมีรากเหง้า รากแก้ว รากฝังลึกลงไป ซึ่งสิ่งนี้ก็คือความเป็นไทย วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม ซึ่งมีเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไปตามประวัติศาสตร์ของ คนชาติ วัฒนธรรมไทยก็เช่นเดียวกัน เอกลักษณ์ และจุดเด่นของสังคมไทยคือสถาบันพระมหากษัตริย์และพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ เปรียบเหมือนรากแก้วฝังลึกในรากฐานของสังคมไทย โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาที่มีพระธรรมเป็นคาสอนที่มีค่าที่เป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้คนไทยสามารถอยู่อย่างพอเพียง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และอยู่ร่วมกับคนต่างศาสนา ต่างชาติพันธุ์ ต่างวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุข เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คือการสามารถเอาไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกเรื่อง โดยต้องวิเคราะห์ว่าการดำเนินการ และผลที่เกิดขึ้นนั้นสอดคล้องกับความพอเพียงหรือไม่ หรือวัดที่เหตุ การใช้ความรู้กับคุณธรรมในการตัดสินใจและการดำเนินการ หรือใช้ความรู้ทางหลักวิชาอย่างรอบรู้ รอบคอบ ความคิดและการกระทำอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน ไม่เบียดเบียนกัน มีการช่วยเหลือแบ่งปันกันหรือไม่ หรือวัดที่วิธีปฏิบัติคือความพอเพียงโดยตรง ทำแบบพอประมาณกับทรัพยากร ทุน ศักยภาพ ภูมิสังคม หรือไม่มีเหตุมีผลใหม่ มีภูมิคุ้มกันและ ความเสี่ยงใหม่ และสุดท้ายจะต้องวัดที่การจัดการว่ามีการจัดการให้เกิดความก้าวหน้าอย่างสมดุล และมีความสามารถที่จะพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกเวลาทุกสถานการณ์

๑.๑.๖ หลักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

การดำเนินชีวิตภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้มีกินมีใช้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องเร่งดำเนินการเผยแพร่ให้ประชาชนทุกคน ให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับแนวคิดดังกล่าวเพื่อเชื่อมโยงสู่การนำไปปฏิบัติซึ่งมีหลักในการดำเนินชีวิตต่างๆ ที่สามารถเผยแพร่ให้คนไทยได้นำไปทดลองใช้

ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ (๒๕๔๖) ได้กล่าวถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงไว้ว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิตหลักการพึ่งตนเอง

อุดมพร อมรธรรม ได้กล่าวไว้ว่า หลักในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง คือการดำเนินชีวิตให้พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการ ด้วยกันคือ

๑. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
๒. จิตใจพอเพียงทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่รู้จักพอจะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลายมาก
๓. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและ ทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและได้ทั้งเงิน
๔. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
๕. ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
๖. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง เช่น เศรษฐกิจของจังหวัดตราด ขณะนี้ไม่กระทบกระเทือนจากพองสบู่แต่ไม่มีคนตกงาน เพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่ออาชีพการทำสวนผลไม้ ทำการประมง และการท่องเที่ยว
๗. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ুবวาบ เดียวจน เดียวรวยแบบกะทันหัน เดียวตกงานไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบเน้นประสาหมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกินไป จึงสุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ตัดยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึง ทำให้สุขภาพจิตดี ใน เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสุข ความสมดุลคือความปกติ และยั่งยืน ซึ่งอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงชื่ออื่นๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เศรษฐกิจศีลธรรม

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหลักในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง เป็นแนวทางที่สำคัญในการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับสภาพสังคมยุคปัจจุบัน ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติให้พอเพียงครอบคลุมบูรณาการทุกด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี ชุมชน และวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้มีความพออยู่พอกิน พอประมาณ และมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม อันจะนำมาซึ่งความสงบสุขของคนในสังคม

๑.๑.๗ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ หมายถึง ส่วนประกอบที่สำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ แบ่งได้ ส่วนคือ การผลิตและการบริการ, ตลาดสินค้าและบริการ และปัจจัยการผลิตและการจำแนก แจกจ่ายผลผลิต แยกพิจารณาในแต่ละส่วนได้ดังนี้

โครงสร้างการผลิต หมายถึง การผลิตสินค้าและบริการจำแนกตามโครงสร้างการผลิตโดย ใช้บัญชีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของประเทศ แบ่งได้ ๑๑ สาขาการผลิต คือ สาขา เกษตรกรรม สาขาเหมืองแร่ สาขาอุตสาหกรรมการผลิต สาขาก่อสร้าง สาขาการไฟฟ้าและ ประปา สาขาการคมนาคมและขนส่ง สาขาค้าปลีกและค้าส่ง สาขาการธนาคารและประกันภัย สาขาที่อยู่อาศัย สาขาการบริหารราชการ สาขาบริการ

โครงสร้างตลาดสินค้าและบริการ แบ่งได้ ๒ ตลาดคือ ตลาดภายในประเทศและตลาด ต่างประเทศ ผลผลิตที่ผลิตขึ้นได้ส่วนหนึ่งใช้บริโภคภายในประเทศและที่เหลือส่งออกไปยังตลาด ต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม มีผลผลิตหลายชนิดที่ผลิตขึ้นมาแล้วอาศัยตลาดต่างประเทศเป็นหลัก เช่น ตลาดยุโรปเป็นตลาดหลักของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ตลาดเอเชียเป็นตลาดข้าวที่สำคัญของไทย

โครงสร้างของปัจจัยการผลิตและการจำแนกแจกจ่ายผลผลิต ประชากรไทยส่วนใหญ่อยู่ใน ภาคเกษตรกรรม ดังนั้น ที่ดินจึงเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ส่วนในสาขาอุตสาหกรรมและบริการ ปัจจัยทุนและเทคโนโลยีมีบทบาทมากขึ้น โครงสร้างรายได้เน้นแรงงานภายในประเทศมาจาก ค่าตอบแทนของแรงงานและการประกอบที่มีขึ้นต่อบุคคล

ความแตกต่างระหว่างความจำเป็นเร่งด่วนทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจ

ความจำเป็นเร่งด่วนทางเศรษฐกิจ หมายถึง การขยายกำลังการผลิตสินค้าและบริการโดยเพิ่ม ปริมาณและคุณภาพของทรัพยากร ปัจจัยการผลิต และประสิทธิภาพในการผลิตซึ่งมีผลทำให้ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (real GNP) และรายได้ที่แท้จริงต่อบุคคล (real GNP per capita) สูงขึ้น ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความจำเป็นทางเศรษฐกิจโดยสม่ำเสมอ และเป็นเวลานาน ทำให้รายได้ที่แท้จริงต่อบุคคลสูงขึ้นและมีการกระจายรายได้ได้อย่างเสมอภาค ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน ดำรงชีวิตได้อย่างสบาย มี คุณค่าและอิสรภาพในด้านต่างๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม ระบบ การเมือง ทัศนคติ การบริหาร การศึกษาและค่านิยมทางสังคมให้เหมาะสม จะเห็นได้ว่า ความจำเป็น เร่งด่วนทางเศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น หรืออัตราความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจ (GNP Growth Rate) เป็นเครื่องวัดการพัฒนาเศรษฐกิจ

๑.๑.๘ ความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจ

เป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมี ๕ ประการคือ การมีรายได้และมาตรฐานการ ครองชีพที่สูงขึ้น การกระจายรายได้ดีขึ้น การมีงานทำ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การ ควบคุมการเกิดมลภาวะเป็นพิษ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีคุณภาพและยั่งยืน แต่

ทรัพยากรมีจำกัดต้องใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีประสิทธิภาพมากที่สุด มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและเพียงพอต่อพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นของประชากรในอัตราสูงไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศเพราะจะไม่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติของประเทศที่มีอยู่และเกิดการว่างงานขึ้น นอกจากนั้นผลผลิตเฉลี่ยต่อคนลดลงเพราะทรัพยากรและผลผลิตขยายตัวไม่ทัน

๑.๑.๙ จุดมุ่งหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ

ทุกประเทศในโลกต้องการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้สูงขึ้น ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องการรักษามาตรฐานการครองชีพที่ดีและความมั่งคั่งของประเทศไว้ ประเทศกำลังพัฒนาต้องการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนและเพิ่มความมั่งคั่งของประเทศให้เทียบเท่าประเทศที่พัฒนาแล้ว สามารถสรุปถึงจุดมุ่งหมายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ดังนี้

เพื่อให้รายได้ประชาชาติของประเทศเพิ่มขึ้น โดยใช้มาตรการและนโยบายต่างๆ ส่งเสริมการออม การลงทุน การผลิต ซึ่งแสดงถึง สภาพความเป็นอยู่และฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศที่ดีขึ้น

เพื่อให้การจ้างงานอยู่ในระดับสูง การว่างงานจะเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้น รัฐบาลต้องหาวิธีการส่งเสริมการลงทุนในประเทศเพื่อให้เกิดการจ้างงาน ประชาชนในประเทศมีงานทำ กระตุ้นการบริโภคและการลงทุนภายในประเทศ

สร้างและรักษาเสถียรภาพระดับราคาสินค้าในประเทศ หมายถึง การควบคุมภาวะเงินเฟ้อภายในประเทศให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เนื่องจากประชากรที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศขยายตัว ปริมาณเงินหมุนเวียนเพิ่มขึ้น โอกาสที่จะเกิดเงินเฟ้อภายในประเทศสูง รัฐบาลจึงต้องหาวิธีควบคุมภาวะเงินเฟ้อโดยใช้นโยบายการเงินและการคลัง

กระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจเจริญเติบโตเต็มที่แต่ผลของการพัฒนาไม่กระจายสู่คนหมู่มากถือว่าการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สมบูรณ์ ต้องมีการกระจายรายได้กระจายความมั่งคั่งสู่ประชาชนภายในประเทศให้เท่าเทียมกันเพื่อให้ช่องว่างของรายได้น้อยลง

๑.๑.๑๐ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

การเติบโตแบบสมดุล (Balanced Growth) เป็นการลงทุนพร้อมกันทุกส่วนในระบบเศรษฐกิจของประเทศเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงทั้งระบบ เนื่องจากอุตสาหกรรมหนึ่งจะก่อให้เกิด 1 ตลาด และเป็นที่มาของอุปทานของอุตสาหกรรมอื่นๆ และควรส่งเสริมให้มีการค้าระหว่างประเทศเพื่อขยายตลาด

การเติบโตแบบขาดดุล (Unbalanced Growth) เป็นการลงทุนเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีอัตราการพึ่งพิงระหว่างกันสูง ทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่การพัฒนาจะกระจุกตัวส่งผลให้การกระจายรายได้ไม่กว้างขวาง

การพัฒนาแบบสมดุล (Balanced Development) เป็นการพัฒนาทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ และความเป็นธรรมในสังคมควบคู่กันไป ทำให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการกระจายรายได้และการกระจายการพัฒนาไปสู่ส่วนภูมิภาค ตลอดจนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

การพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นการพัฒนาที่รักษาความสมดุลทั้งในด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมทั้งเชิงปริมาณ คุณภาพ และความเป็นธรรมในสังคมควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ ใช้ทรัพยากรสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ทำลายความสามารถในการใช้ทรัพยากรของคนในรุ่นหลัง

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยภายหลังใช้แผนพัฒนาฯ นับได้ว่าอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมโดยเฉพาะการส่งออกข้าวเป็นรายได้หลักของประเทศ (Strong Rice Economy) เป็นการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Exported Growth) ซึ่งประเทศไทยได้เปรียบในการผลิตในด้านแรงงาน ต้นทุนการผลิตต่ำ ส่งผลให้ได้เปรียบในการผลิตสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

ปัจจัยที่ส่งผลให้การขยายตัวของเศรษฐกิจไทยอยู่ในระดับที่สูงมาก มีดังนี้

ประการที่ ๑ การส่งออกของประเทศเพิ่มขึ้น

ประการที่ ๒ การลงทุนภายในประเทศขยายตัวเนื่องจากการไหลเข้ามาลงทุนของทุนจากต่างประเทศทั้งทางตรงและลงทุนในหลักทรัพย์

ประการที่ ๓ การท่องเที่ยวภายในประเทศซึ่งทำรายได้จำนวนมากในรูปของเงินตราต่างประเทศ และยังมีรายได้จากนโยบายการส่งออกแรงงาน (Labor Export) ของรัฐบาลด้วย

๒.๒ แนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจแนวพุทธ

ความหมายของเศรษฐกิจแนวพุทธ ความหมายของคำว่าพุทธแปลว่าผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานและแจ่มใสที่จะให้คุณประโยชน์ คือสะอาด สว่างและสงบ เศรษฐกิจก็คือวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยวัตถุต่างๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อสนองความต้องการที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดให้เกิดอรรถประโยชน์ คือความพึงพอใจสูงสุดดังนั้น พุทธ เศรษฐกิจจึงน่าจะหมายความว่า วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการค้าเงินธุรกิจของมนุษย์ในการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการใช้สอยสิ่งของต่างๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อสนองความต้องการที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิต

หลักเศรษฐกิจตามแนวพระไตรปิฎกองค์ของความรู้และสาระของพระไตรปิฎกที่วางแบบแผนของชีวิตทั้งระดับธรรมดาทั่วไปและระดับอริยบุคคลจุดสนใจหลักของเศรษฐกิจตามแนวพระไตรปิฎกในเบื้องต้น คือแบบชีวิตระดับธรรมดาทั่วไป มนุษย์มีความต้องการไม่จำกัดแต่วัตถุที่สนองความต้องการที่จะให้อรรถประโยชน์มีปริมาณจำกัด เศรษฐกิจตามแนวพระไตรปิฎก คือ สาระสำคัญของหลักการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจกและการใช้สอยวัตถุปัจจัย เพื่อการดำรงชีพเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิต ความต้องการของมนุษย์ที่ไม่จำกัด แต่มนุษย์มีศักยภาพแห่งการฝึกฝนตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเองและควบคุมความต้องการของตนเองให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมเพื่อบริโภคอย่างได้คุณภาพชีวิตระเบียบแบบแผนของชีวิตธุรกิจ ได้วางหลักการและวิธีการในการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภค เพื่อให้เกิดอรรถประโยชน์คือความพึงพอใจ คือกรองแห่งศีลธรรมโดยที่ไม่ให้กิจกรรมของตนเองเสียอรรถประโยชน์และไม่กระทบกระทั่งต่อผู้อื่นและต่อสังคมส่วนรวมระบบชีวิตระดับศีลธรรม

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจแนวพุทธไว้ดังนี้ คำว่า เสถียร ในภาษาอินเดีย เช่น ภาษาบาลีเป็นต้น คำว่า เสถียร นั้นแปลว่าดีที่สุด ถ้า เสถียร มั่นก็ดีที่สุด มั่นเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ถ้าเป็นวิชาการก็เรียกว่าเศรษฐกิจ ก็เป็นวิชาที่ว่าด้วยสิ่งที่ดีที่สุด ที่เรียกกันว่าเศรษฐกิจซึ่งเป็นเรื่องการค้าหากำไร คำว่า พาณิชยกรรม มั่นก็เป็นเรื่องหากำไรตรงๆ ตามแบบของคนที่ต้องการทำกำไรเป็นสรณะส่วนเศรษฐกิจนั้น ต้องการอะไรที่มากกว่าเพียงแต่การได้กำไร ควรจะได้ความสงบสุขด้วย จึงจะสมกับ คำว่า เสถียร ที่แปลว่า ดีที่สุด การค้าอาจจะเป็นเพียงอุปกรณ์อันหนึ่ง ที่ส่งเสริมเรื่องทางเศรษฐกิจหรือเกี่ยวข้องกันอยู่กับเรื่องทางเศรษฐกิจ บางคนมองว่า เศรษฐกิจคือการผลิตมาก การผลิตก็ไม่ใช่ว่า เศรษฐกิจ แม้จะผลิตกันอย่างเป็นอุตสาหกรรม มั่นก็ไม่ใช่ว่าเรื่องเศรษฐกิจ กระทั่งบางคนอาจจะคิดว่า ชี้นเหนียวให้มากๆแล้วเป็นเรื่องเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่ใช่เรื่องที่ดีที่สุดเศรษฐกิจนั้นแปลว่า การกระทำที่ทำให้มันดีที่สุด ผลที่ได้มาก็เป็นการดีที่สุด ทำให้มนุษย์มีสันติภาพ คำว่าเสถียรนั้นแปลว่าดีที่สุด ฉะนั้น การทำอะไรให้ดีที่สุด นั้นแหละคือเศรษฐกิจ มั่นก็จะไม่เป็นอันตราย และก็จะแก้ปัญหาได้ด้วย ถ้าเศรษฐกิจคือการกระทำที่ดีที่สุด ก็ควรจะดูว่า ทำอะไรให้มันดีที่สุด ทำสิ่งที่ไม่มีความให้มีความ นี้ก็เรียกว่า ทำดีที่สุด น่าดูที่สุด เก่งที่สุด ฉลาดที่สุด ทำสิ่งที้อาจจะทำให้ดีที่สุดได้ เช่นธรรมชาติสร้างอะไรมาตามธรรมดาสามัญ เราทำให้มันมีประโยชน์ที่สุด๑๗แล้วก็ประโยชน์ที่แท้จริง ทั้งแก่ส่วนตัวเองและส่วนตัวผู้อื่น นี้เรียกว่าเศรษฐกิจในความหมายธรรมดาสามัญ ในภาษาคน หรือภาษาโลก แต่ถ้าจะกล่าวกันโดยภาษาธรรม นั้นคือ เศรษฐกิจคือการกระทำที่ดีที่สุด ก็ได้แก่การทำชีวิตนี้ให้บรรลุถึงนิพพาน เศรษฐกิจต้องไม่ทำให้เดือดร้อนทั่วโลกต้องเป็นศีลธรรมเศรษฐกิจนี้ก็เพื่อให้มนุษย์ไม่ลำบาก ในเรื่องเกี่ยวกับการเป็นอยู่ เนื่องด้วยปัจจัยทั้ง ๔ คืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ฉะนั้นเราจึงมองเศรษฐกิจในฐานะที่เป็นศีลธรรมแขนงหนึ่ง ว่าเราจะใช้ประโยชน์จากธรรมชาติทั้งหลาย ได้มากที่สุดทั้งแก่คนจนและคนมั่งมี ทรัพยากรธรรมชาติใดๆในโลกนี้มีอยู่ เอามาจัด เอามาทำ เอามาใช้เอา

มาเกี่ยวข้องด้วย ในลักษณะที่ให้มีประโยชน์ที่สุด มีคุณค่าที่สุด ทั้งแก่คนมีและยากจน เศรษฐกิจที่เป็นศีลธรรมหรือว่าศีลธรรมที่เป็นเศรษฐกิจค่านิยมของคำว่าเศรษฐกิจ ตามทัศนะของพุทธบริษัท ควรจะมีว่า การจัดให้เกิดความถูกต้อง ถูกต้องของชีวิต เกี่ยวกับปัจจัย ในทางที่จะทำให้ชีวิตนี้ เกิดเป็นผลกำไร ถึงระดับสูงสุดที่ธรรมชาติจัดมาให้^{๒๐}

พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต ได้ให้ความหมายว่าพุทธเศรษฐศาสตร์(Buddhist Economics) ประกอบด้วยคำสองคำ คือพุทธ และเศรษฐศาสตร์ “พุทธ” นั้นเป็นคำย่อของคำว่า พุทธธรรม คือคำสอนของพระพุทธเจ้าขณะที่คำว่า “ธรรม” นั้นหมายถึง ธรรมชาติ หรือกฎธรรมชาติ ดังนั้น พุทธธรรมก็คือคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าด้วยลักษณะหรือเกณฑ์ที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติที่มนุษย์พึงรู้พึงเข้าใจ เพื่อมนุษย์จะได้ปฏิบัติตัวหรือดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ความทุกขนั้น มนุษย์ดำเนินชีวิตไปในทางที่ขัดแย้งกับธรรมชาติ การไม่เข้าใจธรรมชาติของทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริง อยากให้สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามความปรารถนาของมนุษย์ที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามธรรมชาติ ย่อมไม่สามารถเป็นไปในทิศทางที่มนุษย์พึงปรารถนาได้การยึดมั่นในสิ่งที่ไม่จริงหรือมิจฉาธิฐิ ทำให้มนุษย์เกิดความเป็นทุกข์ มนุษย์ก็สามารถจะทำตนเองพ้นทุกข์ได้ คือกลับไปทำความเข้าใจธรรมชาติตามความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเสียส่วนคำว่า “เศรษฐศาสตร์” เป็นวิชาที่ว่าด้วยพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับโภภคทรัพย์ หรือทรัพย์ที่ใช้เพื่อการบริโภค เพื่อดำรงสภาพของความเป็นมนุษย์หรือเหตุผลอื่นๆ ที่มนุษย์ปรุงแต่งขึ้นเองนอกเหนือจากความจำเป็นในการดำรงสภาพแห่งความมีชีวิต เมื่อจำเป็นต้องพิจารณาการบริโภค ก็จำเป็นอยู่เองจะต้องคำนึงถึงการผลิตและการกระจายผลผลิต ซึ่งต้องพิจารณาความจำกัดของทรัพยากร ความจำกัดของเวลา แลประสิทธิภาพในการผลิต ซึ่งจะรวมทั้งประสิทธิภาพในการบริโภคประกอบด้วยเมื่อรวมเอาคำว่าพุทธธรรมและเศรษฐศาสตร์เข้าด้วยกัน จึงเป็น พุทธเศรษฐศาสตร์ ซึ่งหมายถึงการนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์เข้ากับแนวคิดในวิชาเศรษฐศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมาจากอารยธรรมตะวันตก

เพชร ภูมिवานนท์ ได้กล่าวว่าความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการคือ

๑. บทบาทของพุทธศาสนาที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ กิจกรรมของวัดและพระสงฆ์ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตทางเศรษฐกิจของไทยมาตั้งแต่อดีต วัดเป็นศูนย์กลางของการสมาคม เป็นที่มาแห่งวัฒนธรรมช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต วัดเป็นแหล่งการศึกษาที่ให้ทั้งความรู้ อาชีพและสอนให้คนรู้จักทำมาหากินโดยสุจริต ขยันหมั่นเพียร และอดทน

^{๒๐} พุทธทาสภิกขุ, การทำบุญสุนทานและการทำบุญตามแบบพุทธบริษัท, กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, ๒๕๔๙, หน้า ๘-๒๐

๒. หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจนั้นเป็นที่ยอมรับว่าพุทธศาสนาที่มีคำสอนที่ทันสมัยต่อชีวิตประจำวันในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ นักปราชญ์ทางตะวันออกและตะวันตกหลายท่านได้มองว่าหลักเศรษฐศาสตร์ที่มีอยู่ในพุทธศาสนา สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของโลกได้อย่างเหมาะสม ซึ่งได้กล่าวถึงธรรมะที่เกี่ยวข้องต่อเศรษฐศาสตร์ดังนี้

๒.๑ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะช่วยให้มนุษย์มีความสุขระดับหนึ่ง เราจะต้องยอมรับความจริงนี้ว่าความอยู่ดีมีพอกทางเศรษฐกิจก็เป็นพื้นฐานอันหนึ่งที่จะทำให้พร้อมที่จะมีความสุขเพราะคำสอนในพระพุทธศาสนามีจุดที่ทำอย่างไรให้ทุกคนมีปัจจัยสี่เพียงพอที่จะไปพัฒนาคุณภาพชีวิตพระพุทธศาสนายอมรับความจำเป็นเบื้องต้นของปัจจัยสี่ เป็นพื้นฐานแล้วจึงแสวงหาทรัพย์สินให้เพิ่มพูนเพื่อให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ได้หลายอย่าง เพราะผู้ครองเรือนนอกจากจะรับผิดชอบตัวเองยังต้องรับผิดชอบต่อเลี้ยงดูคนในครอบครัวอีก ตลอดจนถึงการช่วยเหลือสงเคราะห์กันในสังคมหลักปฏิบัติต่อปัจจัยสี่และทรัพย์สินทางพระพุทธศาสนามีดังนี้

๒.๒ การแสวงหาทรัพย์ ต้องคำนึงถึงว่าจะได้มาอย่างไร การแสวงหาทรัพย์เป็นไปโดยชอบธรรม ยินดีที่ตามหามาได้ มีสติกำลังทุ่มเทลงไป ได้เท่าไรก็พอใจ (ยถาพล สันโดช) ยินดีในสิ่งที่หามาได้ โดยชอบธรรม มาตุจริตฉ้อโกง (ยถาสารูป สันโดช)

๒.๓ การเก็บออมหรือการรักษาทรัพย์ ตลอดจนการสะสมทุน ด้านหนึ่งเป็นการออมไว้เป็นทุนทำงานหรือเป็นทุนในการประกอบอาชีพต่อไปอีกด้านหนึ่งคือการเก็บออมไว้เป็นหลักประกันชีวิตในยามจำเป็นและเมื่อกำลังเก็บออมเกินความจำเป็นสำหรับใช้จ่ายสองด้านนั้นก็กลายเป็นสำหรับการสงเคราะห์ บำเพ็ญประโยชน์จรโรถธรรมและเกื้อหนุนสังคม

๒.๔ การใช้จ่าย พระพุทธศาสนาได้วางหลักการเกี่ยวกับการใช้จ่ายทรัพย์ไปในสิ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุข คือ ด้านหนึ่งเลี้ยงตนเอง เลี้ยงบิดามารดา เลี้ยงครอบครัวและคน

๒.๓ ข้อมูลพื้นที่ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

เทศบาลเมืองหนองคายจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๘ ตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาลเมืองหนองคาย มีพื้นที่ประมาณ ๔.๕ ตารางกิโลเมตร ต่อมาคงเหลือประมาณ ๓.๒ ตารางกิโลเมตร เนื่องจากเขตเทศบาลส่วนหนึ่งติดกับแม่น้ำโขง เมื่อถึงฤดูฝนระดับน้ำขึ้นสูงและเชี่ยวมาก เป็นเหตุให้ริมตลิ่งพังลงน้ำ จึงทำให้พื้นที่ของเทศบาลน้อยลงทุกปี สำนักงานเทศบาลเมืองหนองคายเดิมตั้งอยู่ถนนมิชัย โดยเช่าห้องแถวชั้นเดียวอยู่ติดกับบ้านพักปลัดจังหวัดทางด้านตะวันออก ตรงข้ามธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด (ปัจจุบันได้รื้อออกปลูกสร้างใหม่เป็นอาคารพาณิชย์) ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ ได้ย้ายสำนักงานมาอยู่ที่ปัจจุบัน เลขที่ ๒๕๑ ถนนประจักษ์ศิลปาคม ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย เดิมเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวซึ่งเป็นอาคารโรงเรียนช่างไม้ของเทศบาล ในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ ได้ก่อสร้างสำนักงานใหม่เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ ชั้น ทรงไทย ตามแบบแปลนของกรมโยธาธิการ จากเงินกู้ ก.ส.ท. ๔๒๐,๐๐๐ บาท เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้ขอ

ขยายเขตจากเดิม ๓.๒ ตารางกิโลเมตรเป็น ๓๕.๑๓ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุม ๗ ตำบล คือ ตำบลในเมือง ตำบลมีชัย ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลหาดคำ ตำบลกวนวัน ตำบลเมืองหมี่ และตำบลหนองกอมเกาะ

เทศบาลเมืองหนองคาย เป็นเทศบาลขนาดใหญ่ คณะผู้บริหาร ประกอบด้วยนายกเทศมนตรี ๑ คน และรองนายกเทศมนตรี ๓ คน ส่วนด้านสภาเทศบาล ประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาล ๑๘ คน ๓ เขตเลือกตั้ง เขตละ ๖ คน

ชื่ออักษรไทย	หนองคาย
ชื่ออักษรโรมัน	Nong Khai
ต้นไม้ประจำจังหวัด	ชิงชัน
ดอกไม้ประจำจังหวัด	ชิงชัน

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดหนองคาย มีเนื้อที่ประมาณ 3,026.534 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,891,583 ไร่ ลักษณะเป็นรูปยาวเรียงทอดไปตามลำน้ำโขง ซึ่งเป็นเส้นกั้นเขตแดนกับประเทศลาว มีความยาวทั้งสิ้น 195 กิโลเมตร ความกว้างของพื้นที่ที่ทอดขนานไปตาม ลำน้ำโขงโดยเฉลี่ย 20 – 25 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินสาย 2 (มิตรภาพ) ประมาณ 615 กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับกำแพงนครเวียงจันทน์ เขตเมืองหลวงของประเทศลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวพรมแดน
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอปากคาด และอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร อำเภอเพ็ญ อำเภอสร้างคอม อำเภอบ้านดุง อำเภอนายูง และอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอปากชม จังหวัดเลย

ข้อมูลสถิติ

พื้นที่	3,027,280 ตร.กม.
ประชากร	512,439 คน (พ.ศ. 2555)
ความหนาแน่น	169.27 คน/ตร.กม.
ตราสัญลักษณ์	

ดวงตราเทศบาลเมืองหนองคายเป็นดวงตรารูปวงกลมซ้อนกันสองชั้นวงในด้านขวามือมีรูปกอไผ่อยู่ในหนองน้ำด้านซ้ายมือมีรูปพระธาตุ ตรงกลางมีหนองน้ำและดอกบัว ด้านหลังมีภูเขาและก้อน

เมฆอยู่ ส่วนวงนอกมีข้อความรอบรูปด้านบนว่า "เทศบาลเมืองหนองคาย" และด้านล่างมีข้อความว่า "จังหวัดหนองคาย"

๒.๔ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเวศ วะสี ได้กล่าวว่า ชุมชนในภาษาอังกฤษว่า Community ซึ่งได้มีผู้ให้หลักนิยามมากมายแตกต่างกันไปตามทัศนะความคิดเห็นจากการศึกษารวบรวมข้อมูลและประสบการณ์ของการพัฒนาชุมชน ตามชุมชนต่างๆ จะพบเห็นได้ว่า การพัฒนาชุมชนนั้น มีแนวความคิดที่แตกต่างกันบ้างตามภูมิประเทศ โดยมีบางประเด็นที่มีความสำคัญ ดังต่อไปนี้^{๒๑}

๑. มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่ของชุมชน และปรัชญาของการพัฒนาชุมชน มีความเชื่อมั่นในพลังความสามารถของมนุษย์ การดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชน การพัฒนาชุมชนจะเจริญหรือเสื่อมถอยของชุมชน ขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ การพัฒนาชุมชนจึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้มีมาตรฐานในการดำรงชีวิต หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง ในระดับหนึ่ง

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่จะมาช่วยกันพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมปฏิบัติการ และร่วมรับผิดชอบ ในทุกๆ เรื่องทุกขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมการประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าการ พัฒนาชุมชนเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็น แนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชน

^{๒๑} ประเวศ วะสี, ประชาคมตำบลยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงศีลธรรมและสุขภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์พรินติ้งเซนเตอร์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐-๒๒.

๓. การช่วยเหลือตนเองของคนในชุมชน จากความเชื่อในปรัชญาเรื่องศักยภาพและพลังความสามารถของชุมชนแล้ว การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน และชุมชนให้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเองการขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนต้องเป็นสิ่งที่ไม่เกินความสามารถของคนในชุมชนเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ทั้งทาง เศรษฐกิจ ศีลธรรมคุณธรรม และสุขภาพที่ดี

๔. การใช้ทรัพยากรในชุมชน การพัฒนาชุมชนใดผลประโยชน์ย่อมเกิดขึ้นในชุมชนดังนั้น นอกจากการพัฒนาด้วยการช่วยเหลือตนเองของคนในชุมชนแล้วต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และรวมถึงทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชน ที่ไม่หวังพึ่งพาจากภายนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่น ๆ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนของตน เช่นเดียวกัน ในเรื่องของการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนนี้ส่วนหนึ่งก็ต้องเป็นหน้าที่ของรัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ แต่รัฐจะให้การช่วยเหลือมักจะเป็นโครงการใหญ่ๆ เท่านั้นที่จะต้องใช้ทรัพยากรมากเป็นแผนและโครงการที่รัฐบาลดำเนินการผ่านหน่วยงานราชการ ไม่ใช่เป็นแผนและโครงการพัฒนาของประชาชนในชุมชน

๕. การริเริ่มของประชาชนในชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อในสิทธิเสรีภาพของ คน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการจัดทำโครงการ ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกชุมชน การดำเนินงาน พัฒนาในขั้นตอนต่างๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ หน่วยงานอื่นๆควรเป็นหน่วยงานที่คอยส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษาแก่ประชาชนในชุมชนจนมีความรู้ความสามารถในระดับที่เรียกว่า คิดเป็น ทำเป็นจนมีความสามารถที่จะค้นพบปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

๖. ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคน และทรัพยากรในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญเพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัดทั้งบุคลากร งบประมาณหรือทรัพยากร ระบบบริหารและดำเนินงานพัฒนา ส่วนประชาชนในชุมชนเองก็มีขีดจำกัดในเรื่องความพร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้นจะดำเนินงานพัฒนา ชุมชนในชุมชนใด ชุมชนหนึ่งจึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในชุมชนและรัฐบาล กล่าวคือ ชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่งความสามารถของตนเองได้มาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อยก็พึ่งพาตนเองได้น้อย รัฐก็จะเข้าไปให้การ สนับสนุนมากขึ้น ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐนี้จะต้องเป็นส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน

๗. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชนไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเพียง ฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างมีความสามารถที่จำกัดไม่สามารถดำเนินงาน พัฒนา

ชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนปรัชญาและแนวคิดของการพัฒนาชุมชนคือลงมือช่วย เหลือตนเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสม นอกจากการร่วมมือของรัฐกับ

๗. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชนไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเพียง ฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างมีความสามารถที่จำกัดไม่สามารถดำเนินงาน พัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนปรัชญาและแนวคิดของการพัฒนาชุมชนคือลงมือช่วย เหลือตนเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสม นอกจากการร่วมมือของรัฐกับประชาชนในชุมชนแล้ว ยังสามารถขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนและชุมชนภายนอกที่พร้อมจะได้รับการสนับสนุนได้อีกทางหนึ่งด้วย

๘. การพัฒนาเบ็ดเตล็ด การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันหลายๆ ด้าน จะมุ่งพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรมการดำเนินงาน กิจกรรมต่างต้องสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงานและองค์การต่าง ๆ เป็นจำนวนมากต้องใช้ การประสานงานที่ดี จึงจะประสบความสำเร็จ

๙. ความสมดุลในการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการหลายด้านไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียวต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันทุกด้านไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดจึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วยเช่นความ สมดุลระหว่างการพัฒนาคนกับ สิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างการพัฒนาร่างกายกับจิตใจของคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย เป็นต้น

๑๐. การศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชน มีลักษณะให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุก วัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต

ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ ได้กล่าวว่า จากวิกฤตภาวะทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีได้นึ่งนอนใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น หากแต่พระองค์ทรงตระหนักและห่วงใยในทุกข์สุขของราษฎรไทยเป็นอย่างยิ่งตั้งนั้นในวันเฉลิมพระชนมพรรษาที่๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำรัส เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ขึ้น ทั้งนี้ พระองค์ทรงใช้การยกตัวอย่างของการดำเนินชีวิตของบุคคล (รายละเอียดอ่านเพิ่มเติมในพระราชดำรัส พ.ศ.2540 เป็นการปูพื้นฐานให้เห็นภาพอันเป็นที่มาของการเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจอีกทั้งพระองค์ทรงให้สติในการกลับไปทบทวนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เห็นได้จากคำพูดที่ว่า “การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน

หมายถึง อุ่มชูตัวเองได้ให้มีพอเพียงกับตัวเอง” พระองค์ทรงขยายความหมายของเศรษฐกิจแบบพอเพียงไว้ว่า “ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวต้องผลิตอาหารของตนจะต้องทอผ้าใส่เองอย่างนั้นมันเกินไป” และทรงแนะวิธีการแก้ไขไม่ว่าจะเป็นคนรวยหรือคนจนที่กำลังเผชิญวิกฤตการณ์นี้คือ “ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไปทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต้องทั้งหมดแม้แค่ครึ่งก็ไม่ต้องอาจจะสักเศษหนึ่งส่วนสี่ก็สามารถอยู่ได้” หลังจากนั้นแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ได้รับการขานรับและนำไปปฏิบัติใช้กับหน่วยงานต่างๆ หลายหน่วย แต่อย่างไร ก็ยังมีคนบางส่วนที่ไม่เข้าใจแนวคิด และนำไปตีความหมายที่ผิด รวมถึงคนโดยส่วนใหญ่ยังเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของเกษตรกรเท่านั้นทั้งที่แนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ได้ตั้งแต่วันที่เฉลิมพระชนมพรรษาปี พ.ศ. 2541 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอธิบายความหมายและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอีกครั้งหนึ่งสิ่งทีพระองค์ทรงเน้นย้ำในเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่ปี.ศ.2540คือ “เศรษฐกิจพอเพียงนี้ให้ปฏิบัติเพียงครั้งเดียว คือ ไม่ต้องทำทั้งหมดหรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอและการทำได้เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอนั้นไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่แต่เศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำวิธีปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่ต้องทำทั้งหมด และขอเตือนว่าถ้าทำทั้งหมดก็จะทำไม่ได้ถ้าครอบครัวหนึ่งหรือแม้หมู่บ้านหนึ่งทำเศรษฐกิจพอเพียงร้อยเปอร์เซ็นต์ก็จะเป็นการถอยหลังถึงสมัยหิน...” นอกจากนี้พระองค์ยังทรงอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมไว้อีก คำว่า “พอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้นแต่มีความหมายว่าพอมีพอกินพอมีพอกินนี้แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเองถ้าแต่ละคน ๑๐พอมีพอกินก็ใช้ได้ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดีประเทศไทยสมัยก่อนนี้พอมีพอกินมาสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกินจึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะให้ทุกคนมีพอเพียงได้ให้พอเพียงนี้หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หุรหุราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือยแต่ถ้าทำให้มีความสุขถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำสมควรที่จะปฏิบัติอันนี้ก็ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียง” ความพอเพียงในความหมายของพระองค์มิได้จำกัดแค่พอเพียงในการกระทำเท่านั้นหากยังรวมถึงพอเพียงทางความคิดและจิตใจด้วย “คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อยถ้าทุกประเทศมีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียงหมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุขพอเพียงอาจจะมีมาก อาจจะมีของหุรหุราก็ได้แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่นต้องให้พอประมาณตามอัตภาพฉะนั้นควรที่จะปฏิบัติสิ่งที่พอเพียงทางความคิดก็เหมือนกันไม่ใช่ทางกายเท่านั้น.ความพอเพียงในความคิดก็คือแสดงความคิดของตัวเองความเห็นของตัวเองและปล่อยให้อีกคนพูดบ้างและมาพิจารณาว่าที่เขาพูดกับที่เราพูดอันไหนพอเพียงอันไหนเข้าเรื่องถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไขเพราะว่าถ้าพูดกันโดยไม่รู้เรื่องกันก็จะกลายเป็นทะเลาะในที่สุดก็นำมาสู่ความเสียหาย ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล”

กล่าวโดยสรุปแล้วเศรษฐกิจพอเพียงหรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น อาจมองได้ ๒ ลักษณะใหญ่ คือ

๑. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

๒. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาทตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด^{๒๒}

ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล ได้ให้ความหมายของ เศรษฐกิจพอเพียงในแง่มุมต่างๆ เอาไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งในการผลิตสินค้า และบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่ตนไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาทตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญคือ ไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ ไม่มีพัวพันการอยู่กับสิ่งใด โดยสรุปคือหันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงคือการวางรากฐานอันมั่นคงและยั่งยืนของชีวิต^{๒๓}

เศรษฐกิจพอเพียง มิได้จำกัดเฉพาะแต่ในส่วนของเกษตรกรหรือชาวไร่ ชาวนาเพียงเท่านั้น แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกคนทุกอาชีพ ทั้งที่อยู่ในเมืองและชนบท เช่น ผู้ที่เป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม และบริษัท ในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าจะต้องขยายกิจการเพราะความเจริญเติบโตของงาน ต้องขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือหากจะกู้ยืมก็ต้องกระทำตามความเหมาะสม ไม่ลงทุนจนเกินตัว โดยไม่เหลือที่มั่นให้ยืมอยู่ได้ ต้องรู้จักใช้จ่ายไม่ฟุ่มเฟือยเกินตัวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือนร้อนโดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป

การพัฒนา เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเกษตรกรนั้น มีการปฏิบัติตามขั้นตอน ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งประกอบด้วย ๓ ขั้น คือ

^{๒๒} ปิยะบุตร หล่อไกรเลิศ, เศรษฐกิจพอเพียง, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : แม็ค, ๒๕๔๗),

หน้า ๒๓ - ๒๖.

^{๒๓} สุเมธ ตันติเวชกุล, ดร., เบื้องพระยุคลบาท , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๔), หน้า ๒๘๕.

ขั้น ๑ ผลิตเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน ในระดับชีวิตที่ประหยัด ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น

ขั้น ๒ รวมกลุ่มเพื่อการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา

ขั้น ๓ ร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการทำธุรกิจ และพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งนี้ทุกฝ่ายจะต้องได้รับประโยชน์

และยังได้แสดงถึงฐานคิดการพัฒนาเพื่อความพอเพียงไว้ดังนี้ คือ

๑. ยึดแนวพระดำริในการพัฒนา “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามขั้นตอน “ทฤษฎีใหม่”

๒. สร้าง “พลังงานสังคม” โดยการประสาน “พลังสร้างสรรค์” ของทุกฝ่ายในลักษณะ “พหุภาคี” อาทิ ภาครัฐ องค์กร พัฒนาเอกชน นักวิชาการ ธุรกิจเอกชน สื่อมวลชน ฯลฯ เพื่อให้ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาธุรกิจชุมชน

๓. ยึด “พื้นที่” เป็นหลัก และใช้ “องค์กรชุมชน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา ส่วนภาคีอื่นๆ ทำหน้าที่ช่วยกระตุ้นอำนวยความสะดวก ส่งเสริมและสนับสนุน

๔. ใช้ “กิจกรรม” ของชุมชนเป็น “เครื่องมือ” สร้าง “การเรียนรู้” และ “การจัดการ” ร่วมกัน พร้อมพัฒนา “อาชีพ ที่หลากหลาย” เพื่อเป็น “ทางเลือก” ของคนในชุมชนซึ่งมีความแตกต่างกัน ทั้งด้าน เพศ วัย การศึกษา ความถนัด ฐานะเศรษฐกิจ ฯลฯ

๕. ส่งเสริม “การรวมกลุ่ม” และ “การสร้างเครือข่าย” องค์กรชุมชนเพื่อสร้าง “คุณธรรม จริยธรรม” และ “การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ” อย่างรอบด้าน อาทิ การศึกษา สาธารณสุขการฟื้นฟูวัฒนธรรม การจัดการสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

๖. วิจัยและพัฒนา “ธุรกิจชุมชนครบวงจร” (ผลิต - แปรรูป - ขาย - บริโภค) โดยให้ความสำคัญต่อ “การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน” และ “ฐานทรัพยากรของ ท้องถิ่น” ควรเริ่มพัฒนาจากวงจรวงจร ธุรกิจขนาดเล็กในระดับท้องถิ่นไปสู่วงจรธุรกิจที่ใหญ่ขึ้นระดับประเทศ และระดับต่างประเทศ

๗. พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มี “ศักยภาพ” ของแต่ละเครือข่ายให้เป็น “เป็นศูนย์การเรียนรู้ ธุรกิจชุมชน” ที่มีข้อมูลข่าวสารธุรกิจนั้นๆ อย่างครบวงจร พร้อมทั้งใช้เป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงาน และฝึกอบรม ๔

อภิชัย พันระเสน ได้กล่าวไว้ว่า เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า^{๒๔} เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดเพื่อปรับทิศทางการพัฒนาประเทศไทยเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นความพอประมาณเน้นความ

^{๒๔} อภิชัย พันระเสน, ดร. **พุทธเศรษฐศาสตร์** : วิวัฒนาการ ทฤษฎีและการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์ สาขาต่างๆ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ๕๔.

สมควรนั้น มีรากฐานความคิดจากคำสอนของพระพุทธเจ้าในข้อที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจที่ไม่เน้นอรรถประโยชน์สูงสุด (Maximize Utility) อันเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาเศรษฐกิจในโลกปัจจุบัน แต่เน้นความพอประมาณหรือทางสายกลางเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการไม่โลภเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ดีที่สุดเศรษฐกิจพอเพียงมีพื้นฐานอยู่บนพุทธธรรมของการละกิเลส คือความไม่รู้อันเรียนกว่าอวิชชา และดำรงชีวิตอยู่อย่างพอประมาณด้วยความไม่โลภและไม่ประมาทนอกจากนี้ยังได้แสดงทัศนะไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น โดยเนื้อแท้แล้วก็คือ “พุทธเศรษฐศาสตร์” นั่นเองและเป็นพุทธเศรษฐศาสตร์ที่ง่ายต่อการอธิบายให้ประชาชนชาวไทยเข้าใจได้ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีพื้นฐานวัฒนธรรมที่มีรากเหง้ามาจากพระพุทธศาสนา พระองค์จึงทรงเลือกแนวคิดดังกล่าวเพื่อง่ายต่อการสื่อสารกับพสกนิกรของพระองค์ แต่ที่ไม่เน้นว่าเป็นพุทธเศรษฐศาสตร์ก็เพราะพระองค์เป็นศาสนูปถัมภก จะต้องให้การทำนุบำรุงศาสนาในชาติทุกศาสนา ดังนั้นการใช้คำว่า เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นคำกลางที่สามารถเข้าใจและยอมรับได้สำหรับศาสนิกชนในทุกศาสนา

ณรงค์ โชควัฒนา ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า^{๒๕} เศรษฐกิจพอเพียงพึ่งตนเองตามพระราชดำริ หมายความว่า การพัฒนาอย่างบูรณาการโดยไม่มองแต่เฉพาะเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเดียว ต้องมองสังคมด้วย และมองสิ่งแวดล้อมพร้อม ๆ กันไปกับการพัฒนา ฉะนั้นการพัฒนาต้องมองรอบด้าน เรียกว่าบูรณาการและพึ่งตนเอง ทั้งเงินออมสติปัญญาและการตลาด โดยอาศัยปัจจัยในการพัฒนา คือคน และเป้าหมายในการอยู่ดี กินดี มีสุข๑ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่มนุษย์เรามีความพอเพียงโดยต้องมีองค์ประกอบ ๗ ประการ ดังนี้

๑. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว
๒. จิตใจพอเพียง ทำให้มีความรัก ความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น
๓. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้สามารถยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน เป็นต้น
๔. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง มีการรวมตัวเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน
๕. ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการปรับตัวและปฏิบัติร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง
๖. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย

^{๒๕} ณรงค์ โชควัฒนา, วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับเศรษฐกิจพอเพียง. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๕.

๗. มีความมั่นคงพอเพียง โดยเศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจะทำให้สุขภาพจิตดี

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อเปรียบเทียบสรุป แนวทางปฏิบัติ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางไปประยุกต์ใช้ นำไปส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ในชุมชนต่อไปในอนาคต

สาโรช น้อยใจบุญ ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาเฉพาะบ้านสาวชะงอก หมู่ที่ ๑ ตำบลสาวชะงอก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่าโดยภาพรวมและในรายได้แล้วประชาชนบ้านสาวชะงอกมีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับปานกลางโดยมีส่วนร่วมในด้านการชำระภาษีหรือค่าธรรมเนียมเป็นอันดับหนึ่งด้านการจัดหาแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นระดับสองด้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอันดับสาม และด้านการจัดซื้อจัดจ้างเป็นอันดับสุดท้าย ส่วนปัญหาอุปสรรคของประชาชนมีปัญหาอุปสรรคในเรื่องไม่มีเวลาเนื่องจากประกอบอาชีพเป็นอันดับหนึ่ง ในเรื่องไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นประจำเป็นอันดับสอง ในเรื่องสุขภาพไม่แข็งแรงเป็นอันดับสาม และในเรื่องความคิดเห็นว่าตนเองไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงจึงไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นอันดับสุดท้าย

อคิน รพีพัฒน์ ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการที่อยู่วงนอกได้เข้ามาอยู่ภายใน และได้เพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากร และสถาบันต่างๆ ตามสถานะที่เป็นอยู่ของสังคม โดยการกระทำ ดังกล่าวอาจเป็นไปได้ ทั้งทางถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และการกระทำดังกล่าวมีลักษณะเป็น ช่วง ๆ ไม่ต่อเนื่อง เป็นกิจกรรมที่ไม่เต็มเวลา ทั้งนี้จะต้องเป็นสิ่งที่ประชาชนริเริ่มขึ้นมาเอง มิใช่ พฤติกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นมาหรือชี้แนะโดยผู้ปกครองหรือผู้บริหาร

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปแบบบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูป ต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกัน เพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ โดยมีส่วนร่วมในลักษณะต่อไปนี้

๑. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวม ตลอดจนความต้องการของชุมชน

๒. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน หรือ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

๓. ร่วมวางนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน

๔. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรจำกัด ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม
๕. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ
๖. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและ หน่วยงาน
๗. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่ วางไว้
๘. ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดย เอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ทวิทอง หงส์วิวัฒน์ ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการ ใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความ จำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคม ใน การมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิ ปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการ กำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งได้แยกแยะขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วน ร่วมไว้เป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหา และสาเหตุของปัญหาของชาวบ้าน
๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ
๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

เอนก เขียรถาวร ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจไว้ว่า^{๒๖} เศรษฐกิจเป็นแขนงหนึ่งของสังคมศาสตร์ ที่ศึกษา ถึงการเลือกหาหนทาง ที่จะใช้ปัจจัยการผลิตซึ่งมีอย่างจำกัด (Scarcity) เพื่อบำบัดความต้องการของ มนุษย์ซึ่งมีอยู่ อย่างมากมายนับไม่ถ้วน จะเห็นได้ว่า เศรษฐกิจศึกษาเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรที่มี อยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด และ เศรษฐกิจมี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชีวิตมนุษย์อย่างยากที่แยกจากกันได้ トラบใดที่มนุษย์ ยังดำเนินชีวิตอยู่ ต่อไป เศรษฐกิจก็ยังต้องเกี่ยวข้องกับมนุษย์อยู่ต่อไปเช่นกัน เพราะว่า เศรษฐกิจเป็นเรื่องของการทำ มาหากิน เป็นเรื่องของปากท้อง สมัยก่อนความซอ้นของ สังคมและประชากรโลกมีน้อย ความต้องการ บริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ก็มีน้อย แต่ ทรัพยากรทางธรรมชาติมีอยู่มาก ดังนั้นความเดือดร้อนใน การครองชีพจึงมีไม่มากนัก แต่ ต่อมาเมื่อโลกมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ความต้องการในสินค้า

^{๒๖} เอนก เขียรถาวร, เศรษฐศาสตร์มหภาค ๑ MACROECONOMICS I EC ๑๑๒, e-Book, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ พ.ศ.๒๕๕๑. หน้า ๖.

และบริการต่าง ๆ มีมาก เพิ่มขึ้นตามมาด้วย จึงทำให้เกิดปัญหาเรื่องปากเรื่องท้อง ซึ่งเป็นปัญหาทาง เศรษฐกิจ ๒ ประการ คือ

๑. ความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อประชากรสูงขึ้น ความต้องการในสินค้าและบริการก็ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด แต่เดิมมนุษย์ต้องการเพียงปัจจัยในการ ดำรงชีวิต ได้แก่อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคเท่านั้น ต่อมาเมื่อมี ความสามารถในการ ทำงานมีรายได้สูงขึ้น ก็มีความต้องการสิ่งฟุ่มเฟือยต่างๆ เรื่อยไปไม่มี สิ้นสุด

๒. ปัจจัยการผลิตมีจำนวนจำกัด (scarcity) ตามปกติปัจจัยการผลิตซึ่งได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ เหล่านี้มีอยู่อย่างจำกัด สินค้าต่าง ๆ ที่เราผลิตได้จึงมีจำนวน จำกัดจนไม่สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้ทุกอย่างทุกเวลา เมื่อมีสิ่งของไม่เพียงพอ แก่ความต้องการ มนุษย์จึง ต้องพยายามแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้น คือทำอย่างไรจึง จะจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด สามารถสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอเพื่อให้มนุษย์อยู่ ดีกินดี วิธีแก้ปัญหามากทั้งดั่งกล่าวนั้น คือ วิชาที่ว่าด้วยเรื่องเศรษฐศาสตร์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงเศรษฐศาสตร์แนวพุทธไว้ว่า^{๒๗} เศรษฐศาสตร์ แนวพุทธนั้น ต้องสอดคล้องกับกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย อย่าง ครบวงจร การที่จะสอดคล้องกับ กระบวนการแห่งเหตุปัจจัยอย่างครบวงจร ก็ต้องเป็นไปโดย สัมพันธ์ด้วยดี กับองค์ประกอบทุกอย่าง ในระบบการดำรงอยู่ของมนุษย์ องค์ประกอบทั้งสาม (มนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม) ในการดำรงอยู่ ของมนุษย์นั้นจะต้องประสานเกื้อกูลกัน หมายความว่า องค์ประกอบเหล่านี้ประสานกันด้วย และ เกื้อกูลต่อกันด้วย ในการดำรงอยู่ ร่วมกันและก็เดินไปด้วยกัน ฉะนั้น พฤติกรรมในทางเศรษฐกิจของ มนุษย์ จะต้องเป็นไปในทาง ที่ไม่เบียดเบียนตน คือ ไม่ทำให้เสียคุณภาพชีวิตของตนเอง แต่ให้เป็นไป ในทางที่พัฒนา คุณภาพชีวิต เสริมคุณภาพชีวิตนั้น นี่เป็นการไม่เบียดเบียนตน และ ไม่เบียดเบียน ผู้อื่น คือไม่ ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม และไม่ทำให้เสียคุณภาพของ eco-systems หรือระบบ ธรรมชาติ แวดล้อม

เมื่อกล่าวถึงเรื่องเศรษฐกิจ โดยมากเรามักจะมองแต่เพียงด้านวัตถุของการผลิตอย่าง เดียว แต่เบื้องหลังของการผลิตมักจะถูกมองข้าม ซึ่งในความเป็นจริงแล้วปัจจัยสำคัญของ เศรษฐกิจ คือ ทรัพยากรมนุษย์ และสิ่งที่มีค่าสูงสุดของมนุษย์ก็คือจริยธรรม คุณธรรมหรือ จริยธรรมนี้มีความสำคัญ ต่อเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ดังนั้นเราควรจะสนใจจริยธรรม คำว่าจริยธรรมในที่นี้มีความหมายรวมไป ถึงคุณธรรมและคุณค่าทางจิตใจ คุณธรรม คุณค่าทางจิตใจ และความประพฤติดีความประพฤติชั่ว หรือสภาพจิตใจที่เป็นไปต่างๆ ย่อมมีผลกระทบต่อ เศรษฐกิจอย่างมาก ในการดำเนินการกิจกรรมทาง

^{๒๗} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต),เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ,(กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมล คีมทอง,๒๕๔๕.

เศรษฐกิจ หัวใจของการผลิตที่สำคัญก็คือ คุณภาพของ คน และคุณธรรมของคน ที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งพอจะเห็นได้ก็คือ ความ ขยัน ความอดทน ความซื่อสัตย์สุจริต ความรักและเอาใจใส่ในงาน ความตรงต่อเวลา และ ความเสียสละ เป็นต้น ทั้งหมดนี้ย่อมมีผลต่อคุณภาพในการผลิต มีความสำคัญต่อการเพิ่มผลผลิต อย่างมาก กล่าวคือถ้าคนทำงานรักและเอาใจในงานที่ตนเองทำ มีความขยันหมั่นเพียร ผลผลิตที่ออกมาก็จะดีมีคุณภาพ ในทางตรงข้าม ถ้าคนทำงานเกิดความเบื่อหน่ายไม่ กระตือรือร้น หรือมีการทุจริตคอร์ปชั่น มีความท้อแท้ท้อถอย กลุ่มใจกังวลใจ ก็ย่อมมีผลกระทบต่อการผลิตหรือ เพิ่มผลผลิตนั้นๆ พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับระบบเศรษฐกิจ ซึ่งจะให้บรรลุประโยชน์สุข ปัจจุบัน ซึ่งเรียกว่า ทัศนธรรมมีกัตถประโยชน์^{๒๔} ที่พระพุทธองค์ตรัสว่า เป็นข้อปฏิบัติในการ ส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจมี ๔ ประการคือ

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร ในการประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ ใช้ปัญญาพิจารณาสอดส่องใคร่ครวญ มีความคิดริเริ่มสร้าง รู้วิธีการในการ ดำเนินการด้านเศรษฐกิจให้ได้ผลดี

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา เป็นผู้สามารถคุ้มครองรักษาทรัพย์ที่หามา ได้นั้นไม่ให้พินาศหรือเสื่อมไปด้วยภัยอันตรายต่างๆ

๓. กัลยาณมิตตตา คบคนดีเป็นเพื่อน ซึ่งจะเป็เหตุให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้น ไป เลือคบกับบัณฑิตผู้ทรงคุณธรรมมีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา เป็นต้น ตลอดจนรู้จัก ปฏิบัติต่อทรัพย์ของตนอย่างถูกต้อง ไม่ให้ถูกบาปมิตรชักนำไปทางอบายมุข

๔. สมชีวิตา มีความเป็นอยู่อย่างพอดีรู้จักกำหนดรายรับรายจ่ายเลี้ยงชีวิตพอดีไม่ให้ ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อจนเกินไป มีรายเหลือเก็บไว้ใช้ในคราวฉุกเฉิน

๒.๕ กรอบแนวความคิดการวิจัยรูปแบบเศรษฐกิจ

แนวคิดทางการบริหารการจัดการ

ในอดีตที่ผ่านมากระบวนการจัดการของการผลิต และกิจกรรมต่าง ๆ ก็ดี ทางเศรษฐกิจ ทางการตลาดมิได้มีความสลับซับซ้อนมากนัก และไม่ต้องอาศัยระบบของการจัดการเช่นใน ปัจจุบันนี้ กระทั่งเมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในโลก (ประมาณปี ค.ศ ๑๘๘๐ เป็นต้นมา) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อันมีผลทำให้เศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการเปลี่ยนแปลงไปจาก เดิมมาก ตลอดจนมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเริ่ม เป็นที่ยอมรับและขยายตัวมากขึ้น มีการพัฒนามากขึ้นเป็นลำดับ

ขอบเขตและความหมายของการบริหารการจัดการ

^{๒๔} อง,อภฺฐ.(บาลี)๒๓/๑๔๔/๒๘๙.

บริบทที่สำคัญประการหนึ่งของนักบริหาร คือการจัดการ หรือการบริหารองค์การ ให้สามารถอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง โดยรวบรวมเอากลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อความสำเร็จในเป้าหมาย โดยคำนึงถึงควมมี ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความประหยัด

ความหมายขององค์การ

Barnard (๑๙๓๐ อ้างถึงใน สมคิด บางโม, ๒๕๔๘ หน้า ๑๕)^{๒๙} กล่าวว่า องค์การคือ ระบบที่ บุคคลสองคนหรือมากกว่า Weber (๑๙๖๖ อ้างถึงใน สมคิด บางโม, ๒๕๔๘, หน้า ๑๕)^{๓๐} กล่าวว่า องค์การคือหน่วยสังคม หรือหน่วยงานซึ่งมีกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างใด อย่างหนึ่ง

สมคิด บางโม (๒๕๔๘ หน้า ๑๖)^{๓๑} มีความเห็นว่า องค์การคือกลุ่มบุคคลหลาย ๆ คนร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การร่วมกันของกลุ่มต้องถาวร มีการจัดระเบียบภายใน กลุ่มเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของแต่ละคน ตลอดจนกำหนดระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ให้ยึดถือปฏิบัติ ดังนั้น การจัดการ (Management) หรือการบริหาร (Administration) 2 คำนี้จึงเป็นคำที่คน ส่วนใหญ่คุ้นเคยและใช้กันอยู่เสมออย่างกว้างขวาง จึงมีความหมายคล้ายคลึงกันและใช้ทดแทนกัน อยู่เสมอ เพราะฉะนั้นการจัดการ (Management) คือ การจัดการภารกิจภายในองค์การให้บรรลุ วัตถุประสงค์ และเป็นไปตามนโยบายแผนงานที่ได้กำหนดไว้หรือการจัดการหมายถึง ภารกิจของ บุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือหลายคนเข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของแต่ละบุคคลที่ต่าง ฝ่ายต่างทำไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ ส่วนการบริหาร (Administration) หมายถึง การบริหารที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในระดับและแผนงาน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้กับการบริหารในภาครัฐหรือ องค์การขนาดใหญ่ จากความเห็นของนักวิชาการต่อคำทั้ง ๓ จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเจตนาของของผู้ใช้ว่าจะมีความเหมาะสมไปในทางใด ซึ่งอาจใช้คำทั้ง ๓ คำแทนกันได้

องค์ประกอบขององค์การ (Elements of Organization) ที่สำคัญ ๕ ประการ

๑. คน องค์การจะประกอบด้วยคนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ซึ่งส่วนใหญ่องค์การจะมีคนเป็น จำนวนมากปฏิบัติงานร่วมกัน หรือแบ่งงานกันทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยที่คนจะปฏิบัติงานร่วมกันได้จำเป็นต้องอาศัย“ความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์”เพื่อทำความเข้าใจซึ่งกัน และกัน
๒. เทคนิค การบริหารองค์การต้องอาศัยเทคนิควิทยาการ หรือที่เรียกว่า เทคโนโลยี เพื่อ

^{๒๙} สมคิด บางโม : องค์การและการจัดการ, บริษัทจูนพัลลิ่งซิงจำกัด, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๘

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน

การแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจ หรืออาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้องค์การไม่สามารถจะบริหารงานได้ โดยอาศัยแต่เฉพาะประสบการณ์ ความเฉลียวฉลาดของนักบริหารเท่านั้น ในหลายกรณีผู้บริหาร ต้องอาศัยเทคนิคทางการบริหาร เพื่อการแก้ไขปัญหาหรือการตัดสินใจ และในขณะเดียวกันก็เป็น การลดความเสี่ยงอีกด้วย

๓. ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร หรือที่เรียกว่า สารสนเทศ ในการปฏิบัติงานและการแก้ไข ปัญหา การอาศัยเทคนิคทางการบริหาร ยังไม่เพียงพอสำหรับการบริหารองค์การ นักบริหารยังต้อง อาศัยความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เพื่อความเข้าใจ เพื่อการวิเคราะห์ ตลอดจนการคาดคะเนแนวโน้มในอนาคต อีกด้วย ดังนั้นเทคนิคเพื่อการบริหารจึงควบคู่ไปกับ ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร กว่าร่วมแรงร่วมใจกันทำงานอย่างมีจิตสำนึกส่วน

๔. โครงสร้าง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญไม่น้อยขององค์การ ซึ่งนักบริหารจะต้องจัด โครงสร้างให้สอดคล้องกับงาน เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่เหมาะสม เพื่อให้ งานขององค์การบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ มนุษย์จัดตั้งองค์การขึ้นมา ก็เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ที่มนุษย์ต้องการ ดังนั้น องค์การจึงต้องมีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

ความหมายของการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการ หรือการบริหารและการจัดการ โดยภาพรวมการบริหารและการ จัดการ หมายถึง กิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้ ร่วมกัน โดยคำว่า การบริหาร Administration ใช้ในการบริหารระดับสูงโดยเน้นหลักการ กำหนดนโยบายที่สำคัญ และกำหนดแผนซึ่งเป็นค่านิยมใช้ในการบริหาร ส่วนคำว่าการจัดการ Management เน้นการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ (เปรี๊อง กิจรัตน์ภร, ๒๕๔๓, หน้า ๔๑ อ้างถึงใน ภริดา พิรานนท์, ๒๕๕๓, หน้า ๑๖)

ความหมายของการบริหารจัดการนั้นมีปรากฏอยู่มากมายในตำรา และ บทความต่าง ๆ และ เพื่อให้เข้าใจความหมายของการบริหารจัดการในที่นี้จึงขอยกคำจำกัดความของ นักวิชาการบางท่าน มาเป็นข้อสรุปดังนี้

๑. การบริหารและการจัดการทดแทนกันได้ สำหรับคำว่า Management ซึ่งในอดีตแม้จะมี การพยายามเน้นคำว่า การบริหาร ให้สัมพันธ์กับคำว่า Administration ซึ่งเป็นการบริหารงานในภาค ราชการและองค์การที่มีได้มุ่งทำกำไร และพยายามจะแยกใช้คำว่า การจัดการ ให้เป็นเรื่องของ การบริหารงานในภาคธุรกิจเอกชนเป็นการเฉพาะก็ตามแต่ในความจริงในทุกวันนี้ เนื่องจากบทบาท ของภาคธุรกิจได้ขยายเติบโตขึ้นมา พร้อมกับงานของภาครัฐบาลก็คาบเกี่ยวกับงานของภาคธุรกิจ เอกชนอย่างใกล้ชิดจนไม่อาจแยกออกจากกันได้ สภาพเช่นนี้ได้ทำการบริหารงานของทั้งสองภาค เหมือนกันและน่าจะมีความหมายในลักษณะเดียวกัน (ธงชัย สันติวงษ์, ๒๕๓๕, หน้า ๓ อ้างถึงใน

ภริดา พิรานนท์, ๒๕๕๓, หน้า ๑๖)^{๓๒}

๒. ในบรรดางานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่ดำเนินอยู่นั้น ไม่มีสิ่งใดสำคัญกว่า การบริหารหรือการจัดการ (Management) เนื่องจากงานทางด้านการบริหารหรือการจัดการ เป็น งานสำคัญต่อการอำนวยความสะดวกให้มนุษย์ทำงานได้โดยมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากที่สุดกว่า แต่ก่อน เพราะสังคมปัจจุบันมนุษย์ต่างร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มในลักษณะขององค์การ นับได้ว่า การจัดการ เป็นวิธีเดียวที่ช่วยให้มนุษย์สามารถเพิ่มกำลังความสามารถให้มีการผลิตเพื่อตอบสนอง สังคมมนุษย์สามารถเพิ่มกำลังความสามารถให้มีการผลิตเพื่อตอบสนองสังคมมนุษย์ได้มากขึ้น (ธงชัย สันติวงษ์, ๒๕๓๙, อ้างถึงใน ภริดา พิรานนท์, ๒๕๕๓, หน้า ๑๖)^{๓๓}

๒.๖ ภาระหน้าที่ของการจัดการและทักษะในแต่ละระดับขององค์การ

ผู้บริหารคือ บุคคลที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การเพื่อให้ ดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้บริหารขององค์การจะสามารถจัดการตามกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพมาก น้อย เพียงไรขึ้นอยู่กับความสามารถทางการจัดการ ๓ ชนิด คือ

๑. ความสามารถด้านความคิด (Conceptual Skill) เป็นความสามารถในการมองภาพรวมทั่วทั้งองค์การ และความสามารถที่จะรวบรวมเอากิจกรรมและสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในองค์การ

๒. ความสามารถด้านคน (Human Skill) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การทำงานเป็นทีม การสร้างบรรยากาศในการทำงาน และการยอมรับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน

๓. ความสามารถด้านงาน (เทคนิค) (Technical Skill) มีความรู้ ความชำนาญ กระบวนการวิธีการ ขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำงาน และความสามารถในการประยุกต์ใช้งานประสบ ความสำเร็จได้ดี

๒.๗ ระดับของผู้บริหารแบ่งออกเป็น ๓ ระดับด้วยคือ

๑.ผู้บริหารระดับ สูง (Top Manager) ทาหน้าที่นำองค์การไปสู่ความสำเร็จ โดยกำหนดนโยบายต่างๆ ขององค์การ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัย ภายนอก

^{๓๒} ธงชัย สันติวงษ์ : องค์การและบริหาร, ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ, ๒๕๓๕

^{๓๓} ธงชัย สันติวงษ์ : องค์การและบริหาร, ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ, ๒๕๕๓

๒. ผู้บริหารระดับกลาง (Middle Manager) ทำหน้าที่ควบคุมประสานงานกับผู้บริหาร ระดับต้นให้ดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานที่ได้กำหนดไว้ และนำผลสำเร็จรายงานต่อ ผู้บริหารระดับสูง

๓. ผู้บริหารระดับต้น (First-line Manager) เป็นผู้บริหารที่ใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติการ

๒.๘ หน้าที่ในการจัดการ (The Function of Management)

นักวิชาและนักบริหารได้มีการวิเคราะห์ว่า การจัดการเป็นความรู้ที่มีประโยชน์ ดังนั้นจึง ได้จัดการศึกษาหน้าที่ของการจัดการ โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้คือ

๑. การวางแผน (Planning)
๒. การจัดองค์การ (Organization)
๓. การจัดหาคนเข้าทำงาน (Staffing)
๔. ภาวะผู้นำ (Leading)
๕. การควบคุม (Controlling)

๒.๙ หน้าที่ของการจัดการและทักษะในแต่ละระดับขององค์การ

ผู้บริหารคือ บุคคลที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การเพื่อให้ ดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้บริหารขององค์การจะสามารถจัดการตามกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นขึ้นอยู่กับความสามารถทางการจัดการ 3 ชนิด คือ

๑. ความสามารถด้านความคิด (Conceptual Skill) เป็นความสามารถในการมองภาพรวมทั่วทั้งองค์การ และความสามารถที่จะรวบรวมเอากิจกรรมและสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในองค์การ

๒. ความสามารถด้านคน (Human Skill) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การทำงานเป็นทีม การสร้างบรรยากาศในการทำงาน และการยอมรับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน

๓. ความสามารถด้านงาน (เทคนิค) (Technical Skill) มีความรู้ ความชำนาญ กระบวนการวิธีการ ขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำงาน และความสามารถในการประยุกต์ใช้งานประสบ ความสำเร็จได้ดีระดับของผู้บริหารแบ่งออกเป็น 3 ระดับด้วยคือ

๑. ผู้บริหารระดับสูง (Top Manager) ทำหน้าที่นำองค์การไปสู่ความสำเร็จ โดยกำหนดนโยบายต่าง ๆ ขององค์การ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

๒. ผู้บริหารระดับกลาง (Middle Manager) ทำหน้าที่ควบคุมประสานงานกับผู้บริหารระดับต้นให้ดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานที่ได้กำหนดไว้ และนำผลสำเร็จรายงานต่อ ผู้บริหารระดับสูง

๓. ผู้บริหารระดับต้น (First-line Manager) เป็นผู้บริหารที่ใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติการ และมีโอกาสรับรู้ปัญหาที่จริง

ทรัพยากรในการบริหารการจัดการ

ทรัพยากรหรือปัจจัยที่นักบริหารต้องให้ความสนใจ เพื่อให้การดำเนินการตาม วัตถุประสงค์ขององค์การประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้คือ

คน (Man) คือทรัพยากรบุคคลที่เป็นหัวใจขององค์การ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการจัดการ

เงิน (Money) คือปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ ดำเนินการต่อไปได้

วัสดุ (Materials) คือวัตถุดิบซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญไม่แพ้ปัจจัยอื่น จำเป็นต้องมีคุณภาพ และมีต้นทุนที่ต่ำเพราะมีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต

เครื่องจักร (Machine) เครื่องจักรอุปกรณ์ ที่มีศักยภาพที่ดีจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อการผลิตเช่นกัน วิธีการบริหารหรือวิธีการปฏิบัติ (Management Method) การจัดการหรือการบริหารใน องค์การธุรกิจประกอบด้วยระบบการผลิตหรือระบบการให้บริการต่างๆ หากมีระบบที่ชัดเจน ตลอดจนมีระเบียบขั้นตอนวิธีการต่างๆ ในการทำงานย่อมส่งผลให้องค์การประสบความสำเร็จได้ดี

สำหรับแนวคิดทางการบริหารการจัดการได้วิวัฒนาการเรื่อยมาเป็นลำดับ ซึ่งสามารถ แบ่งออกได้ดังนี้

๑. แนวคิดก่อนยุคการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Pre-Scientific Management) ในยุคนี้เป็นยุคก่อนปี ค.ศ. ๑๘๘๐ ซึ่งการบริหารในยุคนี้อาศัยอำนาจหรือการบังคับให้คนงานทำงาน ซึ่งวิธีการบังคับอาจใช้ การลงโทษ การใช้แส้ การทำงานในยุคนี้เปรียบเสมือนทาส คนในยุคนี้จึงต้องทำงานเพราะกลัวการลงโทษ

๒. แนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) แนวคิดนี้เริ่มในช่วงของการปฏิวัติอุตสาหกรรม คือประมาณปี ค.ศ ๑๘๘๘ เป็นต้นมาจนถึงปี ๑๙๓๐ ในยุคนี้ได้ใช้หลักวิธีการจัดการแบบวิทยาศาสตร์มาช่วยในการบริหารการจัดการ ทำให้ระบบบริหารการจัดการแบบโบราณได้เปลี่ยนแปลงไปมากซึ่งบุคคลที่มีชื่อเสียงในการบริหารในยุคนี้มี ๒ ท่าน คือ Frederick W. Taylor และ Henri J. Fayol

Kate (๑๙๖๕ อ้างถึงใน ฌกานต์ ตีรสิน, ๒๕๕๓ หน้า ๒๑) กล่าวว่าทักษะที่จำเป็นในการบริหารงานของผู้บริหารงานของผู้บริหารมี ๓ ประการ คือ

๑. ทักษะด้านความรู้ความเข้าใจ (Conceptual Skill) หรือทักษะด้านมโนคติ หมายถึงความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจหน่วยงานที่สังกัดในทุกลักษณะและขั้นตอนอย่างละเอียด สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างงานด้านต่าง ๆ ในองค์การ หรือหน่วยงานได้อย่างชัดเจน และที่

๑. มองกว้างไกลอย่างต่อเนื่องและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์สามารถ ที่จะกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นผู้บริหารมีอาชีพจึงต้องมีทักษะที่สำคัญในการกำหนดเป้าหมายในการทำงาน กำหนด นโยบายและวิธีการทำงานที่ชัดเจน

๒. สามารถที่จะวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานให้ บรรลุเป้าหมายและนโยบายได้อย่างเหมาะสม

๓. ไวต่อการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในสังคมภายนอกและภายในองค์กร รวมทั้ง รู้จักวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาอีกด้วย

๔. ความสามารถในการจัดระบบการสื่อสารให้ได้ผล เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ทั่วถึงทุกระดับขององค์กร หน่วยงาน ดังนั้น ผู้บริหารมีอาชีพจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

๕. ความสามารถในการบริหารทรัพยากรบุคคล ต้องสามารถวางแผนบุคลากร สรรหา คัดเลือก กำหนดระบบการงบประมาณ ความก้าวหน้าในอาชีพ การพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการวิเคราะห์ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อให้ทราบแนวคิด ทักษะคติต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นและนำมาเป็นข้อมูลในการบริหารทรัพยากรบุคคล

๖. คุณธรรมและจริยธรรมในการบริหาร สามารถที่จะเป็นแบบอย่างที่ดี ในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้เป็นแบบอย่าง ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่การงานแสวงหาผลประโยชน์ ให้ตนเองไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม

Fayol เป็นวิศวกรเหมืองแร่ชาวฝรั่งเศส ได้สร้างผลงานทางแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งมุ่งที่ผู้บริหารระดับสูง โดยศึกษากฎเกณฑ์ที่เป็นสากลและได้เขียนหนังสือ Industrial General Management โดย Henri J. Fayol ได้เสนอ แนวคิดและกำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารของผู้บริหารดังนี้

๑. หน้าที่ของนักบริหาร (Management Functions) มีดังนี้

๑.๑ การวางแผน (Planning) หมายถึงการที่ผู้บริหารจะต้องเตรียมการวางแผนการทำงานขององค์กรไว้ล่วงหน้า

๑.๒ การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึงการที่ผู้บริหารจะต้องเตรียมจัดโครงสร้างขององค์การให้เหมาะสมกับทรัพยากรทางการบริหาร

๑.๓ การสั่งการ (Directing) หมายถึงการที่ผู้บริหารจะต้องมีการวินิจฉัยสั่งการที่ดี เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การดำเนินการไปตามเป้าหมาย

๑.๔ การประสานงาน (Co-Ordinating) หมายถึงการที่มีผู้บริหารมีหน้าที่เชื่อมโยง ต่าง ๆ ขององค์การให้ดำเนินไปอย่างสอดคล้องต้องกัน

๑.๕ การควบคุม (Controlling) หมายถึงการที่ผู้บริหารคอยควบคุมและกำกับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์การให้ดำเนินไปตามแผนที่วางไว้

๒. หลักการบริหาร (Management Principle) Fayol (๑๙๔๗ อ้างถึงใน ฌกานต์ ตีรสิน, ๒๕๕๓, หน้า ๑๗-๑๘) ได้วางหลักพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางการบริหารไว้ ๑๔ ประการ ดังนี้

๒.๑ การแบ่งงานกันทำ (Division Of Work) การแบ่งงานกันทำทำให้คนเกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) อันเป็นหลักการใช้ประโยชน์ของคนและกลุ่มคน ให้ทำงานเกิดประโยชน์สูงสุด

๒.๒ อำนาจหน้าที่ (Authority) เป็นเครื่องมือที่จะทำให้ผู้บริหารมีสิทธิที่จะสั่งให้ผู้อื่นปฏิบัติตามที่ต้องการได้โดยจะมีความรับผิดชอบ (Responsibility) เกิดขึ้นตามมาด้วย ซึ่งจะมีความสมดุลซึ่งกันและกัน

๒.๓ ความมีระเบียบวินัย (Discipline) บุคคลในองค์การจะต้องเคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกาและข้อบังคับต่างๆ ที่องค์การกำหนดไว้ ความมีระเบียบวินัยจะมาจากความเป็นผู้นำที่ดี

๒.๔ เอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command) ในการทำงานได้บังคับบัญชาควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น ไม่เช่นนั้นจะเกิดการโต้แย้งสับสน

๒.๕ เอกภาพในการสั่งการ (Unity of Direction) ควรอยู่ภายใต้การจัดการหรือการสั่งการโดยผู้บังคับบัญชาคนหนึ่งคนใด

๒.๖ ผลประโยชน์ขององค์การมาก่อนผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Subordination of Individual Interest to The General Interest) คำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์การเป็นอันดับแรก

๒.๗ ผลตอบแทนที่ได้รับ (Remuneration of Personnel) ต้องยุติธรรม และเกิดความพึง

๒.๘ การรวมอำนาจ (Centralization) ควรรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางเพื่อให้สามารถควบคุมได้

๒.๙ สายการบังคับบัญชา (Scalar Chain) การติดต่อสื่อสารควรเป็นไปตามสายงาน

๒.๑๐ ความมีระเบียบเรียบร้อย (Order) ผู้บริหารต้องกำหนดลักษณะและขอบเขตของงานเพื่อประสิทธิภาพในการจัดระเบียบการทำงาน

๒.๑๑ ความเสมอภาค (Equity) ยุติธรรม และความเป็นกันเอง เพื่อให้เกิดความจงรักภักดี

๒.๑๒ ความมั่นคงในการทำงาน (Stability of Tenure of Personnel) การหมุนเวียน
คนงานตลอดจนการเรียนรู้ และความมั่นคงในการจ้างงาน

๒.๑๓ ความคิดริเริ่ม (Initiative) เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ให้แสดงออกถึง
ความคิดริเริ่ม

๒.๑๔ ความสามัคคี (Esprit de Corps) หลีกเลียงการแบ่งพรรคแบ่งพวกในองค์กร

๓. แนวคิดการจัดการยุคมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation)

แนวคิดมนุษย์สัมพันธ์เป็นแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ที่เน้น
ประสิทธิภาพของการทำงาน และมองข้ามความสำคัญของคนเห็นว่ามนุษย์ไม่มีชีวิตจิตใจ ไม่มี ความ
ต้องการมากนัก มีพฤติกรรมที่ง่ายต่อความเข้าใจ โดยอาศัยโครงสร้างขององค์กรมาเป็น ตัวกำหนด
และควบคุม ให้มนุษย์ทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งยุคมนุษย์สัมพันธ์นั้นเป็นแนวคิดที่อยู่ ในช่วง
ระหว่างปี ค.ศ ๑๙๓๐-๑๙๕๐ เนื่องจากเล็งเห็นว่าการจัดการใดๆ จะบรรลุผลสำเร็จได้นั้น จะต้อง
อาศัยคนเป็นหลัก ดังนั้นแนวคิดมนุษย์สัมพันธ์ จึงได้ให้ความสำคัญในเรื่องราว ความสัมพันธ์ระหว่าง
บุคคล (Interpersonal Relations) จึงทำให้เรื่องราวของมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation) กลับมา
มีบทบาทสำคัญมากขึ้น นักวิชาการสำคัญที่ให้การสนับสนุนและศึกษาแนวคิดนี้คือ George Elton
Mayo ได้ทำการทดลองวิจัยที่เรียกว่า “Hawthorne Experiment” เมื่อปี ค.ศ. 1924-1927 ณ
Western Electric Company ในเมืองชิคาโก มลรัฐอิลลินอยส์ ซึ่งจุดประสงค์ก็คือต้องการเข้าใจ
พฤติกรรมของคนใน หน้าที่งานที่จัดไว้ให้ ปรากฏว่าคนทำงานมิใช่ทำงานเพื่อหวังผลตอบแทนด้วยตัว
เงินเพียงอย่างเดียว แต่คนทำงานต้องการด้านสังคมภายในกลุ่มที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการที่เป็น
เรื่องของจิตใจ ตลอดจนความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนงานด้วยกัน

คุณลักษณะด้านมนุษย์สัมพันธ์

การรวมตัวของมนุษย์ในสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆความสัมพันธ์
ระหว่างคน กลุ่มคนเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับการมี มนุษย์สัมพันธ์ และในการที่จะเป็น
ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้ผลงาน ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้น
มนุษย์สัมพันธ์ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์ ได้กล่าวถึง หลักการเบื้องต้นของการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ไว้ดังนี้

๑.ภายใน และแรงจูงใจภายนอก หลักความต้องการ มนุษย์มีความต้องการมากมาย หลาย
อย่าง เพราะคนเรามีลักษณะแตกต่างกันในสถานภาพ ความต้องการของมนุษย์ก่อให้เกิด ความ
ตึงเครียด เมื่อได้รับการตอบสนองแล้ว ความตึงเครียดนั้นจะหมดไป การที่มนุษย์ทำงานต่างๆ
ดังกล่าวได้ศึกษาทดลองออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑.๑ การศึกษาทดลองภายในห้อง (Room Studies) ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของแสงสว่างภายในห้องทำงาน เพื่อสังเกตประสิทธิภาพของการทำงานว่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

๑.๒ การศึกษาโดยการสัมภาษณ์ (Interviewing Studies) การทดลองนี้ก็เพื่อค้นหาความเปลี่ยนแปลงในการทำงานเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมของการทำงานและการบังคับบัญชา

๑.๓ การศึกษาโดยการสังเกต (Observation Studies) เป็นการสังเกตการณ์ทำงานของคน และปัจจัยอื่น ๆ จากการทดลองนี้ได้ประโยชน์หลายประการคือ

๑.๓.๑ คนมิใช่วัตถุสิ่งของ คนมีชีวิตจิตใจ จะซื้อด้วยเงินอย่างเดียวไม่ได้

๑.๓.๒ การแบ่งงานกันทำตามลักษณะเฉพาะตัว มิใช่มีประสิทธิภาพสูงสุดเสมอ

๑.๓.๓ เจ้าหน้าที่ระดับสูง การจูงใจด้วยจิตใจมีความสำคัญ และมีความหมายมากกว่า การจูงใจด้วยเงินตรา

๑.๓.๔ ประสิทธิภาพการทำงานหาได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียวไม่ ยิ่งขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ภายในองค์กรด้วย

จากการศึกษาแนวคิดมนุษยสัมพันธ์ ทำให้ได้มีการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ทางการ จัดการมากขึ้น โดยนำเอาหลักการจัดการมาผสมผสานกับพฤติกรรมของมนุษย์ในองค์กร ทำให้ได้ ความรู้ที่ หลากหลายมากขึ้น เช่น นักวิชาการ Abram Maslow ได้ศึกษาการแสวงหาความต้องการ ของมนุษย์ ว่ามนุษย์เราแสวงหาอะไร โดยเขาได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการ (Hierarchy of Need) ส่วน Frederick Herzberg ได้ศึกษารูปแบบของการจูงใจโดยได้เสนอ ทฤษฎี Two Factor Theory of Motivation เป็นต้น

ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์ (๒๕๓๐ อ้างถึงใน ณ กานต์ ตีรสิน, ๒๕๕๓, หน้า ๒๔-๒๕) ได้กล่าวถึง หลักการเบื้องต้นของการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้ดังนี้

๑. ภายใน และแรงจูงใจภายนอก หลักความต้องการ มนุษย์มีความต้องการมากมาย หลาก อย่าง เพราะคนเรามีลักษณะแตกต่างกันในสภาพ ความต้องการของมนุษย์ก่อให้เกิด ความตึงเครียด เมื่อได้รับการตอบสนองแล้ว ความตึงเครียดนั้นจะหมดไป การที่มนุษย์ทำงานต่าง ๆ ทุกวันนั้นก็เพื่อสนองความต้องการของตนเองตามความต้องการของมนุษย์ ที่แบ่งออกเป็น ๒ พวก ใหญ่ ๆ คือ ความต้องการทางร่างกาย และความต้องการทางจิตใจ

๒. หลักการจูงใจ การจูงใจเป็นการกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติการต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไป พฤติกรรมของคนย่อมมีการจูงใจเป็นตัวสนับสนุน การจูงใจอาจเกิดจากหลักจิตวิทยา ศาสนา วัฒนธรรมของคน

๓. หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล ความรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นพื้นฐานในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ คนเราแตกต่างกันเพราะกรรมพันธุ์และสิ่งแวดล้อมต่างกัน จะต้องยอมรับในความแตกต่างของบุคคลว่าไม่เหมือนกันทุกคน

๔. หลักกลุ่มสัมพันธ์ โดยธรรมชาติของมนุษย์จะอยู่อาศัยกันเป็นกลุ่ม การรวมกลุ่มของมนุษย์มีหลายสาเหตุ หลายสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม กลุ่มหมายถึง คณะบุคคลที่มีความรู้สึกและกิจกรรมคล้าย คลึงกัน และมีการตอบสนองต่อกันและการใช้มนุษยสัมพันธ์ให้เกิดประโยชน์นั้น ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

๔.๑ การใช้มนุษยสัมพันธ์ ควรเกิดจากใจจริง คือทำเป็นนิสัย

๔.๒ ไม่ควรใช้มนุษยสัมพันธ์ เพื่อกลบเกลื่อนความบกพร่องของตนเอง

๔.๓ ไม่ควรใช้มนุษยสัมพันธ์ เป็นบันไดไต่ไปสู่สถานการณ์ที่ดีกว่า

๔.๔ มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี อาจถูกทำลายลงด้วยอารมณ์ของคน

๔.๕ ผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ย่อมไม่ถือว่าการโต้แย้งหรือการแสดงความคิดเห็นอื่น เป็นการทำลายมนุษยสัมพันธ์

๔.๖ ระดับความมีมนุษยสัมพันธ์ ย่อมแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

จันทรธานี สงวนนาม ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารในด้านมนุษยสัมพันธ์ที่สามารถบันดาลให้งานสำเร็จลุล่วงตาม เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ

๑. มีความยุติธรรม วางตัวเป็นกลาง

๒. มีความจริงใจและเปิดเผย

๓. รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้น้อย มีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย

๔. พัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อสร้างความเชื่อถือให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

๕. แม่นยำในระเบียบกฎเกณฑ์ สามารถให้คำแนะนำลูกน้องได้

๖. ปรับปรุงบุคลิกภาพให้เป็นที่น่าเคารพนับถือ และประทับใจแก่ผู้รู้จักและผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย

๗. มีจิตใจหนักแน่น ไม่หุบเบา รู้จักแยกแยะระหว่างเรื่องส่วนตัวกับเรื่องส่วนรวม ออกจากกัน

๘. ติดตามและให้คำแนะนำในการทำงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาตามสมควร

๙. ไม่แสดงอารมณ์และติเตียนผู้ใต้บังคับบัญชาต่อหน้าบุคคลอื่น

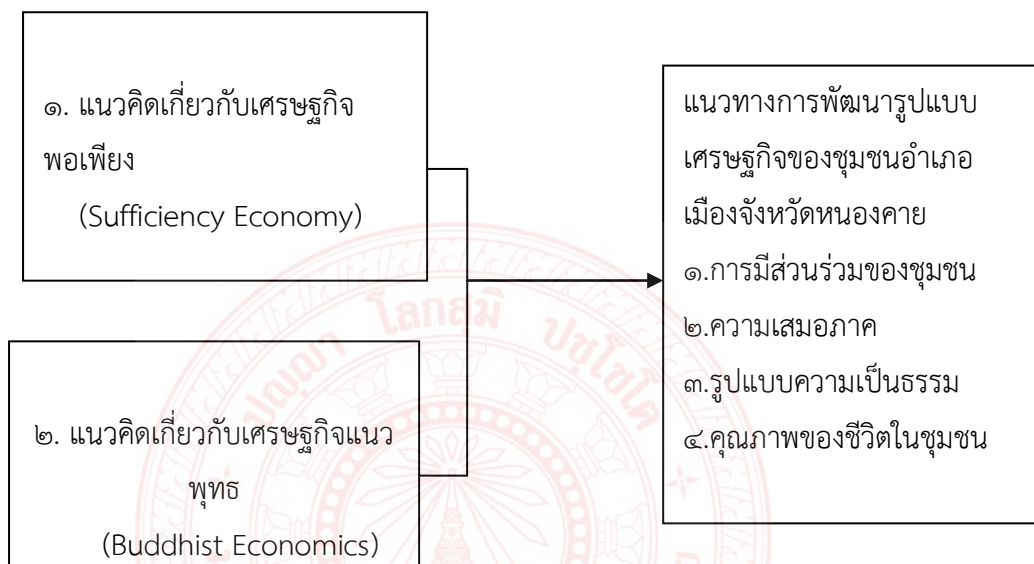
๑๐. ไม่คอยจับผิดผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่ทับบถมเมื่อเห็นว่าทำผิดและรู้จักให้อภัย

๑๐.๑. รู้จักให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชา และยกย่องชมเชยตามสมควรในสถานะที่เหมาะสม

โดยสรุป มนุษย์สัมพันธ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รวมถึงพฤติกรรมในการแสดงออกทั้งกาย วาจา ใจต่อบุคคลอื่น การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้การประสานงานทั้ง ภายในและ

ภายนอกองค์การสะดวก ราบรื่น สร้างความร่วมมืออันดีในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารที่มี มนุษย์สัมพันธ์ที่ดีแสดงออกโดยการยิ้มแย้มแจ่มใส เสมอต้นเสมอปลาย รับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น จะทำให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นและนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวความคิด (Conceptual Framework) ของการวิจัย

๑. การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับระบบเศรษฐกิจในการดำเนินชีวิต
  - อาชีวปาริสุทธิสีล
  - วณิชชา ๕
  - การบริโภคนัดปัจจัย ๔
  - ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ฯลฯ
๒. แนวทางการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย
  - การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการและผู้นำท้องถิ่นตลอดถึงชุมชน
  - การบริหารการจัดการที่ดี
  - การประชุมกลุ่มตัวแทนผู้บริหารและผู้ประกอบการในอำเภอเมืองหนองคายจังหวัด

หนองคาย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง กรณีศึกษา: อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็น และกระบวนการจัดการด้านการเรียนรู้และการพัฒนา รูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้ประกอบการและผู้ใช้บริการเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยใน ๔ ลักษณะ ได้แก่

๑. การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับรูปแบบเศรษฐกิจ กระบวนการเรียนรู้ให้เห็นคุณค่าเศรษฐกิจที่เป็นธรรมกับการพัฒนาจิตใจ และสาระสำคัญของการเรียนรู้รูปแบบเศรษฐกิจที่ปรากฏในชุมชนอำเภอเมืองหนองคาย รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒. การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็นจากผู้ประกอบการและผู้ใช้บริการที่เป็นกรณีศึกษา โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือเพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนา กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจที่เน้นการเสริมสร้างการเรียนรู้และการพัฒนา รูปแบบธุรกิจโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคมเพื่อเป็นรูปแบบที่เป็นธรรมอย่างยั่งยืน

๓. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ (Inter view) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับนักธุรกิจ ผู้ประกอบการและผู้นำประชาชน และตัวแทนองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงแนวทางการเรียนรู้ และกระบวนการให้เห็นคุณค่าการใช้จ่าย การพัฒนาจิตใจ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเรียนรู้ในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม

๔. การประชุมสัมมนาในเชิงวิชาการ (หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ) เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เศรษฐกิจที่เป็นธรรมในองค์กร/หน่วยงานที่เป็นกรณีศึกษา ผู้ประกอบการทั้งภาครัฐเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจประเทศจะได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการ

ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาในรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม การเพิ่มพูนความรู้ การสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและการพัฒนาจิตใจตลอดถึงการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาวิจัยในลักษณะของการส่งเสริมการเรียนรู้และการเชื่อมโยงกันทางตลาดและการเรียนรู้ของเศรษฐกิจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดพื้นที่ของอำเภอเมืองหนองคายที่เป็นแหล่งเศรษฐกิจและรูปแบบตามหลักเศรษฐกิจตามแนวหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ของพื้นที่กรณีศึกษาในตลาดท่าเสาตั้งที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย โดยมีความหมายดังนี้

๑. เป็นตลาด/เป็นแหล่งทางด้าน การประกอบการและการใช้จ่ายที่มีความสำคัญในระดับชุมชนและประเทศหรือเป็นสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจตามหลักธรรมในการดำเนินชีวิต โดยมีจุดเด่น/กิจกรรมที่แสดงถึงการส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักประกอบธุรกิจที่เป็นรูปธรรมจึงต้องพัฒนา

๒. เป็นตลาด/เป็นที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ที่เชื่อมโยงกับชุมชนที่เป็นแหล่งการค้า และเชื่อมโยงกับเส้นทางการค้าขายประเภทอื่นๆ ในเขตพื้นที่เดียวกัน

๓. เป็นตลาดที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้และกระบวนการสร้างคุณค่าเพื่อการพัฒนาจิตใจในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้การส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนและสังคม โดยมีกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจเป็นพื้นฐาน และมีการดำเนินการเกี่ยวกับเรียนรู้ รูปแบบธุรกิจของผู้ประกอบการ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดในลักษณะของพื้นที่ ดังนี้

ในตลาดท่าเสาตั้ง(ตลาดอินโดจีน) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นการศึกษาการพัฒนาในรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเชิงคุณภาพ (Key Informant) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

๑) กลุ่ม ผู้นำชุมชนและตัวแทนองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเศรษฐกิจ การส่งเสริมเศรษฐกิจในสถานที่ที่เหมาะสม โดยพบว่าในแต่ละตลาด และบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางตลาดและในตลาดประมาณ ๑,๐๐๐ คน ดังนั้น ผู้วิจัยจะใช้เป็นผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา โดยใช้วิธีการการแจกแบบสอบถาม รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๐๗ คนในตลาด

๒) ในการประชุมสัมมนาเชิงวิชาการ ผู้วิจัยได้เรียนเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตัวแทนผู้ประกอบการทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ และผู้นำท้องถิ่นในการจัด

ประชุมสัมมนาเพื่อวิเคราะห์แนวทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมและนำเอา
 หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน รวมจำนวน ๔๐ ชุมชน

๓) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
 ผู้ประกอบการในตลาดท่าเสาตั้ง จำนวน ๑๐๗ ราย โดยเป็นตัวอย่างจำนวนหนึ่งจากจำนวนมากกว่า
 ๒๐๐ ราย และผู้บริโภคสินค้าในตลาดท่าเสาตั้ง จำนวน ๑๐๗ โดยเป็นตัวอย่างจำนวนหนึ่งจาก
 ประชากรในจังหวัดหนองคาย โดยการนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติเพื่อหาค่าคะแนน
 เฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังต่อไปนี้

๑.สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลความหมาย คณะผู้จัดทำได้
 กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	เฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation)

๒.การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาเรียบร้อยแล้วผู้ทดลองได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของ
 แบบสอบถามทุกชุดและดำเนินการ ดังนี้

แบบสอบถามตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ข้อมูลประชากรศาสตร์
 ของร้านค้าและผู้จัดจำหน่าย

แบบสอบถามตอนที่ ๒ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่ใช้ ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑-๕.๐ หมายถึงมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึงมีระดับความพึงพอใจมาก
- ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐-๓.๕๐ หมายถึงมีระดับความพึงพอใจปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึงมีระดับความพึงพอใจน้อย
- ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึงมีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

และแบบสอบถามปลายปิดวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคโดยจัดกลุ่มปัญหาและ
 อุปสรรคที่คล้ายกันไว้ในกลุ่มเดียวกัน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ใช้แบบสำรวจที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แบบประเมิน แบบประเมินความพึงพอใจในการใช้บริการตลาดทำเสด็จของผู้ประกอบการ

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน ๓ ข้อ คือ

- เพศ
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- สถานภาพ

ตอนที่ ๒ ความพึงพอใจในคุณภาพในการให้บริการของตลาดทำเสด็จ โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ๕ ระดับ จำนวน ๒๒ ข้อ

- ประเด็นที่ ๑ ด้านค่าธรรมเนียม
  ๑. ค่าบริการตลาดเหมาะสมเปรียบเทียบกับตลาดอื่นๆ
  ๒. ตลาดกำหนดค่าธรรมเนียมเป็นมาตรฐาน
  ๓. การชำระค่าบริการตลาดมีความเที่ยงตรงน่าเชื่อถือ
  ๔. มีระบบการเก็บเรียกค่าธรรมเนียมสถานที่
- ประเด็นที่ ๒ ด้านเจ้าหน้าที่ของตลาด
  ๑. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพ
  ๒. เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาด
  ๓. เจ้าหน้าที่ผู้ให้ความสะดวกในตลาด
  ๔. เจ้าหน้าที่สามารถแก้ไขปัญหาในตลาดได้
- ประเด็นที่ ๓ ด้านการติดต่อสื่อสาร
  ๑. มีการทำป้ายหรือเครื่องบ่งบอกสถานที่อย่างชัดเจน
  ๒. มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง
  ๓. มีขั้นตอนกฎระเบียบอย่างชัดเจน
  ๔. มีหน่วยงานด้านการจัดการตลาดอย่างชัดเจน
- ประเด็นที่ ๔ ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม
  ๑. จำหน่ายสินค้าเหมาะสมกับราคาสินค้า

- ๒. สถานที่ที่จำหน่ายสินค้ามีเนื้อที่เหมาะสม
- ๓. มีห้องน้ำสะอาดเพียงพอ
- ๔. มีสถานที่จอดรถยนต์เพียงพอ
- ประเด็นที่ ๕ ด้านกฎระเบียบวิธีการ
  - ๑. กฎเกณฑ์ของตลาดมีความถูกต้อง
  - ๒. มีความเป็นธรรมแก่ผู้จำหน่ายสินค้า
  - ๓. มีชื่อร้านของผู้จำหน่ายอย่างชัดเจน
  - ๔. มีการกำหนดเปิดปิดตลาดอย่างเหมาะสม
  - ๕. มีการกำจัดขยะจากการจำหน่ายสินค้าอย่างทั่วถึง
  - ๖. มีการรักษาความปลอดภัยตั้งแต่เริ่มจำหน่ายสินค้าและเสร็จสิ้นการจำหน่าย

โดยกำหนดให้ ข้อคำถามที่มีความหมายเชิงปฏิฐาน (Positive) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ถ้าตอบ	มากที่สุด	ให้คะแนน	๕	คะแนน
ถ้าตอบ	มาก	ให้คะแนน	๔	คะแนน
ถ้าตอบ	ปานกลาง	ให้คะแนน	๓	คะแนน
ถ้าตอบ	น้อย	ให้คะแนน	๒	คะแนน
ถ้าตอบ	น้อยที่สุด	ให้คะแนน	๑	คะแนน

๒. แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นที่สำคัญ เช่น รูปแบบและกระบวนการจัดการรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม มีคุณค่าและการพัฒนาจิตใจ และการเสริมสร้างความยุติธรรม เป็นต้น

๓. การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และการสัมมนาเชิงวิชาการเพื่อวิเคราะห์การส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม กระบวนการสื่อสารคุณค่าและแนวปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น รวมทั้งการค้นหารูปแบบ และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในทางรูปแบบเศรษฐกิจที่เหมาะสม

๔. การสังเกต โดยสังเกตการณ์เรียนรู้ พฤติกรรมผู้ประกอบการและการใช้บริการตามหลักการทางพระพุทธศาสนาของนักเศรษฐศาสตร์แบบพุทธ

ตอนที่ ๓ ความคาดหวัง/ความต้องการ ท่านผู้ประกอบต้องการให้ทางผู้ให้บริการตลาดทำเสด็จสนับสนุนเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในด้านการมี คุณคุณภาพ ยุติธรรม และปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจ

แบบชาวพุทธอย่างไร และท่านคิดว่าจะมีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อให้ขายสินค้าได้เพิ่มขึ้นอย่างไร โดยเป็นคำถามที่ผู้ตอบแบบประเมินให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด

ตอนที่ ๔ สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม เป็นต้น โดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดให้ตอบ

ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

๑. กำหนดเนื้อหาของแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดตัวแปรการวิจัยและเนื้อหาของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

๒. ร่างเครื่องมือการวิจัยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดให้ครบถ้วนทุกตอน

๓. นำเครื่องมือการวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

๔. แก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำ

๕. ปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยและจัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การสำรวจความพึงพอใจใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ในประเภทของการวิจัยแบบสำรวจ (survey research)

๑. การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ ได้มีการสำรวจเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้บริการตลาดของผู้ประกอบการ และของผู้บริโภค ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยไปทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ๒ ส่วน คือ ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ดังนี้

๑.๑ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของ เนื้อหาที่ต้องการศึกษา จำนวน ๓ ท่าน ได้แก่

๑) พระราชรัตนาลงกรณ์.ดร. ตำแหน่ง รองอธิการบดี วิทยาเขตหนองคาย

๒) พระปลัดเกษภา มหาปัญญา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำวิทยาเขตหนองคาย

๓) นางสาวอิงอร บุตรศรีมา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนัก วิทยาเขตหนองคาย

โดยนำค่าที่ได้มาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Concordance : IOC) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Concordance : IOC)

R หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ และให้คะแนนดังนี้

๑ หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกคำถามข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า ๐.๕ มาใช้เป็นข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ตรวจสอบแบบสอบถามแล้วเห็นว่า แบบสอบถามทุกข้อมีความเที่ยงตรงของเนื้อหาครอบคลุม ในแต่ละด้าน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยได้ค่า IOC

๑.๒ ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแก้ไขแล้วทำการทดสอบ (Try Out) จำนวน ๑๐๗ ชุด กับผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติที่เป็นตัวอย่างในตลาด และที่เป็นแหล่งการประกอบการในจังหวัดหนองคาย เพื่อตรวจสอบว่าคำถามสามารถสื่อความหมายตรงตามความต้องการ ตลอดจน มีความเหมาะสมหรือไม่ มีความยากง่ายเพียงใด จากนั้นจึงนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Alpha) ค่าระดับความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามมากกว่า ๐.๗ จึงจะถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษา กับ กลุ่มตัวอย่างจริงได้ โดยได้ค่าความเชื่อมั่น

๓. ปรับปรุงแบบสอบถามให้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์สำหรับการนำไปใช้จริงต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. นำหนังสือขออนุญาตเข้าทำการศึกษาวิจัยจากรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อนัดหมายในการสัมภาษณ์และการเข้าศึกษาในพื้นที่

๒. การเข้าศึกษาในพื้นที่เพื่อแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการประชุมเชิงวิชาการ โดยมีกิจกรรมดังนี้

๒.๑ การใช้แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากผู้ประกอบการ ๑๐๗ ชุด และด้านผู้บริโภค ๑๐๗ ชุด ในตลาดท่าเสด็จ และในด้านรูปธรรมคือด้านกิจกรรมการซื้อขายและ รมรงค์สินค้าราคาถูกมีความยุติธรรมทั้งสองฝ่าย และในด้านนามธรรม คือ ความรู้เกี่ยวกับการนำ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจมาประยุกต์ใช้ เป็นต้น

๒.๒ การสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับ ผู้ประกอบการ นักเศรษฐศาสตร์ ผู้ใช้บริการ ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมกา บริโภค และเพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดการรูปแบบเศรษฐกิจ กระบวนการเกี่ยวกับคุณค่า ในความยุติธรรมและการพัฒนา และการเสริมสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจและทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นต้น

๒.๓ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และการสัมมนาเชิงวิชาการเพื่อศึกษาเกี่ยวกับ กระบวนการเศรษฐกิจเพื่อเสริมสร้างคุณค่าและการพัฒนาจิตใจแก่ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการ โดย เน้นที่คุณค่าทางคุณธรรม และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมตามหลักการทาง พระพุทธศาสนา

๓. ประมวลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และการสัมมนา เชิงวิชาการ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

๔. สรุปประเมินผลการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกกระบวนการ

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลข้อมูลการวิจัย

เมื่อได้มีการศึกษาในพื้นที่ตลาดท่าเสด็จ มีการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และได้แบบสอบถาม กลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้าน เนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิเคราะห์

๑) รูปแบบและกระบวนการเศรษฐกิจที่เหมาะสมทั้งในด้านรูปธรรมและ ความรู้ เกี่ยวกับตลาดของผู้ประกอบการ การจัดกิจกรรม ที่เป็นรูปธรรม และในด้านนามธรรม คือ ความรู้ เกี่ยวกับหลักปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา โดยการนำเอาหลักธรรมไปใช้ในทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

๒) กระบวนการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างคุณค่าและการพัฒนาจิตใจแก่ผู้ประกอบการ และผู้ให้บริการตลาด โดยเน้นคุณภาพของตลาดและบริการ และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับรูปแบบ เศรษฐกิจที่เป็นธรรม เช่น ให้ความรู้ในด้านเศรษฐกิจแบบชุมชนรู้จักประมาณตนกับชีวิตและการ ปฏิบัติเพื่อความอยู่ดีกินดีตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา

๓) กระบวนการเสริมสร้างความเป็นเอกภาพประเภทของตลาดในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงคน ความรู้ และกระบวนการที่มีการทำกิจกรรมการบริโภคให้ถูกต้องตามสxonนามัยหรือการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนา รูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม

๔) การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจที่เป็นกรณีศึกษาและการเรียนรู้ กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีคุณค่า และการพัฒนาจิตใจ ตลอดถึงการร่วมมือกันหลาย ๆ ฝ่าย

๕) การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางด้านรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ตลอดถึงแนวทางการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับการเป็นอยู่ที่ดี

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ผลการสำรวจความพึงพอใจ แบบประเมินดังได้กล่าวมาข้างต้นนั้น สำหรับตัวแปร “ความพึงพอใจในการใช้บริการตลาด และบริการสินค้าของผู้บริโภคและผู้ประกอบการในตลาดท่าเสด็จ” ซึ่งประกอบไปด้วยข้อคำถามดังรายละเอียดแบบประเมินที่กล่าวมาแล้วนั้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจได้นำมาลงในรหัส และผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS FOR EXCEL คำนวณค่าสถิติต่างๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: SD) โดยมีหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผล และการแปลผล ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นรายข้อคำถามใช้การแจกแจงความถี่และการคิดค่าร้อยละ ซึ่งการแปลผลจะพิจารณาจากค่าร้อยละและความแตกต่างของค่าร้อยละในแต่ละข้อคำถาม

๒. การวิเคราะห์คะแนนคำตอบในแต่ละข้อของคำตอบ (item) เป็นการคิดค่าร้อยละโดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบแต่ละข้อดังนี้

มากที่สุด	ให้คะแนน	๕	คะแนน
มาก	ให้คะแนน	๔	คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	๓	คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	๒	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	๑	คะแนน

๓. การวิเคราะห์ค่าร้อยละคำตอบในแต่ละข้อของคำตอบ (item) เป็นการคิดค่าร้อยละโดยมีเกณฑ์ การให้ค่าร้อยละของคำตอบแต่ละข้อ ดังนี้

มากที่สุด	ร้อยละ	๘๐-๑๐๐
มาก	ร้อยละ	๗๐-๗๙
ปานกลาง	ร้อยละ	๖๐-๖๙
น้อย	ร้อยละ	๕๐-๕๙
น้อยที่สุด	ร้อยละ	ไม่น้อยกว่า ๕๐

๔. การวิเคราะห์คะแนนตัวแปร “ความพึงพอใจ” หลังจากได้คะแนนของตัวชี้วัดในแต่ละด้าน จะมีการคิดค่าคะแนนในภาพรวมของตัวแปร “ความพึงพอใจ” โดยนำค่าคะแนนที่ได้ในแต่ละด้านมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย สำหรับคิดคะแนนรวมทั้งหมด ซึ่งหลักเกณฑ์การแปลผลโดยการแบ่งคะแนนตามช่วง สรุปเป็นความพึงพอใจ(โดยรวม) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	๔.๕๑- ๕.๐๐	= มีความพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๓.๕๑- ๔.๕๐	= มีความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย	๒.๕๑- ๓.๕๐	= มีความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	๑.๕๑- ๒.๕๐	= มีความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย	๑.๐๐ - ๑.๕๐	= มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

๔) แบบสอบถามส่วนที่ ๓ ซึ่งเป็นข้อมูลด้านเจตคติและผลลัพธ์จากการผู้ประกอบการและผู้ใช้บริการในการศึกษา รูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม เป็นต้น โดยทำการวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อและรายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้าน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน เพื่อให้เห็นระดับของการกิจกรรมการซื้อขายและทั้งผู้ประกอบการกับผู้ใช้บริการในแต่ละด้าน จากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	๔.๕๑- ๕.๐๐	= มีความพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๓.๕๑- ๔.๕๐	= มีความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย	๒.๕๑- ๓.๕๐	= มีความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	๑.๕๑- ๒.๕๐	= มีความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย	๑.๐๐ - ๑.๕๐	= มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ อาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลทางสถิติโดยใช้การวิเคราะห์การคำนวณร้อยละ และค่าเฉลี่ยจากสูตรการคำนวณ ดังนี้

๓.๖.๑ การคำนวณอัตราร้อยละ

$$\text{จากสูตร} = \frac{n \times 100}{N}$$

- n = ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
 N = จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

๓.๖.๒ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

$$\text{จากสูตร} = \frac{\bar{X} = \sum \bar{X}}{N}$$

- $\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
 $\sum X$ = ผลรวมคะแนนทั้งหมด
 N = จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

๓.๖.๓ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$\text{จากสูตรเบี่ยงเบนมาตรฐาน } S.D = \sqrt{(\sum x - \bar{x}^2) / (1)}$$

- $S.D$ = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 N = จำนวนผู้ประกอบการ
 $\bar{X}$ = จำนวนผู้ประกอบการที่ได้จากตัวอย่าง
 X = ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบตารางและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ประกอบการและผู้นำชุมชน รูปแบบของเศรษฐกิจของผู้ประกอบการ และเพื่อเสริมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยเน้นเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมและวิถีการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจเชิงพุทธ เช่น การการนำเอาหลักธรรมพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

รวมทั้งการส่งเสริมประเภทของตลาดต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้ประกอบการและผู้นำที่มีส่วนร่วมให้เป็นตลาดที่มีคุณภาพเป็นตัวอย่างในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยด้วยตลอดทั้งยังส่งเสริมให้มีกระบวนการที่มีการจัดทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจร่วมกัน เพื่อส่งเสริม

ความเป็นธรรมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนา รูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมทั้งในระดับจุลภาค และมหภาค

สรุป การวิจัย “การพัฒนา รูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงกรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นผู้ประกอบการและผู้บริโภค ผู้นำชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและธุรกิจภายในตลาด และจากพาณิชย์จังหวัดตัวอย่างของผู้ประกอบการทั้งผู้บริโภคที่อยู่ในชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ในเชิงลึก (Interviews) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และการสัมมนาเชิงวิชาการเป็นเครื่องมือในการศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัยมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น การแจกแจงความถี่ การวัดแนวโน้ม การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นต้น เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา แล้วทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่ออธิบายผลการวิจัยตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง ทัศนศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบธุรกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ๑) การศึกษาปัญหาธุรกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงของอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๒) เพื่อศึกษาสาเหตุการดำเนินการธุรกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๓) เพื่อพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๐๗ ชุด ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วนำมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ โดยมีการนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง จากกลุ่มผู้นำ จำนวน ๑๒รูป/คน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประกอบการธุรกิจในตลาดท่าเสด็จ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ประกอบการธุรกิจในตลาดท่าเสด็จ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๓ วิเคราะห์ข้อเสนอแนะการพัฒนารูปแบบธุรกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมในตลาดท่าเสด็จ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๔ วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้นำในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมในตลาดท่าเสด็จ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๕ วิเคราะห์จากประสบการณ์ผู้นำในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมในตลาดท่าเสด็จ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๖ วิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมในตลาดท่าเสด็จ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๗ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

N แทน ขนาดกลุ่มประชากร

n แทน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

S.D แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

t แทน ค่าสถิติทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (t-test)

* แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

** แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ประเด็นที่ ๑ ด้านผู้ประกอบการในตลาดท่าเสด็จ

ตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประกอบการธุรกิจในตลาดท่าเสด็จ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลความหมาย ผู้วิจัยได้ กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน เฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของร้านค้าและผู้ประกอบการ

ข้อมูลทั่วไปของร้านค้าและผู้ประกอบการ		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	๕๒	๔๘.๖๐
	หญิง	๕๕	๕๑.๔๐
	รวม	๑๐๗	๑๐๐
อายุ	ต่ำกว่า 30 ปี	๒๐	๑๘.๖๙
	30-40 ปี	๓๗	๓๔.๕๘
	41-50 ปี	๒๗	๒๕.๒๓
	มากกว่า 50 ปี	๒๓	๒๑.๕๐
	รวม	๑๐๗	๑๐๐

ข้อมูลทั่วไปของร้านค้าและผู้ประกอบการ		จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพ	โสด	๓๐	๒๘.๐๔
	สมรส	๗๒	๖๗.๒๙
	หย่า แยก หม้าย	๕	๔.๖๗
	รวม	๑๐๗	๑๐๐
ระดับการศึกษา	ปริญญาเอก	-	-
	ปริญญาโท	๕	๔.๖๗
	ปริญญาตรี	๓๗	๓๔.๕๘
	มัธยมศึกษา/ปวช./ปวส.	๖๕	๖๐.๗๕
	รวม	๑๐๗	๑๐๐
รายได้ต่อเดือนจากการจำหน่ายสินค้าในตลาด	มากกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท	๗๕	๗๐.๐๙
	๑๐,๐๐๐-๑๕,๐๐๐ บาท	๒๕	๒๓.๓๖
	ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๗	๖.๕๖
	รวม	๑๐๐	๑๐๐
ประเภทของสินค้าที่จำหน่าย	ประเภทเสื้อผ้า	๒๐	๑๘.๖๙
	ประเภทอาหาร	๑๐	๙.๓๕
	ประเภทไฟฟ้า	๒๓	๒๑.๕๐
	ประเภทผลไม้	๗	๖.๕๕
	ประเภทเบ็ดเตล็ด	๓๓	๓๐.๘๔
	อื่น ๆ (โปรดระบุ)	๑๔	๑.๓๑
	รวม	๑๐๗	๑๐๐
ระยะเวลาในการจำหน่ายสินค้าในตลาด	มากกว่า ๑๕ ปี	๕๑	๔๗.๖๖
	๑๐-๑๕ ปี	๓๒	๒๙.๙๑
	๕-๑๐ ปี	๑๒	๑๑.๒๑
	ต่ำกว่า ๕ ปี	๑๒	๑๑.๒๒
	รวม	๑๐๗	๑๐๐

จากตารางที่ ๑ ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นกลุ่มผู้ประกอบการในตลาดท่าเสา จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๑๐๗ คน พบว่าผู้ประกอบการ เป็นเพศชาย จำนวน ๕๒ คน (ร้อยละ ๔๘.๖๐) เป็นเพศหญิง จำนวน ๕๕ คน (ร้อยละ ๕๑.๔๐) มีอายุต่ำกว่า

๓๐ ปี จำนวน ๒๐ คน (ร้อยละ ๑๘.๖๙) อายุระหว่าง ๓๐-๔๐ จำนวน ๓๗ คน (ร้อยละ๓๔.๕๘) อายุระหว่าง ๔๑-๕๐ จำนวน ๒๗ คน (ร้อยละ ๒๕.๒๓) และ อายุมากกว่า ๕๐ ปี จำนวน ๒๓ คน (ร้อยละ ๒๑.๕๐) สถานภาพสมรส จำนวน ๗๒ คน (ร้อยละ๖๗.๒๙) ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา/ปวช./ปวส. จำนวน ๖๕ คน (ร้อยละ๖๐.๗๕) รายได้ต่อเดือนในการจำหน่ายสินค้าในตลาด มากกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท ต่อเดือน จำนวน ๗๕ คน (ร้อยละ ๗๐.๐๙) ประเภทสินค้าที่จำหน่าย ประเภทเบ็ดเตล็ด จำนวน ๓๓ คน (ร้อยละ๓๐.๘๔) ระยะเวลาจำหน่ายสินค้า มากกว่า ๑๕ จำนวน ๕๑ คน (ร้อยละ ๔๗.๖๖)

ความพึงพอใจในด้านต่างๆต่อผู้ประกอบการของตลาดท่าเสด็จ

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ประกอบการธุรกิจในตลาดท่าเสด็จ

สรุปคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อการให้บริการของตลาดท่าเสด็จ ในด้านต่างๆ

ประเด็นวัดความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D	แปล ความหมาย
๑.ด้านค่าธรรมเนียม			
๑.๑ ค่าบริการตลาดเหมาะสมเปรียบเทียบกับตลาดอื่น	๔.๐๓	๐.๕๙	มาก
๑.๒ ตลาดกำหนดค่าธรรมเนียมเป็นมาตรฐาน	๔.๐๓	๐.๖๑	มาก
๑.๓ การชำระค่าบริการตลาดมีความเที่ยงตรงน่าเชื่อถือ	๔.๐๑	๐.๕๗	มาก
๑.๔ มีระบบการเรียกค่าธรรมเนียมสถานที่	๔.๐๓	๐.๕๗	มาก
๒. ด้านเจ้าหน้าที่ของตลาด			
๒.๑ เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพ	๔.๓๖	๐.๗๓	มาก
๒.๒ เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาด	๔.๓๖	๐.๗๔	มาก
๒.๓ เจ้าหน้าที่ผู้ให้ความสะดวกในตลาด	๔.๓๙	๐.๗๑	มาก
๒.๔ เจ้าหน้าที่สามารถแก้ไขปัญหาในตลาดได้	๔.๓๗	๐.๗๓	มาก
๓.ด้านการติดต่อสื่อสาร			
๓.๑ มีการทำป้ายหรือเครื่องบ่งบอกสถานที่อย่างชัดเจน	๔.๒๙	๐.๕๓	มาก

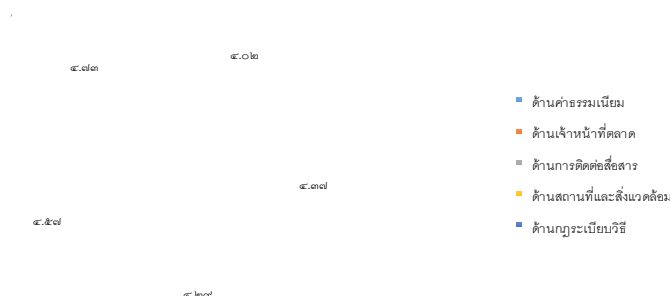
ประเด็นวัดความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D	แปล ความหมาย
๓.๒ มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง	๔.๓๑	๐.๕๔	มาก
๓.๓ มีขั้นตอนกฎระเบียบอย่างชัดเจน	๔.๒๙	๐.๕๓	มาก
๓.๔ มีหน่วยงานด้านการจัดการตลาดอย่างชัดเจน	๔.๒๗	๐.๕๖	มาก
๔. ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม			
๔.๑ จำหน่ายสินค้าเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ที่จำหน่าย	๔.๕๕	๐.๕๕	มากที่สุด
๔.๒ สถานที่จำหน่ายสินค้ามีเนื้อที่เหมาะสม	๔.๕๙	๐.๕๓	มากที่สุด
๔.๓ มีห้องน้ำที่สะอาดเพียงพอ	๔.๕๖	๐.๕๕	มากที่สุด
๔.๔ มีสถานที่จอดรถยนต์/จักรยานยนต์เพียงพอ	๔.๕๖	๐.๕๕	มากที่สุด
๕. ด้านกฎระเบียบวิธีการ			
๕.๑ กฎเกณฑ์ของตลาดมีความถูกต้อง	๔.๗๗	๐.๕๒	มากที่สุด
๕.๒ มีความเป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการ	๔.๗๖	๐.๕๓	มากที่สุด
๕.๓ มีชื่อร้านของผู้ประกอบการอย่างชัดเจน	๔.๗๙	๐.๕๐	มากที่สุด
๕.๔ มีการกำหนดเวลาเปิดและปิดตลาดอย่างเหมาะสม	๔.๗๙	๐.๔๘	มากที่สุด
๕.๕ มีการทำความสะอาดขยะอย่างทั่วถึง	๔.๖๘	๐.๕๘	มากที่สุด
๕.๖ มีการรักษาความปลอดภัยภายในตลาด	๔.๖๒	๐.๕๘	มากที่สุด
ความพึงพอใจในภาพรวม	๔.๔๓	๐.๕๘	มาก

ตอนที่ ๓ วิเคราะห์ข้อเสนอแนะการพัฒนาารูปแบบธุรกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมในตลาดท่าเสด็จ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ในประเด็นความพึงพอใจในการให้บริการของตลาดท่าเสด็จ ต่อผู้ประกอบการ ประกอบด้วยคำถาม ๕ ด้าน คือ ด้านค่าธรรมเนียม ด้านเจ้าหน้าที่ของตลาด ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านกฎระเบียบวิธีการ พบว่า ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจในด้านกฎระเบียบวิธีการ มากที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๙ และผู้ประกอบการมีความพึงพอใจในด้านค่าธรรมเนียม น้อยที่สุด และมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑ และผู้ประกอบการมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ระดับ มาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๓ รายละเอียดดังแสดงในตาราง

จากตารางที่ ๒ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความพึงพอใจในภาพรวม แสดงเป็นกราฟดังที่ได้แสดงไว้ในภาพ

ค่าเฉลี่ย

ตอนที่ ๓ พบว่าประเด็นความพึงพอใจของผู้ประกอบการ ประกอบไปด้วยข้อคำถาม ๕ ด้าน ดังกล่าวข้างต้น ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอรายละเอียดของประเด็นต่างๆ ในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านค่าธรรมเนียม พบว่า ร้านค้าและผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในทุกประเด็น เท่ากัน โดยมีความพึงพอใจระดับ มาก และมีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓

ด้านเจ้าหน้าที่ของตลาด พบว่า ร้านค้าและผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในประเด็นเจ้าหน้าที่ผู้ให้ความสะดวกในตลาด มากที่สุด โดยมีความพึงพอใจระดับ มาก และมีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๔

ด้านการติดต่อสื่อสาร พบว่า ร้านค้าและผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในประเด็น มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง มากที่สุด โดยมีความพึงพอใจระดับ มาก และมีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๑

ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม พบว่า ร้านค้าและผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในประเด็นสถานที่จำหน่ายสินค้ามีเนื้อที่ที่เหมาะสม มากที่สุด โดยมีความพึงพอใจระดับ มาก และมีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๔

ด้านกฎระเบียบวิธีการ พบว่า ร้านค้าและผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในประเด็น มีชื่อร้านค้าของผู้ประกอบการอย่างชัดเจนและมีการกำหนดเวลาเปิดและปิดตลาดอย่างเหมาะสม โดยมีความพึงพอใจระดับ มาก และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๔

ตอนที่ ๔ วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้นำในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดย การมีส่วนร่วมในตลาดท่าเสด็จ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงของอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เกิดจากปัจจัยหลายด้านซึ่งมีผลทำให้เกิดการส่งเสริมที่จะเป็นการพัฒนารูปแบบที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงของอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จากผู้นำในชุมชนและวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งได้มาจากผู้นำหลาย ๆ ท่านได้พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑. ปัจจัยด้านจริยธรรมของการพัฒนาเศรษฐกิจ

จริยธรรมของการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงของอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคายสิ่งสำคัญที่เป็นหัวใจหลักในการดำรงชีวิตอยู่ของชุมชนและผู้นำ^{๓๔}ในการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งจริยธรรมของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ดีเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งซึ่งทำให้สังคมเป็นสังคมที่มีการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน โดยอาศัยพื้นฐานมาจากการที่คนส่วนใหญ่อาศัยหลักทางศาสนาในการดำเนินชีวิตเป็นส่วนมากซึ่งหลักการที่สำคัญคือ ความยุติธรรม ความจริง การให้เมตตาธรรม ความถูกต้องซึ่งมีการอธิบายดังต่อไปนี้^{๓๕}

๑.๑ ความยุติธรรม ความยุติธรรมเป็นตัวกำหนดทิศทางของการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคม โดยเฉพาะสังคมทางด้านเศรษฐกิจต้องมีความยุติธรรมทั้งสองฝ่ายคือระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายซึ่ง เป็นจริงแล้วความเป็นธรรมนั้นจะต้องอยู่คู่จริยธรรม^{๓๖} ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดกฎเกณฑ์ว่าสิ่งที่ถูกเป็นสิ่งที่ดี ถูกต้องและเหมาะสมและความเป็นธรรมแบบไหนที่คนส่วนมากเขายอมรับคำว่า ความยุติธรรมนั้น เป็นนามธรรมไม่มีตัวตนจับต้องไม่ได้ตามธรรมชาติมีอยู่จริงมันคือกฎหรือวิถีทางปรากฏการณ์ที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ^{๓๗} แต่ในสังคมมนุษย์กลับมีการสร้างความยุติธรรมตามกฎหมายเพื่อเป็นเครื่องมือ

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร, รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายยุทธนา ศรีตระกูลบุตร, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด อ.เมือง จ.หนองคาย, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายกำพล เมืองโคตร, นายกเทศมนตรีเมืองหนองคาย อ.เมือง จ.หนองคาย, วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายกำพล เมืองโคตร, นายกเทศมนตรีเมืองหนองคาย อ.เมือง จ.หนองคาย, วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒

ของมนุษย์ที่เต็มไปด้วยเงื่อนไขซับซ้อนเพื่อไปสู่ข้อยุติของปัญหาต่าง ๆ ซึ่งกฎหมายไม่ใช่ความยุติธรรม แต่เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างให้เกิดความยุติธรรมในการประกอบการทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้ถูกต้องเพื่อสร้างความเจริญในการพัฒนาเศรษฐกิจ

๑.๒ ความจริง เป็นพื้นฐานในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ เนื่องจากความจริงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงมีอยู่จริงลักษณะที่ตรงกับภาพที่มีอยู่เป็นอยู่ความจริงมีอยู่หลายประเภทขึ้นอยู่กับลักษณะของความจริง มีดังนี้ ๑) ข้อเท็จจริง หมายถึงการรู้เห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยประจักษ์ทางประสาทสัมผัสทั้ง ๕ เป็นการรู้เห็นสิ่งที่มีอยู่ข้อเท็จจริงที่ได้นี้สามารถที่จะนำไปเป็นหลักฐานให้เกิดความจริงอย่างอื่นตามมาได้ด้วย ซึ่งข้อเท็จจริงเป็นความจริงเฉพาะอย่างไม่เกี่ยวข้องกับความจริงทั่ว ๆ ไป ๒) ความจริง หมายถึง ความจริงที่เป็นสากล เป็นสิ่งสอดคล้องกับความจริงที่เป็นธรรมชาติของความเป็นจริงสามารถตรวจสอบได้^{๓๘} ด้วยหลักเหตุและผลจัดเป็นความจริงที่คนส่วนใหญ่ที่มักทราบกันอยู่แล้ว ๓) ความเป็นจริง หมายถึง ความจริงสูงสุด ความจริงสมบูรณ์ธรรมชาติ ของสรรพสิ่งทั้งโครงสร้างและกำเนิดของ พัฒนาการของสิ่งนั้น ๆ เป็นความจริงที่แน่นอน เช่นสภาพของจักรวาล สภาพของธรรมชาติเป็นจริงที่คนทั่วไปเข้าใจง่ายในการพัฒนา

๑.๓ ความเมตตา ความเมตตาเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการบริหารจัดการ เมตตา หมายถึง ไมตรี ความรัก ความปรารถนาดี ความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจดีต่อกัน ความใฝ่ใจ หรือต้องการ สร้างเสริมประโยชน์ให้แก่เพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย เมตตาจัดเป็นธรรมพื้นฐานของใจชั้นแรก ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งทำให้มองกันในแง่ดี หวังดีต่อกัน พร้อมทั้งจะรับฟัง และเจรจา กันด้วยเหตุผล ไม่ยึดเอาความเห็นแก่ตัว มีอคติ คือความโกรธ ความเกลียด เป็นที่ตั้ง ความเมตตา ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเพราะเราสามารถรับรู้ความทุกข์ของผู้อื่นได้ เมื่อเห็นใครเป็นทุกข์เราจึงพลอยทุกข์ไปด้วย และอยากช่วยเหลือให้เขาได้รับความสุข ความเมตตาจึงไม่เป็นเพียงมีคุณค่าต่อผู้อื่นเท่านั้น หากยังเป็นผลดีต่อเราด้วย เป็นความสุขที่ส่งผลถึงความสุขกาย มีการศึกษามากมาย ยืนยันว่า ผู้มีเมตตาจิต ชอบช่วยเหลือผู้อื่นเป็นนิจ มักมีสุขภาพกายดี เสี่ยงต่อโรคร้ายน้อยกว่าคนกลุ่มอื่น ความเมตตา นี้เองเป็นสิ่งที่ผู้บริหารจัดการที่ควรมีเพื่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในสังคมซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ในการบริหารการจัดการต่าง ๆ นั้นเอง^{๓๙}

๑.๔ ความถูกต้อง คือสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบการกระทำที่ไม่ผิดต่อผู้อื่น ไม่ผิดต่อกฎหมายหรือกฎระเบียบที่ชุมชน สังคม ได้ตั้งไว้ ซึ่งต้องดูความเป็นจริงว่าสิ่งที่ทำเป็นสิ่งที่ผิด หรือเป็นสิ่งที่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นหรือไม่ ซึ่งผู้บริหารที่ดีจะต้องคำนึงถึงความถูกต้อง การทำงานต้อง

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายมนตรี พุทธาศรี, ประธานชุมชนป่าพร้าว อ.เมือง จ. หนองคาย, วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายสมควร สุวรรณิ, ประธานชุมชนมีชัย อ.เมือง จ.หนองคาย, วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

นึกถึงความถูกต้องจะต้องไม่ยึดความคิดเห็นตนเองเป็นหลัก^{๔๐} ควรพูดความจริงและอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องที่ชัดเจน^{๔๑} ในทางพระพุทธศาสนาที่มีการระบุถึงความถูกต้องไว้ดังนี้ ๑) ความเห็นที่ถูกต้อง คือ สัมมาทิฐิ ให้อะไรถูก อะไรผิด ๒) ความคิดที่ถูกต้อง สัมมาสังกัปปะ เมื่อมีความเห็นที่ถูกต้องแล้ว ความคิดที่ถูกต้องก็จะตามมา ๓) การกระทำที่ถูกต้อง สัมมากรรมันตะ เมื่อรู้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องก็ละเว้นเสีย ๔) การพูดที่ถูกต้อง สัมมาวาจา คือไม่พูดในสิ่งที่เกิดโทษกับตัวเราก็ตีเกิดโทษกับผู้อื่นก็ดี หรือเกิดโทษทั้งกับตัวเราและผู้อื่นก็ดี ๕) อาชีพที่ถูกต้อง สัมมาอาชีวะ คืออย่าประกอบมิฉฉาชีพ สัมมาอาชีวะก็คือการประกอบอาชีพ ที่ไม่ผิดศีล ผิดธรรม ผิดกฎหมายของบ้านเมือง ๖) ความเพียรที่ถูกต้อง สัมมาวายามะ คือคนเราควรจะมีสมาธิไปในทางที่ถูก ๗) การระลึกรู้ที่ถูกต้อง สัมมาสติ คือไม่ว่าจะทำอะไรก็ต้องมีสติ ให้อยู่กับการกระทำ ขณะนี้กำลังคิดอะไร ก็ให้รู้ว่ากำลังคิดอะไรอยู่ ๘)สมาธิที่ถูกต้อง สัมมาสมาธิ คือให้จิตตั้งมั่นอยู่ในความสงบ ซึ่งผู้มีการบริหารการจัดการที่ดีจึงต้องควรยึดถือหลักความถูกต้องในการปฏิบัติต่อผู้อื่นและตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารการจัดการอย่างถูกต้องที่จะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมได้อย่างถูกต้องของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ให้เกิดขึ้น^{๔๒}

๒. ปัจจัยทางด้านนโยบาย

นโยบายเป็นส่วนหนึ่งสำคัญในการจะพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้ประกอบการซึ่งจะเป็นตัวกำหนดกรอบการปฏิบัติ การสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้ประกอบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมผู้ประกอบการนั้นถ้าปราศจากการสนับสนุนจากนโยบายแล้วก็เป็นไปได้อย่างที่จะเกิดความสำเร็จ^{๔๓} การเลือกนโยบาย คือ การเลือกวิถีทางหรือแนวนโยบายที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามต้องการ อาจรวมถึงนโยบายเทคนิคและกลยุทธ์ต่างๆ ที่สามารถแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี หลักจริยธรรมหรือคุณธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อค่านิยมที่เป็นรากฐานสำคัญในการนโยบายนี้เองที่จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการนำไปใช้จริงการปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ตามนโยบาย ซึ่งจะมีปัจจัยที่ทำให้เกิดนโยบายขึ้น ได้แก่

^{๔๐} สัมภาษณ์ นางสมพร นาไพรวัน, ประธานชุมชนชัยพร อ.เมือง จ.หนองคาย, วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นางสุเปรมปรี สุพานิชกร, ชุมชนหายโศก อ.เมือง จ.หนองคาย, วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายถนอม อนันตภิตต์, ประธานชุมชนศรีชมชื่น อ.เมือง จ.หนองคาย, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๔๓} นายไพฑูรย์ นันทะมิชัย ประธานชุมชนวัดศรีชะเกษ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

๒.๑ แผน,แผนงาน,โครงการ^{๔๔} เป็นการสร้างการปฏิบัติงานซึ่งมาจากแนวทางที่กำหนดไว้ในนโยบาย โดยแผน,แผนงาน,โครงการมาจากการกำหนดนโยบาย มีความหมายดังนี้ ๑)แผน คือ รูปธรรมของนโยบายที่ประกอบด้วยโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติปรากฏเป็นจริง และเป็นผลผลิตของการวางแผน เป็นแนวนโยบายในแต่ละด้านที่เกิดจากการวิเคราะห์และการวางแผนแล้ว ๒)แผนงาน คือโครงการหลายโครงการที่ประสานกันไว้อย่างดี และมุ่งวัตถุประสงค์เดียวกัน เป็นกลุ่มโครงการที่รวมอยู่ด้วยกันโดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตามลักษณะของโครงการ ๓)โครงการ คือ กลุ่มของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัน และต้องปฏิบัติกิจกรรมเหล่านั้นตามลำดับก่อนหลังเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีจุดเริ่มต้นและจุดเสร็จสิ้นเพียงจุดเดียว ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมซึ่งนโยบายจะเป็นสิ่งที่จะช่วยกำหนดทิศทางของกิจกรรมจากกิจกรรมต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดนโยบายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ผู้ประกอบการจะต้องเป็นผู้ที่ยึดถือธรรมเป็นหลักด้วย เพราะไม่เช่นนั้นแล้วนโยบายจะขาดความน่าเชื่อถือ และจะทำให้ไม่มีใครปฏิบัติตาม ซึ่งเป้าหมายของนโยบายจะขาดความน่าเชื่อถือ และจะทำให้ไม่มีใครปฏิบัติตาม ซึ่งเป้าหมายของนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ

๒.๒ งบประมาณ ความหมายของงบประมาณจะแตกต่างกันออกไปตามกาลเวลาและลักษณะการให้ความหมายของนักวิชาการแต่ละด้าน ซึ่งมองงบประมาณแต่ละด้านไม่เหมือนกัน เช่น นักเศรษฐศาสตร์ มองงบประมาณในลักษณะของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด นักบริหารจะมองงบประมาณในลักษณะของกระบวนการหรือบริหารงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยบรรลุเป้าหมายของแผนงานที่วางไว้ นักการเมืองจะมองงบประมาณในลักษณะของการมุ่งให้รัฐสภาใช้อำนาจควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐบาล ซึ่งงบประมาณนี้เองจะเป็นปัจจัยที่จะช่วยสนับสนุนในด้านนโยบายที่จะเป็นแนวทางสร้างกิจกรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้ประกอบการในการทำธุรกิจนั้น ๆ^{๔๕}

๓. ปัจจัยทางด้านกิจกรรมชุมชน

กิจกรรมเป็นคำสั้นๆที่ทุกท่านต้องเคยได้ยินมาแล้ว แน่แน่นอนว่ากิจกรรมทุกกิจกรรมย่อมให้ประโยชน์โดยตรงกับผู้เข้าร่วมในกิจกรรม คุณค่าของกิจกรรมนั้นซึ่งอยู่กับประโยชน์ที่ได้รับ กิจกรรมมีประโยชน์มากมาย ทั้งประสบการณ์ ช่วยในการเสริมทักษะความสามารถ เป็นการเปิดโอกาสให้กับตนเองมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการเปิดโลกทัศน์ของตนเองให้กว้างขึ้น ได้เรียนรู้หลักการวิธีการหรือ

^{๔๔} นายเสริมวิทย์ สุตรสุคนธ์ ประธานชุมชนวัดศรีคุณเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๔๕} นายโสฬศ สุขสกุล ประธานชุมชนศรีสุมงคล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์สูงสุด การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งเป็นการฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น การแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างเป็นระบบ ฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ และการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ฝึกความกล้าแสดงออกความคิดริเริ่ม ในการทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนร่วม นอกจากนี้ กิจกรรมยังเป็นสิ่งที่พิสูจน์ความอดทนความขยัน และความมีระเบียบวินัยในตนเองอีกด้วย การอาศัยกิจกรรมเป็นสื่อกลางเพราะว่ามีแนวคิดถ้าเรา รวมตัวกันแล้วถ้าไม่มีกิจกรรม ก็เหมือนไม่มีสีสัน ไม่มีชีวิต คือทำให้มีชีวิตในบางกิจกรรมนั้นทำให้ ประชาชนเข้าใจกัน กล้าแสดงออกเพื่อพบปะ พูดคุยกัน ทำให้เข้าใจกันมากขึ้น การจะดำเนิน กิจกรรมต่างๆได้นั้นนอกจากจะมีนโยบายและงบประมาณในการสนับสนุนแล้ว ด้านพฤติกรรมในการ แสดงออก ถือเป็นอีกปัจจัยที่จะทำให้การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม

๑. ความร่วมมือ เป็นการบ่งบอกถึงสิ่งที่เชื่อมั่นและศรัทธาว่าเป็นไปในทางทิศทางเดียวกัน เป็น ปัจจัยที่แสดงถึงความไว้วางใจ ศรัทธา เมื่อประชาชนศรัทธาต่อผู้นำแล้วก็จะทำตามและเอาผู้นำ เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ถ้าจะทำให้เกิดกระบวนการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจของผู้นำอย่าง แท้จริงแล้ว ความร่วมมือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะคอยส่งเสริม ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือจาก รัฐบาลหน่วยงานรัฐบาล หน่วยงานของรัฐ ที่คอยให้การสนับสนุน หรือจากผู้นำด้วยตนเอง อีก ทั้งความร่วมมือจากคนในชุมชนหรือสังคม จะช่วยให้การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจเป็นไปอย่าง มั่นคง
๒. ความเข้าใจ สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนที่มีต่อผู้นำ การเข้าใจความรู้สึก หมายถึง การ เข้าใจในเนื้อหาของสาระของสิ่งที่สื่อสารระหว่างกัน และเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่นเสมือนเราเป็น ตัวเขา ซึ่งในสัมพันธภาพที่ขาดความเข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกัน ก็จะเกิดการเอาเปรียบ ความ ขัดแย้ง ละปัญหาต่างๆ ตามมาอีกมากมาย ความเข้าใจจึงเป็นสิ่งที่พื้นฐานที่จะช่วยส่งเสริม กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของผู้นำ การที่จะทำให้ประชาชนและผู้นำมีความเข้าใจกันทำได้ โดยการพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็น อธิบายด้วยเหตุผลที่อยู่บนพื้นฐานของ ความจริงความถูกต้อง นำเรื่องที่ไม่เข้าใจ มาชี้แจงตามความจริง ในเรื่องของความเข้าใจซึ่งเป็น สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกัน
๓. การแลกเปลี่ยน การแลกเปลี่ยนหมายความถึงการแลกเปลี่ยนทางความคิด ความรู้ประสบการณ์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความร่วมมือเป็นพื้นฐานของการเกิดกิจกรรม กิจกรรมที่มีการ แลกเปลี่ยนกันจะทำให้มีการปฏิสัมพันธ์ มีการพูดคุย ทำความเข้าใจ และยังเป็นการสร้างแนวทาง ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วน กล้าแสดงออก ซึ่ง ผู้นำที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดกับประชาชนย่อมได้รับเชื่อถือ อีกทั้งยังเป็นการแสดงออกถึง ความเป็นมิตรอีกด้วย

๔. ความสัมพันธ์ที่ดี เมื่อต้องอยู่รวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก โดยต่างคนมาจากต่างถิ่นต่างฐาน สิ่งแวดล้อม พื้นฐานทางสังคมที่แตกต่างกัน ทุกคนจึงต้องพยายามเข้าใจถึงธรรมชาติของมนุษย์ในเรื่องต่างๆ ด้วย การอาศัยกิจกรรมเป็นสื่อกลาง เป็นการสร้างสีสันให้การมาพบปะ พูดคุย น่าสนใจ

มากขึ้น กิจกรรมนั้นทำให้ผู้นำ และประชาชนกล้าแสดงออกเพื่อพบปะพูดคุยทำให้เข้าใจกันมากขึ้น เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สถานภาพที่เราสร้างขึ้นมาจากพฤติกรรมของเราที่ทำงานร่วมกันกับคนอื่นๆ เป็นพฤติกรรมที่ดี ที่เราสะสมไว้ทุกๆวัน เป็นเวลายาวนาน จากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ที่เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้าใจ เนื่องจากส่งผลถึงความร่วมมือของประชาชน สังคมมนุษย์ตั้งอยู่บนหลังของความพึงพากัน มีเป้าหมายบางอย่างร่วมกัน และมีความเชื่อใจกัน หากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไป การรวมตัวกันอยู่ จะเป็นไปไม่เลย

ตอนที่ ๕ วิเคราะห์จากประสบการณ์ผู้นำในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมในตลาดทำเสด็จ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๔. ปัจจัยทางการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม เกิดมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง เหตุผลของการที่มีคนมารวมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่ม ผู้นำชุมชน หรือกระทำผ่านองค์กร ดังนั้นผู้นำชุมชน องค์กรจะต้องเป็นเสมือนแกนนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องใช้ในการอยู่ร่วมกัน และคนก็มีส่วนสำคัญที่สุด เพราะคนเป็นศูนย์กลางหลักในการสร้างการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจของผู้นำจนเกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากการมีส่วนร่วมจากทุกคน โดยมีส่วนร่วมมีหลักการสำคัญดังนี้

๔.๑ **ร่วมคิด** การคิดเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่สำคัญที่สุดจะมีผลและรากฐานทางของการเปลี่ยนแปลงในชีวิต แต่ละบุคคลในการดำเนินงาน ของสังคม ถ้าคนแต่ละคนคิดดี คิดถูกต้อง คิดเหมาะสม การดำเนินชีวิตของคน และความเป็นไปของสังคม ก็จะดำเนินไปอย่างมีคุณค่าสูง การคิดจริงเป็นเรื่องสำคัญของมนุษย์ การคิดเป็นสิ่งจำเป็นของการดำเนินชีวิตในสังคมที่ซับซ้อน สังคมจะก้าวหน้าต่อไปได้ก็เมื่อบุคคลในสังคมมีความคิด รู้จักคิดป้องกัน หรือแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและพัฒนาปรับปรุงภาวะต่างๆให้ดีขึ้น บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องช่วยพัฒนาความสามารถ ในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นคนที่มีความคิดกว้างไกล สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่น คนต้องคิดเป็น คนที่ไม่ชอบคิด หรือคนคิดไม่เป็นย่อมตกเป็นเหยื่อของคนช่างคิด คนต้องอาศัยความคิดเป็นสิ่งที่นำไปสู่การดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิต ที่มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล การเปิดกว้างในเรื่องการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในด้านความคิดจะช่วยให้เกิดมุมมองที่แตกต่าง ซึ่งใน

บางเรื่องอาจเป็นข้อผิดพลาดที่เราอาจนึกไม่ถึง การร่วมคิดเป็นการแสดงออกทางความคิดร่วมกัน การร่วมคิดยังแสดงให้เห็นถึงความต้องการ การมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครง วิธีการติดตามผล การตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรม โครงการสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์

๔.๒. ร่วมปฏิบัติ เมื่อมีการร่วมคิดสิ่งต่อมาคือการร่วมปฏิบัติร่วมลงมือตามที่ได้ร่วมกันคิดไว้ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม โดยการสร้างประโยชน์ในการ สนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอ ความช่วยเหลือจากภายนอก เข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ เช่น ร่วมออกแรง ร่วม บริจาคทรัพย์ เป็นต้น

๔.๓. ร่วมประเมินผล เป็นกระบวนการดำเนินงานด้านการกำกับควบคุม เพื่อติดตาม ความก้าวหน้าของภารกิจและหรือประเมินว่าภารกิจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การ ติดตามประเมินผล โดยปกติจะต้องกำหนดดัชนีการติดตามประเมินผลเพื่อเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ว่าสถานการณ์ที่ตรวจสอบวัดได้นั้นบรรลุหรือไม่บรรลุเมื่อเทียบเกณฑ์หรือดัชนีที่กำหนดประโยชน์ของ การติดตามประเมินผลไม่เพียงแต่ช่วยให้ทราบความก้าวหน้า หรือความล้มเหลวของการดำเนินการยัง สามารถช่วยให้วิเคราะห์เพิ่มเติมให้ทราบปัจจัยเหตุแห่งความสำเร็จและความล้มเหลวดังกล่าวได้ทำ ให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงแนวทางดำเนินการต่อไปได้ เมื่อโครงสร้างเสร็จสิ้นแล้ว ได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการตรวจตราดูแล รักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ เป็นขั้นตอนหนึ่ง ในการมีส่วนร่วมที่เป็นการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใสในการดำเนินโครงการหรือ กิจกรรม

๔.๔ ร่วมรับผลประโยชน์ เป็นขั้นตอนที่เมื่อทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดร่วมกันการ ปฏิบัติงานร่วมกัน และประเมินผลสิ่งที่ได้ปฏิบัติร่วมกันแล้ว การเข้ามารับผลประโยชน์ร่วมกันก็เป็น อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเท่าเทียมในการอยู่ร่วมกัน เมื่อมีการดำเนินการทุกขั้นตอน ถึงจะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่แท้จริง การรับผลประโยชน์เป็นผลลัพธ์จากการมีส่วนร่วมในทุกด้าน ผลประโยชน์ที่ได้รับมีหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคมหรือ ผลประโยชน์ส่วนบุคคล

ตอนที่ ๖ วิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมในตลาดทำเสด็จ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑. ยึดถือหลักการที่ถูกต้องมากกว่ายึดหลักคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องมี ความกล้าจะยืนหยัดต่อสู้เพื่อความถูกต้องที่มองถึงผลได้ผลเสียของประชาชนทุกกลุ่มอย่างเหมาะสม ไม่ละเลยประโยชน์ต่อกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดแม้จะเป็นเสียงของคนส่วนน้อยก็ตาม

๒. ยึดหลักเหตุผลที่ประกอบด้วยความดีงามรอบด้าน ผู้ประกอบการจะต้องยึดถือหลักของความสัมพันธฺ์ระหว่างเหตุกับผลที่ประจักษ์เชิงรูปประธรรม ไม่ได้มองตัวบุคคลเป็นแก่น แต่มองที่ผลงานและประชาชนเป็นที่ตั้งโดยการวางเป้าหมายไปที่ประชาชนมาก่อนเสมอ

๓. ยึดหลักความจริง โดยเฉพาะคุณลักษณะของผู้ประกอบการพูดอย่างตรงไปตรงมา รักษา วาจา พูดความจริง ไม่บิดเบือน ไม่อ้างข้อยกเว้นให้ตนเอง แต่ต้องรักษาคุณความดี ละเว้นความชั่ว ต่างๆ และพูดอย่างไร ต้องกระทำอย่างนั้นและมีความเป็นไปได้ตามที่ตนเองพูดไว้

๔. ยึดหลักความถูกต้อง ผู้ประกอบการจะต้องมีอุดมการณ์ในการธำรงความถูกต้องที่เป็น ตัวอย่างที่ดีในการยึดมั่นคุณธรรม จริยธรรม กฎหมายบ้านเมือง และจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีความ เข้มงวดในการรักษาระเบียบ วินัย และความเรียบร้อย ถูกต้องในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและ เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาผู้คนทั่วไป

๕. ยึดความเป็นธรรม ผู้ประกอบการมีการยึดมั่นในหลักนิติธรรมยืนหยัดการกระทำในสิ่ง ที่ ถูกต้องเป็นธรรม และชอบด้วยกฎหมาย และการเป็นผู้รักกฎหมายเหนือชีวิตในลักษณะยอมทำทุก อย่างเพื่อรักษาความเป็นธรรมให้แก่ผู้คนทั่วไป

๖. ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม ผู้ประกอบการงดเว้นการเห็นแก่ตัวโดยมองการยึด ผลประโยชน์ของประชาชนหรือประโยชน์ของผู้มาใช้บริการเป็นอันดับหนึ่งก่อนที่ตนเองจะได้รับ ประโยชน์

๗. การไม่ยึดกระแสเสียงคน การไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกทำและไม่เป็นธรรม ผู้ประกอบการจะต้องยึดถือสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรมแก่ประชาชนทั้งหมดโดยไม่ได้มองถึงประโยชน์ตน มากนัก และการตัดสินใจของคน

ตอนที่ ๗ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

จากปัญหาที่ต้องการทราบว่า ปัญหาธุรกิจที่เป็นธรรม สาเหตุการดำเนินการธุรกิจที่เป็นธรรม และพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัด หนองคายว่าเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ว่า เพื่อศึกษาปัญหาธุรกิจที่เป็นธรรม ศึกษา สาเหตุการดำเนินการที่เป็นธรรม และ พัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของ ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

สรุปได้จากการวิจัยที่ได้มาข้อมูลที่ได้ค้นพบทั้งจากการตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ มาประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์จนเกิดองค์ประกอบต่างๆ ของการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง เขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า

จากการเก็บข้อมูลทำให้ทราบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมชาติทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย ได้แก่

๑. ปัจจัยนำเข้า กระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมชาติทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการว่าด้วยเรื่องของความพร้อม ความจริงใจ แรงจูงใจ และประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต โดยปัจจัยเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ ส่วนกรอบทางสังคมประกอบด้วยความอุดมสมบูรณ์ที่ดี ความเชื่อถือจากผู้คนทั่วไป การมีส่วนร่วมทาง กฎหมาย วัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะทำให้เกิดการสร้างความร่วมมือ เมื่อนำปัจจัยก่อเกิดกระบวนการกับกรอบทางเศรษฐกิจมาปฏิบัติร่วมกันก็จะก่อให้เกิดการรู้จักแบ่งบันที่ดี

๒. ปัจจัยเชิงกระบวนการ การพัฒนาความเป็นธรรมชาติทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายประกอบด้วย 6 ขั้นตอนได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความพร้อม ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณลักษณะทางด้านความรู้ให้พร้อมที่จะเลือกสรรแต่สิ่งที่ดีในฐานะเป็นผู้ประกอบการ การสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดความพร้อม มีความพร้อมในด้านความสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้คนทุกคน มีความพร้อมในการเป็นนักบริการ และพร้อมที่จะทำทุกสิ่งให้มีคุณภาพเพื่อส่วนรวม

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างความร่วมมือ ซึ่งเป็นการสร้างระบบการมีส่วนร่วมตั้งแต่สถาบันครอบครัวเป็นต้นมาให้สามารถเข้าถึงวิธีการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง สามารถชักจูงประชาชนผ่านระบบความร่วมมือกัน ในลักษณะเป็นทีมงาน ร่วมรู้ ร่วมคิด มีส่วนร่วมในการผลิตร่วมศึกษาดูงานงานทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการในการประกอบการ

ขั้นตอนที่ ๓ การเป็นแบบอย่าง ซึ่งเกิดจากความเชื่อถือและศรัทธาที่ผ่านการตรวจสอบผู้ประกอบการร่วมกับชุมชน อีกทั้งการแสดงจุดยืนของตนเองให้ชัดเจน เป็นรูปธรรมพร้อมชี้้นำการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขของประชาชนทั่วไป เช่น การประกอบการไม่เป็นการเอาเปรียบทุกรูปแบบ การไม่ฝักใฝ่ในสิ่งที่น่าสนใจซึ่งโทษต่างๆ รวมทั้งคุณลักษณะของการนำเอาสิ่งที่ดีมาแก่ชุมชนทั้งเด็กเยาวชนสามารถนำไปยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติได้โดยง่าย

ขั้นตอนที่ ๔ การสร้างการยอมรับจากประชาชน ซึ่งการประกอบการนั้น ๆ จะต้องแสดงศักยภาพของตนเองภายใต้บริบทสถานการณ์บางประการเพื่อแสดงภาพการณ์ไม่เอาเปรียบของตนเองให้เป็นที่ประจักษ์ เช่น การแสดงวิสัยทัศน์ถึงการพัฒนาในรูปแบบใหม่ให้เห็นเป็นรูปธรรมได้มีใช้ความเชื่อของตนเองมาตัดสิน การแสดงออกถึงการยอมรับฟังความคิดเห็นอย่างบริสุทธิ์ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ตนเองตลอดเวลาว่า แนวทางความคิดเห็นของตนเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอ นอกจากนี้

ผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายมักจะได้รับการยอมรับจากความจริงใจ มีความซื่อสัตย์ ในคำพูดของตนเอง กล่าวถึงผิดลองถูก และช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจและจริงใจเข้าถึงการปรับปรุง และสามารถทำให้เข้าใจได้รอบทิศและโน้มน้าวผู้ใช้บริการได้ดี

ขั้นตอนที่ ๕ การสร้างอุดมการณ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะเชิงการยึดถือปฏิบัติอย่างยาวนานจนกลายเป็นเป้าหมายของการทำงานเพื่อชุมชนตลอดเวลาในการแก้ไขปัญหาจะต้องยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีการปฏิบัติงาน 2 ลักษณะคือ ๑. การตั้งสัจจะหรือการปฏิญาณตนตั้งแต่การมีส่วนร่วมของชุมชน และลักษณะที่ ๒. เกิดจากการที่เห็นประชาชนเกิดความไม่เข้าใจ และประสบปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งจนเกิดภาวะวิกฤตในการทำธุรกิจมาอย่างยาวนาน

ขั้นตอนที่ ๖ การสื่อสาร ซึ่งผู้ประกอบการได้ใช้ทักษะในการพูดที่ดีผ่านการฝึกฝนตนเองมาอย่างดีแล้ว เพื่อทำความเข้าใจ รู้จักใช้ภาษาไม่ขัดหูผู้ฟังเป็นหลัก เพราะการใช้วาจาเพื่อการชักจูงประชาชนให้เข้าใจตามนั้นจะต้องมีความจริงใจ มีความซื่อสัตย์ในตัวคำพูดนั้น เมื่อพูดออกไปแล้ว คำพูดหรือวาจานั้นจะเป็นผู้ประกอบการเกี่ยวกับผู้ประกอบการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดภายใต้บริบทของอุดมการณ์ที่ชัดเจน

ดังนั้นจากการวิจัย อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ประกอบไปด้วย ปัจจัยทางด้านจริยธรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความยุติธรรม ความจริง ความเมตตา และความถูกต้อง ด้านการกำหนดนโยบาย ได้แก่ แผน แผนงาน และโครงการ และงบประมาณ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน ได้แก่ ความร่วมมือ ความเข้าใจชุมชน การแลกเปลี่ยน ความสัมพันธ์ภาพที่ดี และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาเพื่อความสุขอันยั่งยืนตลอดไป

บทที่ ๕

สรุป อธิปไตยผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑. เพื่อศึกษาปัญหาธุรกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย ๒. เพื่อศึกษาสาเหตุการดำเนินการธุรกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และ ๓. เพื่อพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีวิธี ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research)

การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) นั้น เป็นการศึกษาความคิดเห็นจากผู้ประกอบการและผู้ให้บริการที่เป็นกรณีศึกษา โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือเพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนากิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจที่เน้นการเสริมสร้างการเรียนรู้และการพัฒนารูปแบบธุรกิจโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคมเพื่อเป็นรูปแบบที่เป็นธรรมอย่างยั่งยืน

การวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นั้น เป็นการศึกษา โดยการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับนักธุรกิจ ผู้ประกอบการและผู้นำประชาชน และตัวแทนองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงแนวทางการเรียนรู้ และกระบวนการให้เห็นคุณค่าการใช้จ่าย การพัฒนาจิตใจ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเรียนรู้ในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการทางสถิติ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิคการวิจัย 2 เทคนิค ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงรวมทั้งหมด ๑๒ รูป/คน ได้แก่ ๑) พระศรีญาณวงศ์,ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒) พระราชรัตนาลงกรณ์,รศ.,ดร. เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๓) พระศรีวิจิตรโมลี รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๔) พระครูวิจิตรปริยัติคุณ เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย อนุกรรมการบริหารบุคคล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ๕) พระราชนทร์ วิสารโท,ผศ,ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์หนองคาย วิทยาเขตหนองคาย ๖) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พระครูจิตรธรรมธัช,ดร. ที่ปรึกษารองอธิการบดี วิทยาเขตหนองคาย ๗) นายยุทธนา ศรีตระบุตรนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๘) นายกำพล เมือง

โคตร นายกเทศมนตรีเมืองหนองคาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๙) ประธาน พาณิชย จังหวัดหนองคายอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๑๐) ประธานหอการค้าจังหวัดหนองคาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๑๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัฒนา มูลเมืองแสน อาจารย์ ประจำหลักสูตรภาษาต่างประเทศ วิทยาเขตหนองคาย จังหวัดหนองคาย และ ๑๒) ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ ทองวาท ประธานหลักสูตรภาษาต่างประเทศ และผู้อำนวยการสำนัก วิทยา เขตหนองคาย จังหวัดหนองคาย และการจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group discussions) จำนวน ๑๒ คน/รูป ได้แก่ ๑) พระศรีญาณวงค์,ดร. รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ๒) นายสมควร สุวรรณี ประธานชุมชนมีชัย ตำบลใน เมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๓) นางสมพร นาไพรวัน ประธานชุมชนชัยพร ตำบล ในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๔) นางสุเปรมปรี สุพาณิกกร ประธานชุมชนหาย โศก ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๕) นายถนอม อนันต์จิตต์ ประธาน ชุมชนศรีชมชื่น ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๖) นายไพฑูรย์ นันทะมีชัย ประธานชุมชนศรีสะเกษ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๗) นายเสริมวิทย์ สุตรสุคนธ์ ประธานชุมชนศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๘) นาย นิพนธ์ พลวิเศษ ประธานชุมชนโพธิ์ชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๙) นายสุรพล สุวรรณพันธ์ ประธานชุมชนหอก่อง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๑๐) นางศรีวิตา จันทระ ประธานชุมชนยอดแก้ว ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัด หนองคาย ๑๑) นายสมพงษ์ คิอินธิ ประธานชุมชนโพธิ์ศรี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๑๒) พ.ต.ท.มนตรี พุทธาศรี ประธานชุมชนวัดธาตุ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง หนองคาย จังหวัดหนองคาย สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะใช้เทคนิคการจำแนก จัดระเบียบ ข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ลักษณะความเป็นธรรมของเศรษฐกิจตามแนวพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยมองเห็นว่า แนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้ซื้อและผู้ขายแม้จะมีนักวิชาการมากมายได้เสนอมุมมองของการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจ ย่อมมีอิทธิพลต่อประชาชนหรือผู้ใช้บริการอย่างมากเพราะผู้ประกอบการจะต้องมีพฤติกรรมต้นแบบ ในการปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่ตนเองได้อย่างดีที่สุดจนเกิดการยอมรับและไว้วางใจจากประชาชนอีกทั้ง การจัดการเชิงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการและผู้ใช้บริการกับผู้ใช้บริการมีความใกล้ชิดกัน ซึ่ง เป็นได้ทั้งผู้ขายและผู้ซื้อในขณะเดียวกัน มีการปรับเปลี่ยนบริบทของตนเองได้อย่างเสรี ซึ่งที่เห็นเด่นชัดได้ก็คือ การมีวิสัยทัศน์ การสร้างค่านิยมสำหรับการยึดถือของประชาชน รวมทั้งการถ่ายทอด

และแรงบันดาลใจเพื่อทำการค้าขายตามเป้าหมายที่ชุมชนกำหนดไว้อย่างมั่นใจ มั่นคงต่ออุดมการณ์ของผู้ให้บริการกับผู้ใช้บริการในชุมชนนั้นๆ ซึ่งจากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยในส่วนของลักษณะเศรษฐกิจที่เป็นธรรมนั้นประกอบด้วยหลักที่ควรปฏิบัติซึ่งพบว่า

๑. ยึดถือหลักการที่ถูกมากกว่ายึดหลักคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งผู้นำชุมชนจะต้องมีความกล้าจะยืนหยัดต่อสู้เพื่อความถูกต้องที่มองถึงผลได้ผลเสียของประชาชนทุกกลุ่มอย่างเหมาะสมไม่ละเลยประโยชน์ต่อกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดแม้จะเป็นเสียงของคนส่วนน้อยก็ตาม

๒. ยึดหลักเหตุผลที่ประกอบด้วยความดีงามรอบด้าน ผู้นำชุมชนจะต้องยึดถือหลักของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลที่ประจักษ์เชิงรูปธรรม ไม่ได้มองตัวบุคคลเป็นแก่น แต่มองที่ผลงานและประชาชนเป็นที่ตั้งโดยการวางเป้าหมายไปที่ประชาชนมาก่อนเสมอ

๓. ยึดหลักความจริง โดยเฉพาะคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่อาศัยพูดอย่างตรงไปตรงมา รักษาวาจา พูดความจริง ไม่บิดเบือน ไม่อ้างข้อยกเว้นให้ตนเอง แต่ต้องรักษาคุณความดี ละเว้นความชั่วต่างๆ และพูดอย่างไร ต้องกระทำอย่างนั้นและมีความเป็นไปได้ตามที่ตนเองพูดไว้

๔. ยึดหลักความถูกต้อง ผู้นำชุมชนจะต้องมีอุดมการณ์ในการธำรงความถูกต้องที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการยึดมั่นคุณธรรม จริยธรรม กฎหมายบ้านเมือง และจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีความเข้มงวดในการรักษาระเบียบ วินัย และความเรียบร้อย ถูกต้องในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและเป็นที่ยอมรับแก่สายตาประชาชน

๕. ยึดความเป็นธรรม ผู้นำชุมชนมีการยึดมั่นในหลักนิติธรรมยืนหยัดการกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และชอบด้วยกฎหมาย และการเป็นผู้รักกฎหมายเหนือชีวิตในลักษณะยอมทำทุกอย่างเพื่อรักษาความเป็นธรรมให้แก่ชุมชน

๖. ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม ผู้นำชุมชนงดเว้นการเห็นแก่ตัวโดยมองการยึดผลประโยชน์ของประชาชนหรือประโยชน์ของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอันดับหนึ่งก่อนที่ตนเองจะได้รับประโยชน์

๗. การไม่ยึดกระแสเสียงคน การไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม ผู้นำชุมชนจะต้องยึดถือสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรมแก่ประชาชนทั้งหมดโดยไม่ได้มองถึงความดี และการตัดสินใจของคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องและถูกต้อง

๕.๑.๒ กระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของการมีส่วนร่วมในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า

จากการเก็บข้อมูลทำให้ทราบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย ได้แก่

๑. ปัจจัยนำเข้า กระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการว่าด้วยเรื่องของความพร้อม ความจริงใจ แรงจูงใจ และประสบการณ์ผ่านมาในอดีต โดยปัจจัยเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการสร้างความพร้อม ส่วนกรอบทางสังคมประกอบด้วยความสัมพันธ์ที่ดี ความเชื่อถือ

จากประชาชน การมีส่วนร่วม กฎหมาย วัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะทำให้เกิดการสร้างความร่วมมือ เมื่อนำปัจจัยก่อเกิดกระบวนการกับกรอบทางเศรษฐกิจมาปฏิบัติร่วมกันก็จะก่อให้เกิดการเป็นแบบอย่าง

๒. ปัจจัยเชิงกระบวนการ การพัฒนาความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายประกอบด้วย ๖ ขั้นตอนได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความพร้อม ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณลักษณะทางด้านความรู้ให้พร้อมที่จะเลือกสรรแต่สิ่งที่ดีในฐานะเป็นผู้ประกอบการ การสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดความพร้อม มีความพร้อมในด้านความสัมพันธ์ภาพที่ดีกับประชาชนทุกคน มีความพร้อมในการเป็นนักบริการ และพร้อมที่จะทำให้มีคุณภาพเพื่อส่วนรวม

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างความร่วมมือ ซึ่งเป็นการสร้างระบบการมีส่วนร่วมตั้งแต่สถาบันครอบครัวเป็นต้นมาให้สามารถเข้าถึงวิธีการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง สามารถชักจูงประชาชนผ่านระบบความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ในลักษณะเป็นทีมงาน ร่วมรู้ ร่วมคิด มีส่วนร่วมในการผลิตร่วมศึกษาดูงานงานทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นการประกอบการ

ขั้นตอนที่ ๓ การเป็นแบบอย่าง ซึ่งเกิดจากความเชื่อถือและศรัทธาที่ผ่านการตรวจสอบผู้ประกอบการร่วมกับชุมชนมาอย่างยาวนาน อีกทั้งการแสดงจุดยืนของตนเองให้ชัดเจน เป็นรูปธรรมพร้อมชี้แจงการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขของประชาชนทั่วไป เช่น การประกอบการไม่เป็นการเอาเปรียบทุกรูปแบบ การไม่ฝักใฝ่ในสิ่งที่น่าสนใจซึ่งโทษต่างๆ รวมทั้งคุณลักษณะของการนำเอาสิ่งที่ดีมาแก่ชุมชนทั้งเด็กเยาวชนสามารถนำไปยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติได้โดยง่าย

ขั้นตอนที่ ๔ การสร้างการยอมรับจากประชาชน ซึ่งการประกอบการนั้น ๆ จะต้องแสดงศักยภาพของตนเองภายใต้บริบทสถานการณ์บางประการเพื่อแสดงภาพการดำเนินงานไม่เอาเปรียบของตนเองให้เป็นที่ประจักษ์ เช่น การแสดงวิสัยทัศน์ถึงการพัฒนาในรูปแบบใหม่ที่เห็นเป็นรูปธรรมได้มิใช่ใช้ความเชื่อของตนเองมาตัดสิน การแสดงออกถึงการยอมรับฟังความคิดเห็นอย่างบริสุทธิ์ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ตนเองตลอดเวลาว่า แนวทางความคิดเห็นของตนเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอ นอกจากนี้ผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายมักจะได้รับรับการยอมรับจากความจริงใจ มีความซื่อสัตย์ในคำพูดของตนเอง กล่าวถึงผิดสองถูก และช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจและจริงใจเข้าถึงการปรับปรุงและเข้าถึงชุมชนและบุคคล สามารถทำให้เข้าใจได้รอบทิศและโน้มน้าวผู้ใช้บริการได้ดี

ขั้นตอนที่ ๕ การสร้างอุดมการณ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะเชิงการยึดถือปฏิบัติอย่างยาวนานจนกลายเป็นเป้าหมายของการทำงานเพื่อชุมชนตลอดเวลาในการแก้ไขปัญหาจะต้องยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีการปฏิบัติงาน ๒ ลักษณะคือ การตั้งสัจจะหรือการปฏิญาณตนตั้งแต่การมีส่วนร่วมของชุมชน และลักษณะที่ 2 เกิดจากการที่เห็นประชาชนเกิดความไม่เข้าใจ และประสบปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งจนเกิดภาวะวิกฤตในการทำธุรกิจมาอย่างยาวนาน

ขั้นตอนที่ ๖ การสื่อสาร ซึ่งผู้ประกอบการได้ใช้ทักษะในการพูดที่ดีผ่านการฝึกฝนตนเองมาอย่างดีแล้ว เพื่อทำความเข้าใจ รู้จักใช้ภาษาไม่ขัดหูผู้ฟังเป็นหลัก เพราะการใช้วาจาเพื่อการชักจูงประชาชนให้เข้าใจตามนั้นจะต้องมีความจริงใจ มีความซื่อสัตย์ในตัวคำพูดนั้น เมื่อพูดออกไปแล้ว คำพูดหรือวาจานั้นจะเป็นผู้ประกอบการเกี่ยวกับผู้นำชุมชนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ภายใต้บริบทของอุดมการณ์ที่ชัดเจน

๓. ปัจจัยเชิงผลลัพธ์ ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ของผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมอย่างสมบูรณ์มากที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่จะปรากฏผลผ่านกระบวนการของการปัจจัยนำเข้าและปัจจัยเชิงอุดมการณ์

๕.๑.๓ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย พบว่า

๑. ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย พบว่า ประกอบด้วยปัจจัยทางด้านจริยธรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความยุติธรรม ความจริง ความเมตตา และความถูกต้อง ด้านการกำหนดนโยบาย ได้แก่ แผน แผนงาน และโครงการ และงบประมาณ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน ได้แก่ ความร่วมมือ ความเข้าใจ ชุมชน การแลกเปลี่ยน ความสัมพันธ์ที่ดี และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒. องค์ประกอบคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย พบว่า

๒.๑ มีองค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการแสดงออกของผู้นำชุมชน ได้แก่ ชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความยุติธรรม ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความจริงใจ จริงจัง ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงพรหมวิหารธรรม ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความเป็นคนดี และคนเก่ง ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความไม่เห็นแก่ตัว ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงจรรยาวัตรที่งดงาม ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความยึดมั่นในศีลธรรม

๒.๒ องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านประสบการณ์ ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่ผ่านการทำงานมานานหรือผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่จะต้องมีความรู้ความสามารถในยุคสมัยใหม่ นักคิด และผู้นำชุมชนปัจจุบัน ความจริงใจ ซื่อสัตย์ ความกล้า และการยอมรับจากประชาชนในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเศรษฐกิจ

๒.๓ องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการศึกษา ได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับบัญชาผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายจะต้องเร่งสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณสุขหรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการจัดการกับระบบเศรษฐกิจแบบเชิงพุทธหรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกหรือ

ศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรนิติศาสตร์ และสร้างระบบเศรษฐกิจแนวใหม่หรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาชุมชน

๒.๔ องค์ประกอบและคุณลักษณะสร้างเครือข่ายทางสังคมและองค์กร ได้แก่ การวางแผนร่วมกับองค์กรการพัฒนาท้องถิ่นและสถาบันการปกครองระดับชุมชน การวางแผนร่วมกับหน่วยงานรัฐอื่นๆที่เชื่อมโยงในลักษณะของการพัฒนาชุมชน การวางแผนร่วมกับภาคเอกชน และการวางแผนร่วมกับสถาบันการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ใกล้เคียง ในระดับตั้งแต่อนุบาลจนถึงมหาวิทยาลัย

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๑๒ รูป/คน ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ทำให้พบประเด็นที่ยังผิดพลาดอยู่จะได้ข้อเสนอแนะและความคิดเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ รวมทั้งการตรวจสอบและประเมินผลของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้นำชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า ประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิเน้นย้ำมากเป็นพิเศษก็คือ องค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมมาอย่างขาดตกบกพร่องอยู่ให้เพิ่ม ๒ หลัก ได้แก่ หลักศีลธรรม และหลักกาวนิชยกรรม ทั้งนี้ในส่วนของบทนำให้เพิ่มเติมการค้นหาลักษณะการณในจังหวัดหนองคายเกี่ยวกับการประกอบการ เพราะว่าเกิดขึ้นของผู้ประกอบการเป็นจำนวนมากทำให้เห็นโจทย์ว่าทำให้บทบาทผู้นำชุมชนจะสามารถแก้ไขปัญหาสิ่งเหล่านี้ได้ นอกจากนี้เนื้อหาของประกอบการที่จะนำไปสู่การสร้างระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมและการฝึกอบรมความรู้คู่คุณธรรมควรให้มีความครอบคลุมประเด็นคุณลักษณะของธรรมรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมไม่ว่าจะเป็นคนลักษณะทางด้านรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และการพัฒนาชุมชนให้รูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยใช้หลักธรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดความสำนึก สำหรับในส่วนของกระบวนการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงและผู้นำชุมชนให้เพิ่มประเด็นจะ ๒ ประเด็นได้แก่ การสร้างความพร้อม การสร้างความร่วมมือ การสร้างแบบอย่าง และการสร้างอุดมการณ์ โดยให้เพิ่มเติมอีก ๒ ประเด็นได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นและเป็นที่ยอมรับจากประชาชนให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบดูแล และการใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้าไปสร้างจิตสำนึกให้ผู้ประกอบการในการทำธุรกิจ

๕.๒ การอภิปรายผลการวิจัย

ลักษณะความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจตามแนวพระพุทธศาสนาพบว่าจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดทฤษฎีทางเศรษฐกิจและหลักธรรมทางเศรษฐกิจตามแนวพระพุทธศาสนาทำให้เห็นประเด็นของการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมมีอยู่ ๗ ประการได้แก่ ยึดถือหลักการที่ถูกมากกว่ายึดหลักคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง ยึดหลักเหตุและผลที่ประกอบด้วยความดีงามรอบด้าน ยึดหลักความจริง ยึดหลักความถูกต้อง ยึดหลักความเป็นธรรม ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม และการไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรมทำให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมทาง

เศรษฐกิจตามแนวพระพุทธศาสนาที่ผูกโยงด้วยแนวทางของอุดมการณ์ของการยึดหลักการและหลักปฏิบัติอย่างถูกต้องสอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจยุคปัจจุบันซึ่งตอบสนองความต้องการของกระแสโลกคือเป็นระบบเศรษฐกิจแบบแข่งขันมีเป้าหมายในการผลิตเพื่อการตลาดแข่งขันผลิตแข่งขันบริโภครวมถึงการส่งเสริมการบริโภคเท่าที่สุทธเท่าที่จะมากได้ ดังคำว่าเศรษฐศาสตร์คือ ศาสตร์หรือวิชาที่ว่าด้วยการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจกและการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน^{๔๖} พบว่า ฐิริ สิริสุนทร ให้คานิยามของวิชาเศรษฐศาสตร์ว่าวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้การผลิตและการแบ่งปันสินค้าและบริการสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์และสังคมจนบรรลุสวัสดิการสูงสุด อเนก เขียรถาวร สรุปคานิยามของคำว่าเศรษฐศาสตร์ว่า เศรษฐศาสตร์เป็นแขนงหนึ่งของสังคมศาสตร์ ที่ศึกษาถึงการเลือกหาหนทางที่จะใช้ปัจจัยในการผลิตซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดเพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ซึ่งมีอยู่อย่างมากมายนับไม่ถ้วน^{๔๗} จะเห็นได้ว่าเศรษฐศาสตร์ศึกษาเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อตอบสนองความต้องการต่างๆของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด

๕.๒.๒ การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย พบว่า ประกอบด้วย ๓ ปัจจัย ที่สำคัญ ได้แก่ ๑ ปัจจัยนำเข้ากระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมทางด้านเศรษฐกิจของผู้ประกอบการโดยผู้นำชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วม ประกอบด้วยเรื่องของความพร้อม ความจริงใจ แรงจูงใจ และประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีตที่เป็นตัวแปรในการสร้างสังคมแห่งความสุขสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ วิจัยเรื่อง “อารยสามัคคี: พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง” พบว่า การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้เกิดความเจริญก้าวหน้า แม้ว่าความสามัคคีจะเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ทุกคนต่างยอมรับ แต่ความสามัคคีที่แท้จริงจะมีพลังสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและคุณแก่สังคม การอยู่ร่วมของมนุษย์นั้น ต้องเป็นความสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง ยึดผลประโยชน์ของสังคมและส่วนรวมเป็นสรณะประสานการทำงานร่วมกัน เป็นทีมอย่างมีเอกภาพ มีจิตใจทุ่มเทเสียสละ ร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูล^{๔๘} ปัจจัยที่ ๒ ประกอบด้วย ๖ ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความพร้อม ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างความร่วมมือ ขั้นตอนที่ ๓ การเป็นแบบอย่าง ขั้นตอนที่

^{๔๖} พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, LEXITRON Dictionary

^{๔๗} อเนก เขียรถาวร, เศรษฐศาสตร์มหภาค ๑ MACROECONOMICS I EC ๑๑๒, e-Book, กรุงเทพฯ, พ.ศ. ๒๕๔๑ หน้า ๖.

^{๔๘} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, “อารยสามัคคี: พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง”, วารสารสถาบันพระปกเกล้า, วารสารปีที่ ๑๑, ฉบับที่ ๓, (เดือนกันยายน-ธันวาคม), ๒๕๕๗

๔ การสร้างการยอมรับจากประชาชน ขั้นตอนที่ ๕ การสร้างอุดมการณ์ ขั้นตอนที่ 6 การสื่อสาร ซึ่งกระบวนการเหล่านี้อาจจะต้องพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนสอดคล้องกับงานวิจัยของอุดม คุมา วิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” พบว่า หาผู้นำชุมชนมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติและความรู้ความสามารถที่ดีเป็นคุณสมบัติที่สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม โดยผ่านสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชน ๓ ปัจจัยเชิงผลลัพธ์ ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ของผู้นำชุมชนเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างมีความสมบูรณ์มากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของอุดม คุมา พบว่า รูปแบบเครือข่ายโครงสร้างทางสังคมพบว่า พัฒนามาจากระบบเครือญาติ ในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ด้วยความสัมพันธ์ในระบบดังกล่าว จึงทำให้ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนยิ่งเกาะเกี่ยวแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นไปในลักษณะของการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยเอื้อเพื่อต่อกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของสังคมไทยเพราะความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เน้นความช่วยเหลือเกื้อกูลและการตอบแทนที่เราเรียกว่า “บุญคุณ”

๕.๒.๓ การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย พบว่า

๑. ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการสำรวมอินทรีย์ ไม่ให้บาปอกุศลครอบงำจิตใจ ๒. ความรู้จักประมาณในการบริโภคคือรู้จักพิจารณาในการพิจารณารับประทานอาหารเพื่อหลีกเลี่ยงร้ายการให้ชีวิตมีความสุขไม่ใช่เพื่อสนองนันทนาการ ๓. ขยันหมั่นเพียรตื่นตัวอยู่เป็นนิจพร้อมเสมอทุกเวลาที่จะปฏิบัติกิจให้ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนอย่างมากทำให้เป็นปัจจัยที่สำคัญในฐานะผู้เป็นต้นแบบเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความสุขสอดคล้องกับหลักธรรมในพระไตรปิฎก^{๔๔} เรื่อง “การบริโภคสิ่งที่ถูกต้อง :การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน” พบว่า ยุทธศาสตร์พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองใช้จ่ายของประชาชนจะต้องมีกิจกรรมหรือโครงการ ที่เป็นการที่เป็นรูปแบบแนวใหม่สร้างวิทยากรแกนนำในพื้นที่ การจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองบริโภคสิ่งที่เป็นประโยชน์ในระบอบประชาธิปไตย ให้เป็นการใช้จ่ายภาคพลเมืองที่เข้มแข็ง มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารบ้านเมือง มีเวทีแลกเปลี่ยนปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่มีการถอดบทเรียนจัดตั้งกลุ่มติดตามการดำเนินโครงการของรัฐในทุกระดับ และกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชน

^{๔๔} อด.ต.ก.๒๐ /๔๕๕/๑๔๒

๒. องค์ประกอบและคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาในรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบและคุณลักษณะ ๓ ด้านได้แก่ ด้านการแสดงออกของผู้นำ และด้านประสบการณ์จะต้องสะท้อนผ่านผลงานที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของการทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์มากที่สุด และประชาชนพึงพอใจสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์^{๕๐} วิจัยเรื่อง “อารยสามัคคี : พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง” พบว่า การแสดงออกถึงพลังสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ตั้งงามแก่สังคมการอยู่ร่วมกันของมนุษย์นั้น ต้องเป็นความสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง ยึดผลประโยชน์ของสังคมและส่วนรวมเป็นสรณะ ประสานการทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างมีเอกภาพ มีจิตใจทุ่มเทเสียสละร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูล ยึดมั่นในระบบคุณธรรมและทำอย่างเต็มกำลัง เต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของพระพุทธเวที ประยุทธ์ ปยุตโต^{๕๑} พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เกื้อกูลแก่เศรษฐกิจ “พบว่าซึ่งจะให้ประโยชน์สูงสุดในปัจจุบัน ซึ่งเรียกว่า ข้อปฏิบัติในการส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีอยู่ ๔ ประการ คือ (อุฏฐานสัมปทา) ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพอย่างสุจริตมีความชำนาญ (อารักขสัมปทา) ถึงพร้อมด้วยความรักษา ไม่ให้พินาศไปด้วยการรักษาหรือเสื่อมไปด้วยอันตรายต่าง ๆ (กัลยาณมิตรตทา) คบคนดีเป็นเพื่อนเป็นเหตุให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปมีอาชีพที่สุจริตและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สำหรับด้านการศึกษาเพราะนอกจากจะต้องพัฒนาตนเองในการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ (สมชีวิตา) มีความเป็นอยู่อย่างพอดีรู้จักกำหนดรายรับรายจ่ายเลี้ยงชีวิตพอดีหรือการศึกษาตามอัธยาศัยแล้วยังจะต้องช่วยยกระดับการศึกษาของประชาชนอีกด้วย แม้บ้านเครือข่ายทางสังคมและองค์กรต่างๆ ให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นเอกภาพมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์^{๕๒} วิจัยเรื่อง “อารยสามัคคี : พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง” พบว่า การทำงานของผู้นำที่จะช่วยสร้างสังคมจะต้องอยู่บนฐานความดี ความงาม ความจริง ยึดผลประโยชน์ของสังคมและส่วนรวมเป็นสรณะ ประสานการทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างมีเอกภาพ มีจิตใจทุ่มเทเสียสละ ร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูลให้กับประชาชน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

^{๕๐} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ “อารยสามัคคี : พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง” วารสารพระปกเกล้า, ๒๕๕๗ : หน้า ๕.

^{๕๑} พระเทพเวที ประยุทธ์ ปยุตโต “เศรษฐกิจศาสตร์แนวพุทธ”, Buddhiht economic, คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, พ.ศ.๒๕๓๗ หน้า ๔๗.

^{๕๒} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ “อารยสามัคคี : พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง” วารสารพระปกเกล้า, ๒๕๕๗ :หน้า ๕.

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาปัญหาธุรกิจในการพัฒนาแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๒. เพื่อศึกษาการดำเนินการทางเศรษฐกิจของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๓. เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นรูปแบบที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ซึ่งได้ดำเนินการเก็บรวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๑๒ รูป/คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งบนแนวคิดทฤษฎีสภาวะผู้นำทางเศรษฐกิจแบบในทางพระพุทธศาสนา ได้ปรากฏผลวิจัยตามข้อสรุปและองค์ความรู้จากการวิจัย เต็มการทำให้ผู้วิจัยทราบข้อมูลและสร้างรูปแบบดังกล่าวเพื่อนำไปประยุกต์ใช้หรือนำไปใช้สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในอำเภอจังหวัดหนองคาย และในพื้นที่ เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพาณิชย์จังหวัดจะต้องกำหนดนโยบายการออกตรวจตราเอาใจใส่หรือมีการฝึกอบรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยคัดเลือกจากผู้ประกอบการที่ต้องการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพในการจัดการรูปแบบเศรษฐกิจที่ดีและได้มากยิ่งขึ้น ด้วยการคัดเลือกผู้ประกอบการตัวอย่างด้วยความสมัครใจ แต่สำหรับผู้ประกอบการรายย่อยยังไม่ถึง ๑๐ ปี ให้กำหนดที่จะต้องผ่านการตรวจสอบอย่างเป็นระบบและมีการศึกษาตามหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง อาจจะแยกเป็น ๔-๕ หลักสูตรก็ได้ คือ หลักสูตรใบประกาศนียบัตรพุทธเกษตร หลักสูตรรัฐศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตร์ และหลักสูตรการพัฒนาชุมชน หลักสูตรทั้งหมดควรมีเนื้อที่ผสมรวมกันกับรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมและควรมีระยะเวลาการศึกษาอย่างน้อยที่สุด ๓-๔ ปี จึงจะจบหลักสูตร ให้มีวุฒิบัตรรองรับจากหน่วยงานต้นสังกัด และเทียบเท่ากับวุฒิการศึกษานั้นๆ หากยังไม่จบมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ควรมีการปรับเนื้อหาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ หากจบมัธยมศึกษาปีที่ ๖ แล้วให้เทียบเท่าวุฒิการศึกษาสามารถเรียนในระดับปริญญาตรี

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและบังคับบัญชาผู้นำชุมชนควรมีแผนงบประมาณ แผนปฏิบัติการต่างๆ ในการจัดการรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของการมีส่วนร่วมให้เป็นจังหวัดนำร่องของการพัฒนาเศรษฐกิจอาจจะใช้เวลาในการศึกษาประมาณ ๒-๓ ปี จึงจะสำเร็จ หากมีผู้นำชุมชนใดไม่เป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๒. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและบังคับบัญชาผู้นำชุมชน ควรจัดสร้างกลไกเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจทั้ง ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความพร้อม ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างความร่วมมือ

ขั้นตอนที่ ๓ การเป็นแบบอย่าง ขั้นตอนที่ ๔ การสร้างการยอมรับจากประชาชน ขั้นตอนที่ ๕ การสร้างอุดมการณ์ และขั้นตอนที่ ๖ การสื่อสาร

๓. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและบังคับผู้นำชุมชน ควรนำรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคายไปประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทผู้นำชุมชนของตนเองให้มากที่สุด

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ทิศทางการเติบโตในรูปแบบใหม่ ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง เพื่อลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการในภาคการผลิตและบริการ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้ประกอบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และผู้ประกอบการในภาคเกษตร ให้ใช้ภูมิปัญญาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับสู่การผลิตและการให้บริการบนฐานความรู้ และที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนให้มีการเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานการพึ่งพาซึ่งกันและกัน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันต่อกระแส การเปลี่ยนแปลงจากภายนอก และกระบวนการต่างๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้นำของชุมชนมาเข้าสู่ระบบการประกอบการอย่างเป็นระบบไม่ใช่ตามแบบอธยาศัย หรือในระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพการประกอบการอย่างเป็นธรรมและการบริหารให้มีคุณลักษณะของรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี - ไทย

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ

หนังสือตำรา

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน, กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, พ.ศ. ๒๕๔๖

สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, พ.ศ. ๒๕๔๕,

สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีการพัฒนาสังคม, กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอมีเทรตติ้ง,

พ.ศ. ๒๕๒๒

ไพฑูรย์ เครือแก้ว, ลักษณะสังคมไทย, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิชกาพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๓๘

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, สำนักไทยที่พึ่งงานที่ปรารถนา, กรุงเทพมหานคร : cursa, พ.ศ. ๒๕๔๔

ประเวศ วะสี, ประชาคมตำบล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน, พ.ศ. ๒๕๔๑

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, คู่มือการดำเนินงานอาสาพัฒนา (อสพ.) รุ่นที่ ๖๕/๒, (กรมการ พัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, พ.ศ. ๒๕๕๕

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, "กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา", รายงานวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), พ.ศ. ๒๕๔๓

ดิเรก อุภษัทราย, การพัฒนาชุมชน, กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๔๗

พรสวรรค์ เนลสัน ฮอดสัน, "บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการ
พัฒนาองค์กรชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลปลาผา อำเภोजังหาร จังหวัด
ร้อยเอ็ด

สารนิพนธ์ ปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, (บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐

วิทยากร เชียงกุล, การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์, กรุงเทพมหานคร : สานักพิมพ์ฉบับแกระ, พ.ศ. ๒๕๒๗

จิตจานงค์ กิติเกียรติ, การพัฒนาชุมชน, กรุงเทพมหานคร : คุณพิมพ์อักษรกิจ, พ.ศ. ๒๕๓๖

อภิชัย พันธเสน, แนวคิดทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์
พรินติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “จากปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง, สู่การปฏิบัติ”, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑),
หน้า ๗

สิริชัย วิชโรท, "การพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงรายงานวิจัย", ,
(กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิวิถี ธรรมศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๒๔.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐,
(กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๐), หน้า ๖๒ -
๖๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “สรุปสาระสำคัญ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจ, และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๖๐”,) (กรุงเทพมหานคร :
บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒

ยุพาพร รูปงาม, “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบ
ราชการ”, ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์, ๒๕๔๕).

ปรัชญา เวสารัชช, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท”, รายงาน
วิจัย, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๔.

รัฐพงศ์ บุญญานวัตร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของ
ประชาชนเขตตลิ่ง กรุงเทพมหานคร” รายงานวิจัย, , (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๒),
หน้า ๓.

สำนักงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย“คู่มือการดำเนินงาน , อาสาพัฒนา รุ่นที่ ๖๕๒”, (กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ๒๕๕๕ ,), หน้า ๑๗.

สำนักคณะกรรมการการพัฒนากิจการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ,๒๕๕๐).หน้า ๓๓

สุเมธ ตันติเวชกุล,การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์กรมพัฒนาชุมชน,๒๕๕๒),หน้า ๕๓

ประเวศ วะสี,ปาฐกถาปวย อึ้งภากรณ์ ยุทธศาสตร์เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศีลธรรม(กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์หมอชาวบ้าน,๒๕๕๑),หน้า ๓.

ประเวศ วะสี, ประชาคมตำบลยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงศีลธรรมและสุขภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์แผนผังตั้งเซนต์เตอร์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐-๒๒.

ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ, เศรษฐกิจพอเพียง, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : แม็ค, ๒๕๕๗), หน้า ๒๓ - ๒๖.

สุเมธ ตันติเวชกุล,ดร, เบื้องพระยุคลบาท , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดิชน, ๒๕๕๔), หน้า๒๘๕.

อภิชัย พันธะเสน,ดร,พุทธเศรษฐศาสตร์ : วิวัฒนาการ ทฤษฎีและการประยุกต์กับ เศรษฐศาสตร์

สาขาต่างๆ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ๕๕๔.

ณรงค์ โชควัฒนา, วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับเศรษฐกิจพอเพียง. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๕๒), หน้า ๒๕.

สมคิด บางโม : องค์การและการจัดการ, บริษัททุนพัลลขซึ่งจำกัด, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๘

ธงชัย สันติวงษ์ : องค์การและการบริหาร, ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ, ๒๕๓๕

กรมวิชาการ. แนวทางการจัดการเรียนรู้เกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ ,๒๕๕๒.

กระทรวงศึกษาธิการ,โครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา.กรุงเทพฯ ๒๕๕๙

(เอกสารอัดสำเนา)

จำเนียร นำศรีเจริญกุล. การจัดโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียน ประถมศึกษาจังหวัดนครนายก ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยบูรพา ๒๕๕๒.

ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างค่านิยมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงการอาชีพ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์

มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๔๕.

ณรงค์ นันทวรรณนะ. . การบริหารโครงการ. กรุงเทพฯ : พิสิษฐ์เซ็นเตอร์ ๒๕๔๗.

ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี. “การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๔๓.

ดิน ปรัชญพฤทธิ. . ทฤษฎีองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๓๘.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. . กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ : การประเมินและการประกัน. กรุงเทพฯ : วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น ๒๕๔๕.

นิตา ชูโต . . การประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : พี.เอ็น ๒๕๓๘.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น ๒๕๓๕.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. . การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ ๒๕๓๕.

พิสนุ พองศรี. . การประเมินทางการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เทียมฟ้า ๒๕๔๙.

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. การมีส่วนร่วมของประชาชน. วารสารพัฒนาชุมชน, ๒๗ (ก.พ.) ๒๕๓๑ ๒๔-๓๐.

มยุรี อนุมานราชชน. การบริหารโครงการ. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๔๖.

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. . การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ ๓.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๖.

_____ . การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : ๒๕๔๖. (ชมรมเด็ก)

รัตน์ บัวสนธ์. การประเมินโครงการ/การวิจัยเชิงปริมาณ. กรุงเทพฯ บริษัทคอมแพคท์พรีนท์ จำกัด, ๒๕๔๐.

ศิริชัย กาญจนวาสี. การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗

_____ . คู่มือการติดตามและประเมินโครงการพัฒนาในระดับจังหวัด. กรุงเทพฯ : สถาบันดำรงราชานุภาพ, ๒๕๔๑.

ศิริชัย กาญจนวาสี. ทฤษฎีการประเมิน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ศิริวัฒน์ วรรณาม. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้การประเมินในการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

สมคิด พรหมจ้อย. “การพัฒนาระบบประเมินผลตนเอง สำหรับศูนย์ประสานการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับอำเภอ”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ . วิธีทางการประเมินทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . “ความรู้พื้นฐานสำหรับการประเมินโครงการศึกษา” ในรวมบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง. . การบริหารบุคลากรและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. ภาควิชาการบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

สมาน สามามะ. “การประเมินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๕.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) ๒๕๔๙.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. เกษตรทฤษฎีใหม่สู่การเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒.

_____ . ทฤษฎีใหม่สู่การเรียนรู้มุ่งสู่เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๔๓. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๓. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

สำนักนายกรัฐมนตรี. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. การประเมินโครงการ : หลักการและการประยุกต์. กรุงเทพฯ : เพื่อฟ้า, ๒๕๔๗.

สุพักตร์ พิบูลย์ และกานดา นาคะเวช. การประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ. ในคณะกรรมการการผลิตและบริหารชุดวิชาการประเมินและการจัดการโครงการประเมิน. ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินและการจัดโครงการประเมิน. หน่วยที่ ๖-๑๐. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๔๕.

_____ . การประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕.

สุวิมล ว่องวานิช. การวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมสหกรณ์, ๒๕๓๘.

สุวิมล ว่องวานิช. . ความรู้ขยายแดนด้านการประเมินผลการศึกษา.ใน สมหวังพิธิยานุวัฒน์. (บก.) รวมบทความวิธีวิทยาการวิจัย เล่ม ๒. (หน้า ๑๕๙-๑๗๒) กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๑.

เสนีย์ โตสุโขวงศ์. รายงานการประเมินโครงการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยบูรณาการการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสตอรี่ไลน์. นครสวรรค์ : โรงเรียนโกรกพระ, ๒๕๕๑.

อกนิษฐ์ เพชรแก้ว. “ศึกษาดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของครูโรงเรียนตำรวจ ตระเวนชายแดน สังกัดกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๔”.

ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๒.

อาคม วัดโธสง. หน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๙.

อำพล เสนาณรงค์. “การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ.” สมุทรปราการ ภัคธรรมศ, ๒๕๔๒.

จรรยา สุภาพ. ประชาธิปไตยกับการพัฒนาเศรษฐกิจและระบบการเมือง. กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑..

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ระบบเศรษฐกิจเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๒..

ภาคผนวก ก
บทความวิจัย

การพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง :

กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

The Development of Righteous Economic form Participatory Action of Mekong River Side community: A case study of Nongkhai District, Nong Khai Province.

ดร.คิต วรณดี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพครั้งนี้คือ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๒) เพื่อศึกษาการพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และ ๓) เพื่อทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ขอบเขตของการวิจัย คือ เขตพื้นที่อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และประชากรที่อยู่ในอำเภอเมืองหนองคาย ในการศึกษาการวิจัยคือ ประชากรในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงในเขตเทศบาลเมืองหนองคายซึ่งประกอบด้วยตลาดต่างๆ เช่น ตลาดอินโดจีน เป็นต้น ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยกำหนดเนื้อหาของการวิจัยเป็นการศึกษารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงใน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกตที่ไม่มีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีการรณรงค์ในการปรับปรุงด้านอาคารสถานที่ที่เป็นรูปธรรมและการซื้อขายโดยเน้นเรื่องของคุณธรรมโดยให้บริการสินค้าให้มีคุณภาพตามราคาไม่เอาเปรียบผู้บริโภค และได้พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนได้แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในลักษณะการให้คำแนะนำและหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดูแลสถานที่และตรวจดูแลความสะอาดให้เป็นไปตามสุขอนามัย โดยมีการประชาสัมพันธ์เพื่อการรณรงค์ใช้แต่สินค้าที่มีคุณภาพที่ส่งผลต่อความไม่สุขอนามัยที่ดีคือการรับรู้จากสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์ของบ้านเมืองที่ทำให้ประชาชนได้รับรู้ถึงความไม่เป็นธรรมและปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมในทางใช้จ่ายซื้อสินค้าต่างๆ ของชุมชนและการซื้อสินค้าและบริการจะอย่างไรจึงจะมีความยุติธรรมกันในชุมชน

จากผลการศึกษาวิจัย พบว่าแนวทางในการพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมก็คือการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันในชุมชนและมีการดำเนินการอย่างโปร่งใสตลอดถึงการได้รับผลประโยชน์ที่เป็นธรรมและมีการตรวจสอบให้มีคุณภาพตลอดถึง หน่วยงานภาครัฐให้การ

สนับสนุนมากขึ้นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะเศรษฐกิจชุมชน ควรให้ความสำคัญต่อชุมชนในเรื่องสุขอนามัยการบริโภคและการใช้จ่ายซื้อสินค้าที่ได้คุณภาพและเป็นธรรม มีการส่งเสริมให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้มีโอกาสแสดงบทบาทของตนเองเพิ่มมากขึ้น ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน และพัฒนากร ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งมีผลจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ สำนักงานเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนมาใช้ในการพัฒนาชุมชนทำให้เกิดผลในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็น ธรรมของชุมชนในทุกๆ ด้านและไม่ให้มีปัญหาอุปสรรคใดๆ ก็มีข้อเสนอแนะและเพื่อปรับปรุงเพิ่ม ประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบความเป็นธรรม เพื่อ ความ“อยู่เย็น เป็นสุข”ของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง.

ABSTRACT

The first purpose of this qualitative and quantitative research is to study the participatory development of the equitable economic model of the Mekong River community in Nong Khai Province. 2) To study the development of a fair economic form in Muang District, Nong Khai Province. 3) To know the problems, obstacles, and suggestions on public participation in the development of fair economic patterns of Mekong communities in Muang Nong District, Nong Khai Province.

The scope of the research's area was Nongkhai District, Nong Khai Province, and the population in Nong Khai Province. In this study, the population of the Mekong River Community in Nong Khai municipality's area consists of Indo-China Market in Nong Khai District, Nong Khai Province.

The content of the research is a study of the fair economic patterns at the Mekong river community in Muang District, Nong Khai Province. The method of research was an unstructured observation and structured interviews. The research's result found that the development of the Fair Economy Model of Nongkhai District Nong Khai Province, has a campaign to improve the concrete building and trading, and focusing on the virtues by providing quality products at a price that does not exploit the consumer.

The involvement of community leaders and the public has been shown to be participatory in the form of guidance and counseling. The Government agencies are

encouraged to participate in site supervision and hygiene inspections. It has a public relations campaign for using the quality products that contribute to community participation by listening to the media about the situation of the country, helping people to be aware of injustice and other problems. The research's results of the approach to developing a fair economic model found that people participate in the decision-making in the community, and have a transparent manner with fair and equitable benefits. The Government supported and encouraged to promote economic participation in all aspects, especially in the community. The community should pay attention to hygiene, consumption and spending on good quality, and fair consumption.

The community leaders and the developers have given people's opportunity to participate and develop the community based on the philosophy of sufficiency economy. The Community Development Office applied the economic philosophy for community development resulting in the development of a fair economic model for the community without any barriers. The suggestions need to improve the efficiency of people's participation for economic development in the form of fairness. It is based on the slogan of the terms "Live Happily" of the people in the community sustainably.

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่คณะบุคคล ต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวาย พระพรชัยมงคลเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวน จิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๐ มีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า “การจะเป็นเสีย นั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้ มีความพอเพียงกับตนเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าการพอเพียงไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะผลิต อาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความ พอเพียง พอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกล เท่าไร ไม่ ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก จึงอาจล้มสมัย คนอื่นเขาต้องการเศรษฐกิจที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียกว่า เศรษฐกิจการค้าไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง^{๕๓}

^{๕๓} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ”, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๗

จากพระราชดำรัสดังกล่าวพอสรุปความหมาย ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ว่า^{๕๔} เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นแนวทางการดำรงชีวิตและ การปฏิบัติตนของคนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว

ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐบาล เพื่อการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียงหมายถึงความ พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบ ใดๆอันจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในด้วยความรอบรู้ รอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างมีคุณธรรม หากมองตามทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว นับได้ว่าเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับทุกระดับได้เป็นอย่างดี ในการแก้ปัญหาอันจะเกิดขึ้นและสำเร็จได้ ด้วยดีจากความร่วมมือ ความสามัคคี และความเข้าใจในศักยภาพของชุมชนในการรวมตัวกันทำกิจกรรม เพื่อช่วยเหลือค้ำจุนซึ่งกันและกันระหว่างกันระหว่างกลุ่ม และระหว่างชุมชน อันจะทำให้การเอารัด เปรียบกันหรือความเหลื่อมล้ำในสังคมหมดไปได้ และก่อให้เกิดความพอเพียงอันเป็นเกราะที่เข้มแข็งให้ เกิดขึ้นกับครอบครัว ชุมชน และประเทศได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในส่วนที่ ๑๐ ว่าด้วยแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา ๘๗ พอสรุปได้ว่า รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น การ ตัดสินใจ การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำ บริการสาธารณะ การตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตาม สาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น การส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในการทางเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนา การเมืองภาคพลเมือง เพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรม สาธารณะของชุมชนรวมทั้งสนับสนุนการ ดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะ เครือข่ายทุกรูปแบบ ให้สามารถแสดงความคิดเห็น และสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่ การส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนา การเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้ง^{๕๕} การจัดทำ

^{๕๔} สิริชัย วิชโรท, "การพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงรายงานวิจัย", (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิวิถีชีวิตธรรม, ๒๕๒๕), หน้า ๒๔.

^{๕๕} สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๐), หน้า ๖๒ - ๖๔.

ทั้งหมด ๖ ยุทธศาสตร์ คือ ๑) ยุทธศาสตร์สร้างความเป็นธรรมในสังคม ๒) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่ง การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ๓) ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและ พลังงาน ๔) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ๕) ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และ ๖) ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีทิศทางการพัฒนานั้นได้ให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อความยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป^{๕๗} การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตมนุษย์บนโลกใบนี้ เพราะมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมต่างพึ่งพาอาศัยกันและต่างต้องมีบทบาทภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบตามวาระโอกาสที่ มาถึง บทบาทหน้าที่ที่ได้รับจากการยอมรับ บทบาทที่สร้างขึ้นด้วยตนเองเช่นการรับหน้าที่เป็นพ่อแม่ เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้าน ความสำเร็จของบทบาทหน้าที่ การงานต้องมีกฎระเบียบและองค์การที่มั่นคงคอยช่วยรับนโยบายให้มีสอดคล้องกับกฎหมายของบ้านเมือง แต่ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมนั้น รวมถึงการร่วมด้วยช่วยกันในด้านความคิดเห็น การบริหารจัดการ ตลอดจนการ เสียสละเวลาอาคารสถานที่ปัจจัยอื่น ๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อบรรลุเป้าหมาย^{๕๘} จุดมุ่งหมายหนึ่ง ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในการที่จะขับเคลื่อน เศรษฐกิจสำคัญของการพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนบนฐานของการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในพื้นที่ไปสู่กระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาร่วมกันของชุมชน

ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่จะสามารถเชื่อมโยงการมี ส่วนร่วมอย่างบูรณาการทั้งในแนวดิ่งและแนวนอนบนเงื่อนไขของการใช้ข้อมูลบริบทของแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม^{๕๙} เพราะการมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนได้ใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่าง ของตน เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน เงินทุน วัสดุในกิจกรรมพัฒนานั้นการมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลจากการพัฒนาและเป็นผู้กระทำให้เกิดกระบวนการพัฒนา

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐-๑๒.

^{๕๘} ยุพาพร รูปงาม, “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”, ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕).

^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นไปได้ทั้งวิธีการซึ่งนำไปสู่การพัฒนาและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาด้วย^{๖๐} ในปัจจุบันรัฐบาลต่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนการพัฒนา เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นหา ปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ฯลฯ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนกำลัง เป็น กระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน ที่ผ่านมา พบว่าอุปสรรคและปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจที่สำคัญประการ หนึ่งก็คือ ประชาชนขาดความสนใจหรือขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายที่ เป็นปัจจัยที่เป็น สิ่งจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน ในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำร่วมรับผิดชอบนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย เกิดความชอบธรรมอัน นำมาซึ่งประโยชน์แก่ ประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังถือได้ว่า เป็นการเริ่มต้นให้ประชาชนได้เข้า มามีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่สำคัญอีกด้วย^{๖๑} ดังนั้นกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จึงได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ในการ ขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีเกณฑ์การวัดประเมิน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการลดรายจ่าย ๒) ด้านการเพิ่มรายได้ ๓) ด้านการ ประหยัด ๔) ด้านการเรียนรู้ ๕) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ดังนั้นกรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย จึงได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมใน การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงนี้ มีเกณฑ์การวัดประเมิน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการลดรายจ่าย ๒) ด้านการเพิ่มรายได้ ๓) ด้าน การประหยัด ๔) ด้านการเรียนรู้ ๕) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

^{๖๐} ปรัชญา เวสารัชช, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท”, รายงานวิจัย , (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , ๒๕๒๘), หน้า ๔.

^{๖๑} รัฐพงศ์ บุญญานวัตร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของ ประชาชนเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” รายงานวิจัย , (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

๖) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน ต่อมา มีการขยายผลการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนโดยให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง^{๖๒} ในการขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านด้วยการสร้างความรู้

ความสามารถของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างความรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชน พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้วยการ มีส่วนร่วมของชุมชนตามบริบทของชุมชนนั้นๆ เช่น ในจังหวัดหนองคายชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นชุมชนที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านการคมนาคม เศรษฐกิจ การเมือง เพราะตั้งอยู่ติดกับเขตชายแดน ไทย-ลาว เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรมทำสวนผัก สวนผลไม้ คนในชุมชนอยู่แบบต่างพึ่งพากันและกัน เมื่อความเจริญด้านการคมนาคม หรือทางเศรษฐกิจ เช่นมีโรงงานขนาดย่อม มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันส่งผลกระทบต่อในด้าน ต่างๆแก่ชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปประชาชนบางส่วนเลิกทำการเกษตรหันมาเป็นลูกจ้างโรงงาน เป็นลูกจ้างบริษัทเอกชน เป็นธรรมดาว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม การเมือง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่นปัญหาขยะ และปัญหาอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งปัญหา เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อ การดำรงชีวิต ของคนในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ทั้งสิ้น และจากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้นำชุมชนจึงได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนบนฐานของความพอเพียง อยู่ ดีกินดีและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ตามนโยบายของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยอาศัยการมีส่วนร่วม ร่วมและความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการดำรงชีวิตพร้อมทั้งส่งเสริมให้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของ ประชาชนตามบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักใช้ รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่อันจะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างพอเพียงและอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่า ประชาชนในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจในชุมชนของตน ในด้านต่างๆคือ

๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)

๒) ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน (Implementation)

^{๖๒} สำนักงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย “คู่มือการดำเนินงาน , อาสาพัฒนา รุ่นที่ ๖๕๒”, (กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย๒๕๕๕ ,), หน้า ๑๗.

๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ

๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยภาพรวมและในแต่ละด้านเป็นอย่างไร ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน และพัฒนากร ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ และสำนักงานได้สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนทำให้เกิดผลการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหาอุปสรรคและ ได้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบที่เป็นธรรม เพื่อความ“อยู่เย็น เป็นสุข”ของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัญหาเศรษฐกิจในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๒. เพื่อศึกษาการแก้ปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๓. เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นรูปแบบที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยการศึกษา ทบทวนเอกสารการ วิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยศึกษาตามกรอบตามแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมขั้นพื้นฐานการมีส่วนร่วม ๔ ด้าน คือ ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

๒. ขอบเขตด้านประชากร ในการทำวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน ๔๐ ชุมชน จะทำการเก็บ ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้นำครัวเรือน เป็นจำนวน ๔๐๐ ชุด

๓. ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัยโดยพื้นที่ ๓.๑. ในเขตพื้นที่ของชุมชนตลาดท่าเสด็จ ๓.๒. ในเขตพื้นที่ของชุมชนตลาดชัยพร ๓.๓. ในเขตพื้นที่ของชุมชนตลาดโพธิ์ชัย ๓.๔ ในเขตพื้นที่ของชุมชนตลาดวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๔. ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่วันที่ ๑ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๓๐ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๑ ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็น และกระบวนการจัดการด้านการเรียนรู้และการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการและผู้ให้บริการเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษาใน ๔ ลักษณะ ได้แก่

๑. การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับรูปแบบเศรษฐกิจ กระบวนการเรียนรู้ให้เห็นคุณค่าเศรษฐกิจที่เป็นธรรมกับการพัฒนาจิตใจ และสาระสำคัญของการเรียนรู้รูปแบบเศรษฐกิจที่ปรากฏในชุมชนอำเภอเมืองหนองคาย รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒. การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็นจากผู้ประกอบการและผู้ให้บริการที่เป็นกรณีศึกษา โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือเพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนากิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจที่เน้นการเสริมสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและสังคมเพื่อเป็นรูปแบบที่เป็นธรรมอย่างยั่งยืน

๓. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ (Inter view) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับนักธุรกิจ ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการประชาชนและตัวแทนองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงแนวทางการเรียนรู้ และกระบวนการให้เห็นคุณค่าการใช้จ่าย การพัฒนาจิตใจ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเรียนรู้ในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม

๔. การประชุมสัมมนาในเชิงวิชาการ (หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ) เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เศรษฐกิจที่เป็นธรรมในองค์กร/หน่วยงานที่เป็นกรณีศึกษา ผู้ประกอบการทั้งภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจประเทศจะได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาในรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม การเพิ่มพูนความรู้ การสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและการพัฒนาจิตใจตลอดถึงการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน

ผลการวิจัย

ลักษณะความเป็นธรรมของเศรษฐกิจโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอำเภอเมืองหนองคาย จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยมองเห็นว่า แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้ซื้อและผู้ขายแม้จะมีนักวิชาการมากมายได้เสนอมุมมองของการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจย่อมมีอิทธิพลต่อประชาชนหรือผู้ให้บริการอย่างมากเพราะผู้ประกอบการจะต้องมีพฤติกรรมต้นแบบในการปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่ตนเองได้อย่างดีที่สุดจนเกิดการยอมรับและไว้วางใจจากประชาชนอีกทั้งการจัดการเชิงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการและผู้ให้บริการกับผู้ให้บริการมีความใกล้ชิดกัน ซึ่ง

เป็นได้ทั้งผู้ขายและผู้ซื้อในขณะเดียวกัน มีการปรับเปลี่ยนบริบทของตนเองได้อย่างเสรี ซึ่งที่เห็นเด่นชัดได้ก็คือ การมีวิสัยทัศน์ การสร้างค่านิยมสำหรับการยึดถือของประชาชน รวมทั้งการถ่ายทอดและแรงบันดาลใจเพื่อทำการค้าขายตามเป้าหมายที่ชุมชนกำหนดไว้อย่างมั่นใจ มั่นคงต่ออุดมการณ์ของผู้ให้บริการกับผู้ให้บริการในชุมชนนั้นๆ ซึ่งจากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยในส่วนของลักษณะเศรษฐกิจที่เป็นธรรมนั้นประกอบด้วยหลักที่ควรปฏิบัติซึ่งพบว่า

๑. ยึดถือหลักการที่ถูกต้องมากกว่ายึดถือหลักคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องมีความกล้าจะยืนหยัดต่อสู้เพื่อความถูกต้องที่มองถึงผลได้ผลเสียของประชาชนทุกกลุ่มอย่างเหมาะสม ไม่ละเลยประโยชน์ต่อกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดแม้จะเป็นเสียงของคนส่วนน้อยก็ตาม

๒. ยึดหลักเหตุผลที่ประกอบด้วยความดีงามรอบด้าน ผู้ประกอบการจะต้องยึดถือหลักของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลที่ประจักษ์เชิงรูปธรรม ไม่ได้มองตัวบุคคลเป็นแก่น แต่มองที่ผลงานและประชาชนเป็นที่ตั้งโดยการวางเป้าหมายไปที่ประชาชนมาก่อนเสมอ

๓. ยึดหลักความจริง โดยเฉพาะคุณลักษณะของผู้ประกอบการพูดอย่างตรงไปตรงมา รักษา วาจา พูดความจริง ไม่บิดเบือน ไม่อ้างข้อยกเว้นให้ตนเอง แต่ต้องรักษาคุณความดี ละเว้นความชั่วต่างๆ และพูดอย่างไร ต้องกระทำอย่างนั้นและมีความเป็นไปได้ตามที่ตนเองพูดไว้

๔. ยึดหลักความถูกต้อง ผู้ประกอบการจะต้องมีอุดมการณ์ในการธำรงความถูกต้องที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการยึดมั่นคุณธรรม จริยธรรม กฎหมายบ้านเมือง และจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีความเข้มงวดในการรักษาระเบียบ วินัย และความเรียบร้อย ถูกต้องในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและเป็นที่ยอมรับแก่สายตาผู้คนทั่วไป

๕. ยึดความเป็นธรรม ผู้ประกอบการมีการยึดมั่นในหลักนิติธรรมยืนหยัดการกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และชอบด้วยกฎหมาย และการเป็นผู้รักกฎหมายเหนือชีวิตในลักษณะยอมทำทุกอย่างเพื่อรักษาความเป็นธรรมให้แก่ผู้คนทั่วไป

๖. ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม ผู้ประกอบการงดเว้นการเห็นแก่ตัวโดยมองการยึดผลประโยชน์ของประชาชนหรือประโยชน์ของผู้มาใช้บริการเป็นอันดับหนึ่งก่อนที่ตนเองจะได้รับประโยชน์

๗. การไม่ยึดกระแสเสียงคน การไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม ผู้ประกอบการจะต้องยึดถือสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรมแก่ประชาชนทั้งหมดโดยไม่ได้มองถึงประโยชน์ตนมากนัก และการตัดสินใจของคน

กระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการมีส่วนร่วมในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า

จากการเก็บข้อมูลทำให้ทราบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย ได้แก่

๑. ปัจจัยนำเข้า กระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการว่าด้วยเรื่องของความพร้อม ความจริงใจ แรงจูงใจ และประสบการณ์ผ่านมาในอดีต โดยปัจจัยเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ ส่วนกรอบทางสังคมประกอบด้วยความอุดมสมบูรณ์ที่ดี เชื่อถือจากผู้คนทั่วไป การมีส่วนร่วมทาง กฎหมาย วัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะทำให้เกิดการสร้าง

ความร่วมมือ เมื่อนำปัจจัยก่อเกิดกระบวนการกับกรอบทางเศรษฐกิจมาปฏิบัติร่วมกันก็จะก่อให้เกิดการรู้จักแบ่งบันที่ดี

๒. ปัจจัยเชิงกระบวนการ การพัฒนาความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายประกอบด้วย ๖ ขั้นตอนได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความพร้อม ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณลักษณะทางด้านความรู้ให้พร้อมที่จะเลือกสรรแต่สิ่งที่ดีในฐานะเป็นผู้ประกอบการ การสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดความพร้อม มีความพร้อมในด้านความสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้คนทุกคน มีความพร้อมในการเป็นนักบริการ และพร้อมที่จะทำทุกสิ่งให้มีคุณภาพเพื่อส่วนรวม

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างความร่วมมือ ซึ่งเป็นการสร้างระบบการมีส่วนร่วมตั้งแต่สถาบันครอบครัวเป็นต้นมาให้สามารถเข้าถึงวิธีการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง สามารถชักจูงประชาชนผ่านระบบความร่วมมือกัน ในลักษณะเป็นทีมงาน ร่วมรู้ ร่วมคิด มีส่วนร่วมในการผลิตร่วมศึกษาดูงานงานทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการในการประกอบการ

ขั้นตอนที่ ๓ การเป็นแบบอย่าง ซึ่งเกิดจากความเชื่อถือและศรัทธาที่ผ่านการตรวจสอบผู้ประกอบการร่วมกับชุมชน อีกทั้งการแสดงจุดยืนของตนเองให้ชัดเจน เป็นรูปธรรมพร้อมชี้้นำการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขของประชาชนทั่วไป เช่น การประกอบการไม่เป็นการเอาเปรียบทุกรูปแบบ การไม่ฝักใฝ่ในสิ่งที่น่าสนใจซึ่งโทษต่างๆ รวมทั้งคุณลักษณะของการนำเอาสิ่งที่ดีมาแก่ชุมชนทั้งเด็กเยาวชนสามารถนำไปยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติได้โดยง่าย

ขั้นตอนที่ ๔ การสร้างการยอมรับจากประชาชน ซึ่งการประกอบการนั้น ๆ จะต้องแสดงศักยภาพของตนเองภายใต้บริบทสถานการณ์บางประการเพื่อแสดงภาพการดำเนินงานไม่เอาเปรียบของตนเองให้เป็นที่ประจักษ์ เช่น การแสดงวิสัยทัศน์ถึงการพัฒนาในรูปแบบใหม่ให้เห็นเป็นรูปธรรมได้มิใช่ใช้ความเชื่อของตนเองมาตัดสิน การแสดงออกถึงการยอมรับฟังความคิดเห็นอย่างบริสุทธิ์ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ตนเองตลอดเวลาว่า แนวทางความคิดเห็นของตนเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอ นอกจากนี้ผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายมักจะได้รับรับการยอมรับจากความจริงใจ มีความซื่อสัตย์ในคำพูดของตนเอง กล่าวลงมือทดลองถูก และช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงจังและจริงใจเข้าถึงการปรับปรุงและ สามารถทำให้เข้าใจได้รอบทิศและโน้มน้าวผู้ใช้บริการได้ดี

ขั้นตอนที่ ๕ การสร้างอุดมการณ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะเชิงการยึดถือปฏิบัติอย่างยาวนานจนกลายเป็นเป้าหมายของการทำงานเพื่อชุมชนตลอดเวลาในการแก้ไขปัญหาจะต้องยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีการปฏิบัติงาน ๒ ลักษณะคือ ๑. การตั้งสัจจะหรือการปฏิญาณตนตั้งแต่การมีส่วนร่วมของชุมชน และลักษณะที่ ๒ เกิดจากการที่เห็นประชาชนเกิดความไม่เข้าใจ และประสบปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งจนเกิดภาวะวิกฤตในการทำธุรกิจมาอย่างยาวนาน

ขั้นตอนที่ ๖ การสื่อสาร ซึ่งผู้ประกอบการได้ใช้ทักษะในการพูดที่ดีผ่านการฝึกฝนตนเองมาอย่างดีแล้ว เพื่อทำความเข้าใจ รู้จักใช้ภาษาไม่ขัดหูผู้ฟังเป็นหลัก เพราะการใช้วาจาเพื่อการชักจูงประชาชนให้เข้าใจตามนั้นจะต้องมีความจริงใจ มีความซื่อสัตย์ในตัวคำพูดนั้น เมื่อพูดออกไปแล้วคำพูดหรือวาจานั้นจะเป็นผู้ประกอบการเกี่ยวกับผู้ประกอบการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดภายใต้บริบทของอุดมการณ์ที่ชัดเจน

๓ ปัจจัยเชิงผลลัพธ์ ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ของผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมอย่างสมบูรณ์มากที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่จะปรากฏผลผ่านกระบวนการของการปัจจัยนำเข้าและปัจจัยเชิงอุดมการณ์

รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย พบว่า

๑. ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย พบว่า ประกอบด้วยปัจจัยทางด้านจริยธรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความยุติธรรม ความจริง ความเมตตา และความถูกต้อง ด้านการกำหนดนโยบาย ได้แก่ แผน แผนงาน และโครงการ และงบประมาณ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน ได้แก่ ความร่วมมือ ความเข้าใจ ชุมชน การแลกเปลี่ยน ความสัมพันธ์ที่ดี และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒. องค์ประกอบคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย พบว่า

๒.๑ มีองค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการแสดงออกของผู้ประกอบการ ได้แก่ ชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความยุติธรรม ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความจริงใจ จริงจัง ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงพรหมวิหารธรรม ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงความเป็นคนดี และคนเก่ง ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงความไม่เห็นแก่ตัว ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงจริยวัตรที่งดงาม ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงความยึดมั่นในศีลธรรม

๒.๒. องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านประสบการณ์ ได้แก่ ผู้ประกอบการที่ผ่านการทำธุรกิจงานมานานหรือผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่จะต้องมีความรู้ความสามารถในยุคสมัยใหม่นักคิด และผู้นำชุมชนปัจจุบัน ความจริงใจ ซื่อสัตย์ ความกล้า และการยอมรับจากประชาชนในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเศรษฐกิจ

๒.๓ องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการศึกษา ได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับบัญชาผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายจะต้องเร่งสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณสุขหรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการจัดการกับระบบเศรษฐกิจแบบเชิงพุทธหรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกหรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรนิติศาสตร์ และสร้างระบบเศรษฐกิจแนวใหม่หรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาชุมชน

๒.๔ องค์ประกอบและคุณลักษณะสร้างเครือข่ายทางเศรษฐศาสตร์และสังคมศาสตร์และองค์กร ได้แก่ การวางแผนร่วมกับองค์กรการพัฒนาท้องถิ่นและสถาบันการปกครองระดับชุมชน การวางแผนร่วมกับหน่วยงานรัฐอื่นๆที่เชื่อมโยงในลักษณะของการพัฒนาชุมชน การวางแผนร่วมกับภาคเอกชน และการวางแผนร่วมกับสถาบันการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ใกล้เคียง

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๑๒ รูป/คน ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ทำให้พบประเด็นที่ยังผิดพลาดอยู่จะได้ข้อเสนอแนะและความคิดเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ รวมทั้งการตรวจสอบและประเมินผลของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า ประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิเน้นย้ำมากเป็นพิเศษก็คือ องค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมมายังขาดตก

บทพร้อมอยู่ให้เพิ่ม ๒ หลัก ได้แก่ หลักศีลธรรม และหลักวาณิชยกรรม ทั้งนี้ในส่วนของบริษัทให้เพิ่มเติมการค้นหาลงในจังหวัดหนองคายเกี่ยวกับการประกอบการ เพราะว่าเกิดขึ้นของผู้ประกอบการเป็นจำนวนมากทำให้เห็นโจทย์ว่าทำให้บทบาทผู้นำชุมชนจะสามารถแก้ไขปัญหาสิ่งเหล่านี้ได้ นอกจากนี้เนื้อหาของประกอบการที่จะนำไปสู่การสร้างระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมและการฝึกอบรมความรู้คุณธรรมควรให้มีความครอบคลุมประเด็นคุณลักษณะของธรรมรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะทางด้านรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และการพัฒนาชุมชนให้รูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยใช้หลักธรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดความสำนึก สำหรับในส่วนกระบวนการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงและผู้นำชุมชนให้เพิ่มเติมได้แก่ การสร้างความพร้อม การสร้างความร่วมมือ การสร้างแบบอย่าง และการสร้างอุดมการณ์ โดยให้เพิ่มเติมอีก ๒ ประเด็นได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นและเป็นที่ยอมรับจากประชาชนให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล และการใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้าไปสร้างจิตสำนึกให้ผู้ประกอบการในการทำธุรกิจ

อภิปรายผล

ลักษณะความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจตามแนวพระพุทธศาสนาพบว่าจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดทฤษฎีทางเศรษฐกิจและหลักธรรมทางเศรษฐกิจตามแนวพระพุทธศาสนาทำให้เห็นประเด็นของการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมมีอยู่ ๗ ประการได้แก่ ยึดถือหลักการที่ถูกมากกว่ายึดหลักคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง ยึดหลักเหตุและผลที่ประกอบด้วยความดีงามรอบด้าน ยึดหลักความจริง ยึดหลักความถูกต้อง ยึดหลักความเป็นธรรม ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม และการไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรมทำให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจตามแนวพระพุทธศาสนาที่ผูกโยงด้วยแนวทางของอุดมการณ์ของการยึดหลักการและหลักปฏิบัติอย่างถูกต้องสอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจยุคปัจจุบันซึ่งตอบสนองความต้องการของกระแสโลกคือเป็นระบบเศรษฐกิจแบบแข่งขันมีเป้าหมายในการผลิตเพื่อการตลาดแข่งขันผลิตแข่งขันบริโภคโดยการส่งเสริมการบริโภคเท่าที่สุภาพที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังคำว่าเศรษฐศาสตร์คือ ศาสตร์หรือวิชาที่ว่าด้วยการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจกและการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน^{๖๓} พบว่า ฐิริ สิริสุนทร ให้คำนิยามของวิชาเศรษฐศาสตร์ว่าวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้การผลิตและการแบ่งปันสินค้าและบริการสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์และสังคมจนบรรลุสวัสดิการสูงสุด^{๖๔} อเนก เจริญถาวร ได้ให้คำนิยามของคำว่าเศรษฐศาสตร์ว่าเศรษฐศาสตร์เป็นแขนงหนึ่งของสังคมศาสตร์ ที่ศึกษาถึงการเลือกหาหนทางที่จะใช้ปัจจัยในการผลิต

^{๖๓}พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, LEXITRON Dictionary.

^{๖๔} ฐิริ สิริสุนทร, ดร. หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค(ศ.๒๑๑) e-Book. กรุงเทพฯ:๒๕๕๐ ๒๕๕๐ หน้า ๙.

ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดเพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ซึ่งมีอยู่อย่างมากมายนับไม่ถ้วน^{๖๕} จะเห็นได้ว่า เศรษฐศาสตร์ศึกษาเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อตอบสนองความต้องการต่างๆ ของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด

การพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย พบว่า ประกอบด้วย ๓ ปัจจัย ที่สำคัญ ได้แก่ ๑ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมทางด้านเศรษฐกิจของผู้ประกอบการโดยผู้นำชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วม ประกอบด้วยเรื่องของความพร้อม ความจริงใจ แรงจูงใจ และประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีตที่เป็นตัวแปรในการสร้างสังคมแห่งความสุขสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ วิจัยเรื่อง “อารยสามัคคี: พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง” พบว่า การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้เกิดความเจริญก้าวหน้า แม้ว่าคุณสามัคคีจะเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ทุกคนต่างยอมรับ แต่ความสามัคคีที่แท้จริงจะมีพลังสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและคุณแก่สังคม การอยู่ร่วมของมนุษย์นั้น ต้องเป็นความสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง ยึดผลประโยชน์ของสังคมและส่วนรวมเป็นสวณะประสานการทำงานร่วมกัน เป็นที่มอย่างมีเอกภาพ มีจิตใจทุ่มเท เสียสละ ร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูล^{๖๖} ปัจจัยที่ ๒ ประกอบด้วย ๖ ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความพร้อม ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างความร่วมมือ ขั้นตอนที่ ๓ การเป็นแบบอย่าง ขั้นตอนที่ ๔ การสร้างการยอมรับจากประชาชน ขั้นตอนที่ ๕ การสร้างอุดมการณ์ ขั้นตอนที่ ๖ การสื่อสาร ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะต้องพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกับประชาชนสอดคล้องกับงานวิจัยของอุดม คุณา วิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้ประกอบการกับประชาชน

การพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย พบว่า

๑. ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการสำรวมอินทรีย์ ไม่ให้บาปอกุศลครอบงำจิตใจ ๒. ความรู้จักประมาณในการบริโภคคือรู้จักพิจารณาในการพิจารณารับประทานอาหารเพื่อหลอเลี้ยงร่างกายให้ชีวิตผาสุกไม่ใช่เพื่อสนองนันทนเมา ๓. ขยันหมั่นเพียรตื่นตัวอยู่เป็นนิจพร้อมเสมอทุกเวลาที่จะปฏิบัติกิจให้ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนอย่างมากทำให้เป็นปัจจัยที่สำคัญในฐานะผู้เป็นต้นแบบเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความสุขสอดคล้องกับหลักธรรมในพระไตรปิฎก^{๖๗} เรื่อง “การ

^{๖๕} โอนก เขียรถาวร,, เศรษฐศาสตร์มหภาค ๑ MACROECONOMICS I EC ๑๑๒,e-Book,กรุงเทพฯ,พ.ศ.

๒๕๕๑ หน้า ๖.

^{๖๖} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, “อารยสามัคคี: พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง”, วารสารสถาบันพระปกเกล้า, วารสารปีที่ ๑๑, ฉบับที่ ๓, (เดือนกันยายน-ธันวาคม), ๒๕๕๗ :

^{๖๗} อง.,ติ.ก.๒๐ /๔๕๕/๑๔๒

บริโณคสิ่งทีถูกต้อง :การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน” พบว่า ยุทธศาสตร์พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการใช้จ่ายของประชาชนจะต้องมีกิจกรรมหรือโครงการ ที่เป็นการที่เป็นรูปแบบแนวใหม่สร้างวิทยากรแกนนำในพื้นที่ การจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ การสร้างวัฒนธรรมทางการบริโณคสิ่งที่เป็นประโยชน์ในระบอบประชาธิปไตย ให้เป็นการใช้จ่ายภาคพลเมืองที่เข้มแข็ง มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารบ้านเมือง มีเวทีแลกเปลี่ยนปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่มีการถอดบทเรียนจัดตั้งกลุ่มติดตามการดำเนินโครงการของรัฐในทุกระดับ และกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชน

๒. องค์ประกอบและคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาในรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย พบว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบและคุณลักษณะ ๓ ด้านได้แก่ ด้านการแสดงออกของผู้ประกอบการ และด้านประสบการณ์จะต้องสะท้อนผ่านผลงานที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของการทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์มากที่สุด และประชาชนพึงพอใจสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์^{๖๘} วิจัยเรื่อง “อารยสามัคคี :พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง” พบว่า การแสดงออกถึงพลังสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและคุณรูปการแก้สังคมการอยู่ร่วมกันของมนุษย์นั้น ต้องเป็นความสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง ยึดผลประโยชน์ของสังคมและส่วนรวมเป็นสรณะ ประสานการทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างมีเอกภาพ มีจิตใจทุ่มเทเสียสละร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูล ยึดมั่นในระบบคุณธรรมและทำอย่างเต็มกำลังเต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของพระเทพเวที ประยูรธ ปยุตโต^{๖๙} พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เกื้อกูลแก่เศรษฐกิจ “ พบว่าซึ่งจะให้ประโยชน์สูงสุดในปัจจุบัน ซึ่งเรียกว่า ข้อปฏิบัติในการส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจมีอยู่ ๔ ประการ คือ (อุฏฐานสัมปทา) ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพอย่างสุจริตมีความชำนาญ (อารักขสัมปทา) ถึงพร้อมด้วยความรักษา ไม่ให้พินาศไปด้วยการรักษาหรือเสื่อมไปด้วยอันตรายต่าง ๆ (กัลยาณมิตตตา) คบคนดีเป็นเพื่อนเป็นเหตุให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปมีอาชีพที่สุจริตและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สำหรับด้านการศึกษาเพราะนอกจากจะต้องพัฒนาตนเองในการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ (สมชีวิตา)มีความเป็นอยู่อย่างพอดีรู้จักกำหนดรายรับรายจ่ายเลี้ยงชีวิตพอดีหรือการศึกษาตามอัธยาศัยแล้วยังจะต้องช่วยยกระดับการศึกษาของประชาชนอีกด้วย แม้บ้านเครือข่ายทางสังคมและองค์กรต่างๆ ให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นเอกภาพมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์^{๗๐} วิจัยเรื่อง “อารยสามัคคี :พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง” พบว่า การจะอะไรของผู้ประกอบการที่จะช่วยสร้างสังคมและต้องอยู่บนฐานความดี ความงาม ความจริง ยึดผลประโยชน์ของสังคมและส่วนรวมเป็นสรณะ

^{๖๘} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ “อารยสามัคคี :พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง” วารสารพระปกเกล้า, ๒๕๕๗ : หน้า ๕.

^{๖๙} พระเทพเวที ประยูรธ ปยุตโต “เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ”, Buddhiht economic, คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, พ.ศ.๒๕๓๗ หน้า ๔๗.

^{๗๐} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ “อารยสามัคคี :พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง” วารสารพระปกเกล้า, ๒๕๕๗ :หน้า ๕.

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาปัญหาเศรษฐกิจในการพัฒนาแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๒. เพื่อศึกษาการแก้ปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๓. เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นรูปแบบที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ซึ่งได้ดำเนินการเก็บรวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๑๒ รูป/คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งบนแนวคิดทฤษฎีสภาวะผู้นำและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้ปรากฏผลวิจัยตามข้อสรุป และองค์ความรู้จากการวิจัย การทำให้ผู้วิจัยทราบข้อมูลและสร้างรูปแบบดังกล่าวเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ หรือนำไปใช้สำหรับการพัฒนาภาวะผู้ประกอบการการพัฒนาแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย และในพื้นที่อื่น เพราะฉะนั้น บทสรุปทั้งหมดคงจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่ดูแลสถาบันการพัฒนาเศรษฐกิจ และหน่วยงานที่เป็นผู้บังคับบัญชาฝ่ายสูงขึ้นไป ให้สามารถขับเคลื่อนและพัฒนาแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เป็นเป้าหมายต่อไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพาณิชย์จังหวัดหนองคายจะต้องกำหนดนโยบายการออกตรวจตราเอาใจใส่หรือมีการฝึกอบรมอย่างเป็นรูปประธรรม โดยคัดเลือกจากผู้ประกอบการที่ต้องการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพในการจัดการรูปแบบเศรษฐกิจที่ดีและได้มากยิ่งขึ้น ด้วยการคัดเลือกผู้ประกอบการตัวอย่างด้วยความสมัครใจ แต่สำหรับผู้ประกอบการรายย่อยถ้ายังไม่พร้อม ให้กำหนดที่จะต้องผ่านการตรวจสอบอย่างเป็นระบบและมีการศึกษาตามหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง อาจจะทำแยกเป็น ๔-๕ หลักสูตรก็ได้ คือ หลักสูตรใบประกาศนียบัตรพุทธเกษตร หลักสูตรรัฐศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตร์ และหลักสูตรการพัฒนาชุมชน และหลักสูตรทั้งหมดควรมีเนื้อหาสาระที่ผสมผสานร่วมกันกับรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมและควรมีระยะเวลาการศึกษาอย่างน้อยที่สุด ๓-๔ ปี จึงจะจบหลักสูตร ให้มีวุฒิบัตรรองรับจากหน่วยงานต้นสังกัด และเทียบเท่ากับวุฒิการศึกษานั้นๆ ควรมีการปรับเนื้อหาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ หากได้รับการศึกษาแล้ว ก็ให้เทียบวุฒิการศึกษาสามารถเรียนในระดับปริญญาตรี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและพาณิชย์จังหวัด ควรมีแผนงบประมาณ แผนปฏิบัติการต่างๆ ในการจัดการรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของการมีส่วนร่วมอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย ให้เป็นจังหวัดนำร่องของการพัฒนาภาวะผู้ประกอบการตามธรรมะทางพระพุทธศาสนา งบประมาณไม่เกินจำนวน ๓๐ คน อาจจะใช้เวลาในการศึกษาตามอัยยาศัยประมาณ ๖ เดือน ถึง ๑ ปี จึงจะสำเร็จการประกอบอาชีพ หากมีผู้ประกอบการใดไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ถือว่าไม่สามารถทำได้ แล้วจะต้องลงทะเบียนใหม่เพื่อรองรับและการันตีให้กับประชาชนในชุมชนนั้นที่ใช้บริการ

๑. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและบังคับบัญชาผู้ประกอบการ ควรจัดสร้างกลไกเพื่อการพัฒนาความเป็นธรรมตามกระบวนการพัฒนาทั้ง ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความพร้อม ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างความร่วมมือ ขั้นตอนที่ ๓ การเป็นแบบอย่าง ขั้นตอนที่ ๔ การสร้างการยอมรับจากประชาชน ขั้นตอนที่ ๕ การสร้างอุดมการณ์ และขั้นตอนที่ ๖ การสื่อสาร

๒. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและพาณิชย์จังหวัดมีหน้าที่ดูแลผู้ประกอบการ ควรนำรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมให้แก่ผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคายไปประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทผู้ประกอบการของตนเองให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ความน่าสนใจของงานวิจัยฉบับนี้อยู่ที่การที่จะทำให้ผู้ประกอบการได้นำเอาหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทางด้านจิตใจของตนเองและผู้อื่นได้ด้วย และการบริหารตามหลักธรรมพุทธศาสนาเป็นประการที่สำคัญ โดยค้นหาและหารูปแบบจากข้อมูลต่างๆที่มาจากผู้เชี่ยวชาญและนักธุรกิจที่มีประสบการณ์มาหลายปี พร้อมกับนักวิชาการ และผู้นำชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงพบว่า การสร้างการอบรมปลูกจิตสำนึกจะเป็นสิ่งที่ดีผู้ประกอบการจะทำให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นธรรมได้ แต่กระนั้น ในส่วนของปัจจัยที่เกี่ยวข้องก็คือ ประเด็นการพัฒนาการอบรมตามหลักพุทธเกษตรซึ่งเป็นหลักสูตรที่สำคัญของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย และหลักสูตรอื่นๆ เช่น หลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตร์ และหลักสูตรการพัฒนาชุมชนที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของผู้ประกอบการในชุมชนในถิ่นนั้นๆ ทำให้เป็นประเด็นที่ทำทนายและน่าสนใจไม่น้อย รวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับเศรษฐกิจก็จะดีขึ้นในอีกรูปแบบหนึ่ง และกำหนดกลไก และกระบวนการต่างๆ เพื่อทำให้ผู้ประกอบการและผู้นำของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และเข้าสู่ระบบการประกอบการอย่างเป็นระบบไม่ใช่ตามแบบอธยาศัย หรือในระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพการประกอบการอย่างเป็นธรรมและการบริการให้มีคุณลักษณะของรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

๑. ภาษาบาลี - ไทย

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,มหาวิทยาลัย.พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๙.

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ

หนังสือตำรา

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน,กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, พ.ศ. ๒๕๔๖

สนธยา พลศรี ,**ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ , พ.ศ. ๒๕๔๕,

สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีการพัฒนาสังคม**, กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอมีเทรตติ้ง, พ.ศ. ๒๕๒๒

ไพฑูรย์ เครือแก้ว, **ลักษณะสังคมไทย**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิชกาพิมพ์ , พ.ศ. ๒๕๓๘

ไพบุลย์ วัฒนสิริธรรม, **สำนักไทยที่พึ่งงานที่ปรารถนา** ,กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา , พ.ศ. ๒๕๔๔

ประเวศ วะสี ,**ประชาคมตำบล**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน, พ.ศ. ๒๕๔๑

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, **คู่มือการดำเนินงานอาสาพัฒนา (อสพ.) รุ่นที่ ๖๕/๒**, (กรมการ พัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, พ.ศ. ๒๕๕๕

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ , "**กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**" , รายงานวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), พ.ศ. ๒๕๔๓

ดิเรก ฤกษ์ห่วย, **การพัฒนาชุมชน**, กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์ , พ.ศ. ๒๕๔๗

พรสวรรค์ เนลสัน ฮอดสัน, "**บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการพัฒนาองค์กรชุมชน** : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลปลาฝา อำเภोजังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด

สารนิพนธ์ ปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ,๒๕๕๐

วิทยากร เชียงกุล, การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์ , กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฉับแกระ, พ.ศ. ๒๕๒๗

จิตจานงค์ กิติเกียรติ, การพัฒนาชุมชน , กรุงเทพมหานคร : คุณพินอักษรกิจ, พ.ศ. ๒๕๓๖

อภิชัย พันธเสน, แนวคิดทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติ”, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๗

สิริชัย วิชโรท, "การพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงรายงานวิจัย", (กรุงเทพมหานคร : มุลนิธิวิถึ ทรรศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๒๔.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร , ๒๕๕๐), หน้า ๖๒ - ๖๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจ , และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๖๐”,) (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒

ยุพาพร รูปงาม, “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”, ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕).

ปรัชญา เวสารัชช, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท”, รายงานวิจัย , (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , ๒๕๒๘), หน้า ๔.

รัฐพงศ์ บุญญานูวัตร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตตลิต กรุงเทพมหานคร” รายงานวิจัย , , (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

สำนักงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย “คู่มือการดำเนินงาน , อาสาพัฒนา รุ่นที่ ๖๕๒”, (กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ๒๕๕๕ ,), หน้า ๑๗.

สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ,๒๕๕๐).หน้า ๓๓

สุเมธ ตันติเวชกุล, การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ,
(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๒), หน้า ๕๓

ประเวศ วะสี, ปาฐกถาปวย อึ้งภากรณ์ ยุทธศาสตร์เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและ
ศีลธรรม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๑), หน้า ๓.

ประเวศ วะสี, ประชาคมตำบลยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงศีลธรรมและสุขภาพ,
พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สมพรินตติ้งเซ็นเตอร์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐-๒๒.

ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ, เศรษฐกิจพอเพียง, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : แม็ค, ๒๕๔๗),
หน้า ๒๓ - ๒๖.

สุเมธ ตันติเวชกุล, ดร, เบื้องพระยุคลบาท , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๔),
หน้า ๒๘๕.

อภิชัย พันธะเสน, ดร, พุทธเศรษฐศาสตร์ : วิวัฒนาการ ทฤษฎีและการประยุกต์กับ
เศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ๕๕๔.

ณรงค์ โชควัฒนา, วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับเศรษฐกิจพอเพียง. (กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๕.

สมคิด บางโม : องค์การและการจัดการ, บริษัทจูนพับลิชชิ่งจำกัด, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๘

ธงชัย สันติวงษ์ : องค์การและบริหาร, ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ, ๒๕๓๕

กรมวิชาการ. แนวทางการจัดการเรียนรู้เกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ
, ๒๕๔๒.

กระทรวงศึกษาธิการ, โครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา. กรุงเทพฯ ๒๕๔๘

(เอกสารอัดสำเนา)

จำเนียร นำศรีเจริญกุล. การจัดโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา

จังหวัดนครนายก ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยบูรพา ๒๕๔๒.

ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างค่านิยมตามแนวเศรษฐกิจ
พอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงการอาชีพ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๔๕.

ณรงค์ นันทวรรณนะ. การบริหารโครงการ. กรุงเทพฯ : พิสิทธ์เซ็นเตอร์ ๒๕๔๗.

ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี. “การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการบริหารการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดชัยภูมิ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๔๓.

ติน ปรัชญพฤทธิ. . ทฤษฎีองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๓๘.

นงลักษณ์ วิรัชชัย.. กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ : การประเมินและการประกัน. กรุงเทพฯ : วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น ๒๕๔๕.

นิตา ชูโต . . การประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : พี.เอ็น ๒๕๓๘.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น ๒๕๓๕.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. . การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ ๒๕๓๕.

พิสนุ พงศ์ศรี. . การประเมินทางการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เทียมผ้า ๒๕๔๘.

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. การมีส่วนร่วมของประชาชน. วารสารพัฒนาชุมชน, ๒๗ (ก.พ.)๒๕๓๑ ๒๔-๓๐.

มยุรี อนุมานราชธน. การบริหารโครงการ. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๔๖.

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. . การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๖.

_____ . การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ :๒๕๔๖. (ชมรมเด็ก)

รัตน์ บัวสนธ์. การประเมินโครงการ/การวิจัยเชิงปริมาณ. กรุงเทพฯ บริษัทคอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด,๒๕๔๐.

ศิริชัย กาญจนวาสี. การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,๒๕๓๗.

_____ . คู่มือการติดตามและประเมินโครงการพัฒนาในระดับจังหวัด. กรุงเทพฯ : สถาบันดำรงราชานุภาพ, ๒๕๔๑.

ศิริชัย กาญจนวาสี. ทฤษฎีการประเมิน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ศิริวัฒน์ วรรณาม. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้การประเมินในการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

สมคิด พรหมจ้อย. “การพัฒนากระบวนการประเมินผลตนเอง สำหรับศูนย์ประสานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ . วิธีการประเมินทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . “ความรู้พื้นฐานสำหรับการประเมินโครงการศึกษา” ในรวมบทความ ทาง การ ประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง. . การบริหารบุคลากรและการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์. ภาควิชาการบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

สมาน สามามะ. “การประเมินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัด นราธิวาส”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๕.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) ๒๕๔๙.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. เกษตรทฤษฎีใหม่สู่การเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒.

_____ . ทฤษฎีใหม่สู่การเรียนรู้มุ่งสู่เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรอบวิสัยทัศน์และทิศทาง แผนพัฒนาฉบับที่ ๙ ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๓. กรุงเทพฯ : สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

สำนักนายกรัฐมนตรี. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙..

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. การประเมินโครงการ : หลักการและการประยุกต์. กรุงเทพฯ : เฟื่องฟ้า, ๒๕๔๗.

สุพักตร์ พิบูลย์ และกานดา นาคะเวช. การประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ. ใน คณะกรรมการการผลิตและบริหารชุดวิชาการประเมินและการจัดการโครงการประเมิน. ประมวล

สาระชุดวิชาการประเมินและการจัดโครงการประเมิน. หน่วยที่ ๖-๑๐. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๔๕.

_____ . การประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๔๕.

สุวิมล ว่องวานิช. การวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมสหกรณ์, ๒๕๓๘.

สุวิมล ว่องวานิช. . ความรู้ชายแดนด้านการประเมินผลการศึกษา. ใน สมหวังพิธิยานุวัฒน์. (บก.) รวมบทความวิธีวิทยาการวิจัย เล่ม ๒. (หน้า ๑๕๙-๑๗๒) กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๑.

เสนีย์ โตสุโขวงศ์. รายงานการประเมินโครงการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยบูรณาการการเรียนการสอนโดยใช้วีดิทัศน์ออนไลน์. นครสวรรค์ : โรงเรียนโกรกพระ, ๒๕๕๑.

อภิรักษ์ เพชรแก้ว. “ศึกษาการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของครูโรงเรียนตำรวจ ตระเวนชายแดน สังกัดกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๔”.

ปริญญาพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๒.

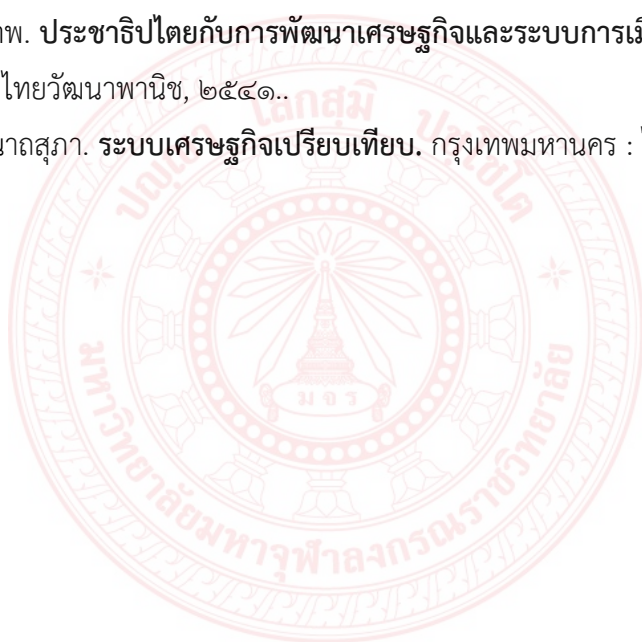
อาคม ไร่สง. หน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๙.

อำพล เสนาณรงค์. “การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ.” สมุทรปราการ ภัคธรรมศ, ๒๕๕๒.

จรรยา สุภาพ. ประชาธิปไตยกับการพัฒนาเศรษฐกิจและระบบการเมือง.

กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๑..

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ระบบเศรษฐกิจเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๒..

ภาคผนวก ข
กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์ มีดังนี้ คือ

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันศึกษา
  - สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ในการเรียนการสอนในรายวิชา เช่น ทั้งในระดับประถม และมัธยม และระดับวิทยาลัย
  - สามารถนำผลการศึกษาไปสะท้อนข้อมูลให้กับผู้ประกอบการและผู้ให้บริการ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ
  - สามารถนำผลการศึกษาไปสะท้อนข้อมูลให้กับองค์กรต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาในระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม
๒. กิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน
  - สามารถพัฒนาโครงการสัมมนาทางการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจในการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประกอบการในการพัฒนาธุรกิจอย่างเป็นธรรม
  - สามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมไปพัฒนาในชุมชนต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี
๓. กิจกรรมด้านวิชาการ
  - สัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
  - ประกอบการเรียนการสอนรายวิชา “เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน” แก่พระนิสิตและนักศึกษาได้เป็นอย่างดีใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
  - พัฒนาทักษะการวิจัยแก่ชุมชน และการเป็นผู้ประกอบการ ได้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ
  - ถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นบทเรียนประกอบรายวิชา”สังคมศึกษา(เศรษฐศาสตร์สำหรับครู)” แก่นิสิตนักศึกษา
๔. กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
  - วารสาร ตามโรงเรียนต่าง ๆ และเผยแพร่ตามมหาวิทยาลัย เช่น วิทยาเขตหนองคาย ในจังหวัดหนองคาย

ภาคผนวก ค

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรม และผลการดำเนินโครงการ

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ**

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรล วัตถุประสงค์	โดยทำให้
๑.เตรียมความพร้อม ของนักวิจัย	ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม เกี่ยวกับงานวิจัยในจังหวัด หนองคาย	ข้อที่ ๑	ทราบแนวคิดและ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ งานวิจัยการทำธุรกิจ ในจังหวัดหนองคาย
๒. ลงพื้นที่เก็บข้อมูล จากเอกสารต่างๆ สังเกตอย่างมีส่วน ร่วม สัมภาษณ์และ บันทึกเสียง	รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็น ธรรม และการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินการโครงการเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาในพื้นที่อำเภอเมือง หนองคาย จังหวัดหนองคาย	ข้อที่ ๒	ทราบ รูปแบบการ ดำเนินการ กิจกรรม ของธุรกิจโครงการ เกี่ยวกับสภาพปัญหา ในพื้นที่
๓. สร้างเครื่องมือใน การเก็บรวบรวม ข้อมูลการวิจัยจาก ผู้ประกอบการ และ ประชาชนชุมชน และ ประชาชนผู้มีส่วน ร่วมในการพัฒนา เศรษฐกิจ	ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมและ ความเป็นธรรม เช่น การมีส่วน ร่วมในการประกอบการในการทำ ธุรกิจจังหวัดหนองคาย	ข้อที่ ๓	ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบ เศรษฐกิจที่มีส่วนร่วม เช่น การมีส่วนร่วม ประชาชนชุมชนและ ประชาชนทั่วไปในการ พัฒนาเศรษฐกิจใน จังหวัดหนองคาย
4.การเก็บข้อมูลจาก ประชาชนชุมชนและ ประชาชนทั่วไปใน เขตเทศบาลอำเภอ เมืองหนองคาย	ศึกษาและลงพื้นที่ดูงานที่เกี่ยวข้อง กับงานวิจัยในจังหวัดหนองคาย	ข้อที่ ๓	ทราบถึงข้อเสนอแนะ ในการพัฒนารูปแบบ เศรษฐกิจที่เป็นธรรม ในเขตของจังหวัด หนองคาย
๕. พัฒนา ผลงานวิจัยทั้งในเชิง ปริมาณและคุณภาพ	การพัฒนาผลงานวิจัยทั้งในเชิง ปริมาณและคุณภาพ	ข้อที่ ๓.๑	การพัฒนาผลงานวิจัย ทั้งในเชิงปริมาณและ คุณภาพสมบูรณ์
๖.จัดทำรายงานวิจัย	ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ บทความ	ข้อที่ ๓.๒	รายงานฉบับสมบูรณ์

ฉบับสมบูรณ์ บทความ เสนอต่อ ผลงานวิจัยแก่ สาธารณะ	วิจัย รวมทั้งการนำผลวิจัยไปใช้ ประโยชน์		บทความวิจัย รวมทั้ง การนำผลวิจัยไปใช้ ประโยชน์
---	--	--	--

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
 การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง:
 กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

*****

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพในการพัฒนาของตลาดท่าเสาตั้ง
 ซึ่งแบบสอบถามแบ่งข้อมูลออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้
 ส่วนที่ ๑ ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของร้านค้าและผู้จำหน่าย
 ส่วนที่ ๒ ข้อมูลด้านคุณภาพและบริการของตลาดท่าเสาตั้ง
 ส่วนที่ ๓ ข้อเสนอแนะการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำ
 โขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

โดยขอความกรุณาผู้ตอบแบบสอบถามให้ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงให้กรอกข้อความและเขียน
 เครื่องหมาย / ลงในแต่ละช่อง

ขอคิดเห็นผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเป็นความลับ ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม

ดร. คิต วรณดี
 ผู้วิจัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลประชากรศาสตร์ของร้านค้าและผู้จัดจำหน่าย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในการช่องที่ตรงกับเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

๑. เพศ

- ( ) ชาย
( ) หญิง

๒. อายุ

- ( ) ๓๑ - ๔๐ ปี
( ) ๔๑ - ๕๐ ปี
( ) ๕๑ - ๖๐ ปี
( ) ต่ำกว่า ๓๐ ปี

๓. ( ) โสด

- ( ) สมรส
( ) หย่า แยก หม้าย

๔.ระดับการศึกษา

- ( ) ปริญญาเอก
( ) ปริญญาโท
( ) ปริญญาตรี
( ) มัธยมศึกษา/ ปวช. / ปวส.

๕. รายได้ต่อเดือนจากการจำหน่ายสินค้าในตลาด

- ( ) มากกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท
( ) ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท
( ) ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท

๖.ประเภทของสินค้าที่จำหน่าย

- ( ) ประเภทเสื้อผ้า
( ) ประเภทอาหาร
( ) ประเภทไฟฟ้า
( ) ประเภทผลไม้
( ) ประเภทเบ็ดเตล็ด
( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

๗. ระยะเวลาในการจำหน่ายสินค้าในตลาด

- ( ) มากกว่า ๑๕ ปี

- ( ) ๑๐ - ๑๕ ปี
 ( ) ๕ - ๑๐ ปี
 ( ) ต่ำกว่า ๕ ปี

ตอนที่ ๒ ข้อมูลความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อตลาดอินโดจีน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในการช่องที่ตรงกับเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

๕ หมายถึง ความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อตลาดอินโดจีน อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง ความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อตลาดอินโดจีน อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง ความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อตลาดอินโดจีน อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง ความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อตลาดอินโดจีน อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง ความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อตลาดอินโดจีน อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ลำดับที่	ด้านค่าธรรมเนียม	ระดับความคิดเห็น				
		๑	๒	๓	๔	๕
๑	ค่าบริการตลาดเหมาะสมเปรียบเทียบกับตลาดอื่นๆ					
๒	ตลาดกำหนดค่าธรรมเนียมเป็นมาตรฐาน					
๓	การชำระค่าบริการตลาดมีความเที่ยงตรงน่าเชื่อถือ					
๔	มีระบบการเก็บเรียกค่าธรรมเนียมสถานที่					
ด้านเจ้าหน้าที่ของตลาด						
๑.	เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพ					
๒.	เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาด					
๓.	เจ้าหน้าที่ผู้ให้ความสะดวกในตลาด					
๔.	เจ้าหน้าที่สามารถแก้ไขปัญหาในตลาดได้					
ด้านการติดต่อสื่อสาร						
๑.	มีการทำป้ายหรือเครื่องบอกสถานที่อย่างชัดเจน					
๒.	มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง					
๓.	มีขั้นตอนกฎระเบียบอย่างชัดเจน					
๔.	มีหน่วยงานด้านการจัดการตลาดอย่างชัดเจน					
ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม						
๑.	จำหน่ายสินค้าเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ที่จำหน่าย					
๒.	สถานที่ที่จำหน่ายสินค้ามีเนื้อที่ที่เหมาะสม					
๓.	มีห้องน้ำสะอาดและเพียงพอ					
๔.	มีสถานที่จอดรถยนต์มีความสะดวก					
ด้านกฎระเบียบวิธีการ						
๑	กฎเกณฑ์ของตลาดมีความถูกต้อง					

ลำดับที่	ด้านค่าธรรมเนียม	ระดับความคิดเห็น				
		๑	๒	๓	๔	๕
๒.	มีความเป็นธรรมแก่ผู้จำหน่ายสินค้า					
๓.	มีชื่อร้านของผู้จำหน่ายอย่างชัดเจน					
๔.	มีการกำหนดเปิดปิดตลาดอย่างเหมาะสม					
๕.	มีการกำจัดขยะจากการจำหน่ายสินค้าอย่างทั่วถึง					
๖.	มีการรักษาความปลอดภัยตั้งแต่เริ่มจำหน่ายสินค้าและเสร็จสิ้นการจำหน่าย					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑. ด้านค่าธรรมเนียม

.....

.....

.....

๒. ด้านเจ้าหน้าที่

.....

.....

.....

๓. ด้านการติดต่อสื่อสาร

.....

.....

.....

๔. ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม

.....

.....

.....

๕. ด้านกฎระเบียบและวิธีการ

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัย

เรื่อง การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย
จังหวัดหนองคาย

.....

คำชี้แจง ขอความกรุณาท่านได้ตอบคำถามตามความเป็นจริง เพื่อรวบรวมข้อมูลนี้สำหรับการวิจัยเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมในภาพรวม โดยไม่มีผลกระทบต่อปฏิบัติหน้าที่ของท่านต่อประการใดทั้งสิ้น

กรอบแนวคิดการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินการของผู้ประกอบธุรกิจและผู้รับบริการต่อผู้บริหารชุมชน

ขั้นตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี

๒. วุฒิการศึกษา.....

๓. ตำแหน่ง.....

๔. เกียรติบัตรหรือรางวัลที่ได้รับการยกย่อง

๑. ....จาก.....

๒. ....จาก.....

๓. ....จาก.....

๔. ....จาก.....

ขั้นตอนที่ ๒ หัวข้อที่สัมภาษณ์ : การใช้หลักธรรมในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมใน
การประกอบการธุรกิจได้อย่างไร

ท่านคิดว่า การนำหลักมโนธรรมในการบริหารองค์กรธุรกิจเชิงพุทธมาประยุกต์ใช้ในการประกอบธุรกิจจะ
ก่อให้เกิดผลดีในด้านใดบ้าง(ขรราวาสธรรม ๔)

๑. สัจจะ ความจริงใจ คือ ซื่อสัตย์ต่อกัน

.....
.....
.....
.....

๒. ทมะ ฝึกตน คือ รู้จักควบคุมจิตใจ (แก้ไขข้อบกพร่องขัดแย้ง)

.....
.....
.....
.....

๓. ขันติ อดทน คือ มีจิตใจเข้มแข็งหนักแน่นในการฝ่าฟันอุปสรรค

.....
.....
.....
.....

๔. จาคะ เสียสละ คือ มีน้ำใจ สามารถเสียสละความสุขสำราญ ความพอใจ ส่วนตัวเพื่อสังคม

.....
.....
.....
.....

มโนธรรมในการบริหารองค์กรธุรกิจ

ท่านคิดว่าการนำหลักมโนธรรมในการบริหารองค์กรธุรกิจเชิงพุทธมาประยุกต์ใช้ในการประกอบธุรกิจจะก่อให้เกิดผลดีในด้านใดบ้าง (หลักทฤษฎีนี้มีกัตถะประโยชน์ ๔)

๑. อนุฐานสัมปทา หมายถึง การถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร

.....

.....

.....

.....

๒. อารักขสัมปทา หมายถึง การถึงพร้อมด้วยการรักษา

.....

.....

.....

.....

๓. กัลยาณมิตรตตา หมายถึง การถึงพร้อมด้วยการคบคนดีเป็นมิตร

.....

.....

.....

.....

๔. สมชีวิตา หมายถึง การถึงพร้อมด้วยการดำเนินชีวิตโดยไม่ฝืดเคือง

.....

.....

.....

.....

ขั้นตอนที่ ๓ ความเห็นเพิ่มเติม ประโยชน์ที่ได้รับจากการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจ

๑. ท่านคิดว่า การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม วิธีการดำเนินการ และที่มีมโนธรรมในการบริหาร สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเป้าหมายและแผนงานร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจ ในด้านใดบ้าง เพราะอะไร

.....

.....

.....

.....

๒. ท่านคิดว่า การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมวิธีการดำเนินการ และที่มีมโนธรรมในการบริหาร สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานในด้านอื่นๆ ทำให้เกิดความเจริญเติบโต ผลกำไร และสามารถสร้างผลตอบแทนผู้ประกอบการได้อย่างไร เพราะอะไร

.....

.....

.....

.....

๓. ท่านคิดว่า การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมวิธีการดำเนินการ และที่มีมโนธรรมในการบริหาร สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเป้าหมายและแผนงาน(ในการพัฒนาธุรกิจทุกๆ ระดับในด้านใดบ้าง เพราะอะไร

.....

.....

.....

.....

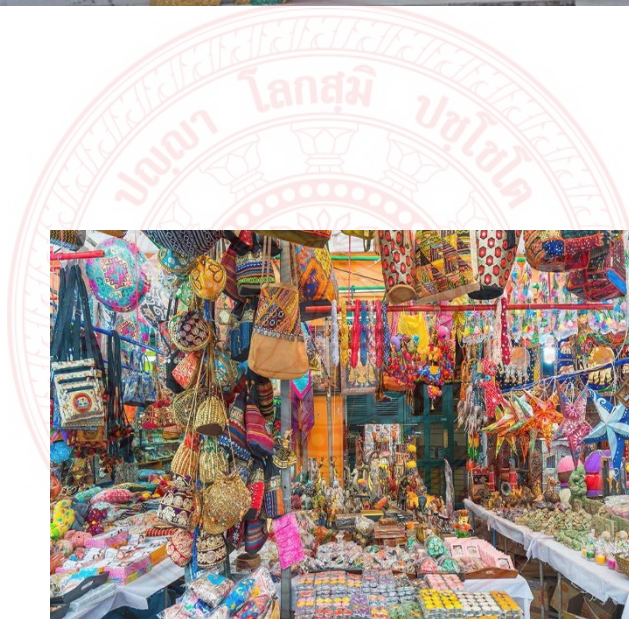
ดร. คิต วรุณดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก จ
รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

ภาคผนวก ฉ
บทสรุปโครงการวิจัย

แบบสรุปโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สัญญาวิจัยเลขที่: ว.๐๒๓/๒๕๖๑

ชื่อโครงการ: การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง:
กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

หัวหน้าโครงการ: ดร.คิด วรณดี

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวาย พระพรชัยมงคลเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๐ มีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า “การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตนเอง อันนี้ก็เคยบอกกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก จึงอาจล้าสมัย คนอื่นเขาต้องการเศรษฐกิจที่ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเศรษฐกิจการค้าไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง”^{๗๑}

จากพระราชดำรัสดังกล่าวพอสรุปความหมาย ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ว่า^{๗๒} เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นแนวทางการดำรงชีวิตและ การปฏิบัติตนของคนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว

^{๗๑} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ”, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๗

^{๗๒} สิริชัย วิชโรท, "การพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงรายงานวิจัย " (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิวิถีชีวิตธรรม, ๒๕๒๕), หน้า ๒๔.

ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐบาล เพื่อการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียงหมายถึงความ พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบ ไต้อันจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในด้วยความรอบรู้ รอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างมีคุณธรรม หากมองตามทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว นับได้ว่าเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ใน การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับทุกระดับได้เป็นอย่างดี ในการแก้ปัญหานั้นจะเกิดขึ้นและสำเร็จได้ ด้วยดีจากความร่วมมือ ความสามัคคี และความเข้าใจในศักยภาพของชุมชนในการรวมตัวกันทำกิจกรรม เพื่อช่วยเหลือค้ำจุนซึ่งกันและกันระหว่างกันระหว่างกลุ่ม และระหว่างชุมชน อันจะทำให้การเอารัด เปรียบกันหรือความเหลื่อมล้ำในสังคมหมดไปได้ และก่อให้เกิดความพอเพียงอันเป็นเกราะที่เข้มแข็งให้ เกิดขึ้นกับครอบครัว ชุมชน และประเทศได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในส่วนที่ ๑๐ ว่าด้วยแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา ๘๗ พอสรุปได้ว่า รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น การ ตัดสินใจ การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำ บริการ สาธารณะ การตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตาม สาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น การส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในการทางเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนา การเมืองภาคพลเมือง เพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรม สาธารณะของชุมชนรวมทั้งสนับสนุนการ ดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะ เครือข่ายทุกรูปแบบ ให้สามารถแสดงความคิดเห็น และสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่ การส่งเสริมและให้ การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนา การเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้ง^{๗๓} การจัดทำ แผนพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์ เงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทั้ง ภายในและภายนอกประเทศ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๔) ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ ของการวางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คน เป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อให้เกิด

^{๗๓} สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร , ๒๕๕๐), หน้า ๖๒ - ๖๔.

การพัฒนาที่สมดุล ต่อมาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๙) ได้ัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบ บูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) เพื่อการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม^{๗๔} ดังนั้น หากพิจารณาถึง แนวนโยบายการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนา ฉบับที่ ๙ - ๑๐ ที่ได้รื้อฟื้นเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ก็เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงอย่างถ่องแท้ และสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาคุณภาพชุมชน และพัฒนาคุณภาพของสังคมประเทศชาติ โดยมุ่งให้ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยเริ่มที่ตนเอง ตลอดจน เสริมสร้างบทบาทของครอบครัวให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การ ปกครองและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการ ฟังตนเองและ หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวทางระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง โดยมีการวาง ยุทธศาสตร์การ พัฒนาต่างๆเพื่อความอยู่ดีมีสุขตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยอาศัย ทุนเดิมของประเทศที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน และสร้างสมดุลของการพัฒนาให้ เกิดขึ้นทุกมิติ ทั้งเพื่อ เสริมสร้างการพัฒนาประเทศให้เกิดการอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๖๐) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคี การพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่าง กว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ กำหนด วิสัยทัศน์ใน การพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ "สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และ มีภูมิคุ้มกันต่อ การเปลี่ยนแปลง" อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป โดยวางยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งหมด ๖ ยุทธศาสตร์ คือ ๑) ยุทธศาสตร์สร้างความเป็นธรรมในสังคม ๒) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคน สู่อุตสาหกรรม การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ๓) ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของ อาหารและ พลังงาน ๔) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและ ยั่งยืน ๕) ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและ สังคม และ ๖) ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีมติในการ

^{๗๔} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ , และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๖๐”,) (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒

พัฒนานั้นได้ให้ ความสำคัญการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อความยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป^{๗๕} การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตมนุษย์บนโลกใบนี้ เพราะมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมต่างพึ่งพาอาศัยกันและต่างต้องมีบทบาทภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบตามวาระโอกาสที่ มาถึง บทบาทหน้าที่ที่ได้รับจากการยอมรับ บทบาทที่สร้างขึ้นด้วยตนเองเช่นการรับหน้าที่เป็นพ่อแม่ เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้าน ความสำคัญของบทบาทหน้าที่ การงานต้องมีกฎระเบียบและองค์การที่มั่นคงคอยช่วยรับนโยบายให้มีสอดคล้องกับกฎหมายของบ้านเมือง แต่ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมนั้น รวมถึงการร่วมด้วยช่วยกันในด้านความคิดเห็น การบริหารจัดการ ตลอดจนการ เสียสละเวลาอาคารสถานที่ปัจจัยอื่น ๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อบรรลุเป้าหมาย^{๗๖} จุดมุ่งหมายหนึ่ง ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในการที่จะขับเคลื่อน เศรษฐกิจสำคัญของการพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนบนฐานของการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในพื้นที่ไปสู่กระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาร่วมกันของชุมชน

ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่จะสามารถเชื่อมโยงการมี ส่วนร่วมอย่างบูรณาการทั้งในแนวดิ่งและแนวนอนบนเงื่อนไขของการใช้ข้อมูลบริบทของแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม^{๗๗} เพราะการมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนได้ใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่าง ของตน เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน เงินทุน วัสดุในกิจกรรมพัฒนานั้นการมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลจากการพัฒนาและเป็นผู้กระทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นได้ทั้งวิธีการซึ่งนำไปสู่การพัฒนาและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาด้วย^{๗๘} ในปัจจุบันรัฐบาลต่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยให้ ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนการพัฒนา เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

^{๗๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐-๑๒.

^{๗๖} ยุกาพร รูปงาม, “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”, ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕).

^{๗๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

^{๗๘} ปรัชญา เวสารัชช, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท”, รายงานวิจัย, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๔.

และติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ฯลฯ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนกำลังเป็น กระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน ที่ผ่านมาพบว่าอุปสรรคและปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ประชาชนขาดความสนใจหรือขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายที่เป็นปัจจัยที่เป็น สิ่งจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน ในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำร่วมรับผิดชอบนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย เกิดความชอบธรรมอันนำมาซึ่งประโยชน์แก่ ประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังถือได้ว่า เป็นการเริ่มต้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่สำคัญอีกด้วย^{๗๙} ดังนั้นกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จึงได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีเกณฑ์การวัดประเมิน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการลดรายจ่าย ๒) ด้านการเพิ่มรายได้ ๓) ด้านการ ประหยัด ๔) ด้านการเรียนรู้ ๕) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ดังนั้นกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จึงได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมใน การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีเกณฑ์การวัดประเมิน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการลดรายจ่าย ๒) ด้านการเพิ่มรายได้ ๓) ด้าน การ ประหยัด ๔) ด้านการเรียนรู้ ๕) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่าง ยั่งยืน ๖) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน ต่อมา มีการขยายผลการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนโดยให้เป็นหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง^{๘๐} ในการขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านด้วยการสร้างความรู้

ความสามารถของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างความรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชน พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้วยการ มีส่วนร่วมของชุมชนตามบริบทของชุมชนนั้นๆ เช่น ในจังหวัดหนองคายชุมชนริมฝั่ง

^{๗๙} รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” รายงานวิจัย , (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

^{๘๐} สำนักงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย “คู่มือการดำเนินงาน , อาสาพัฒนา รุ่นที่ ๖๕๒”, (กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ๒๕๕๕ ,), หน้า ๑๗.

แม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นชุมชนที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านการคมนาคม เศรษฐกิจ การเมือง เพราะตั้งอยู่ติดกับเขตชายแดน ไทย-ลาว เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรมทำสวนผัก สวนผลไม้ คนในชุมชนอยู่แบบต่างพึ่งพากันและกัน เมื่อความเจริญด้านการคมนาคม หรือทางเศรษฐกิจ เช่นมีโรงงานขนาดย่อม มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันส่งผลกระทบต่อในด้าน ต่างๆแก่ชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปประชาชนบางส่วนเลิกทำการเกษตรหันมาเป็นลูกจ้างโรงงาน เป็นลูกจ้างบริษัทเอกชน เป็นธรรมดาว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม การเมือง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่นปัญหาขยะ และปัญหาอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งปัญหา เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ทั้งสิ้น และจากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้นำชุมชนจึงได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนบนฐานของความพอเพียง อยู่ ดีกินดีและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ตามนโยบายของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยอาศัยการมีส่วนร่วม ร่วมและความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการดำรงชีวิตพร้อมทั้งส่งเสริมให้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของ ประชาชนตามบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักใช้ รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่อันจะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างพอเพียงและอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่า ประชาชนในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจในชุมชนของตนในด้านต่างๆคือ

๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)

๒) ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน (Implementation)

๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ

๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยภาพรวมและในแต่ละด้านเป็นอย่างไร ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน และพัฒนากร ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ และสำนักงานได้สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนทำให้เกิดผลการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหาอุปสรรคและ ได้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบที่เป็นธรรม เพื่อความ“อยู่เย็น เป็นสุข”ของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัญหาธุรกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
๒. เพื่อศึกษาสาเหตุการดำเนินการที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
๓. เพื่อพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัยพบว่า

๑ **การสร้างความพร้อม** ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณลักษณะทางด้านความรู้ให้พร้อมที่จะเลือกสรรแต่สิ่งที่ดีในฐานะเป็นผู้ประกอบการ การสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดความพร้อม มีความพร้อมในด้านความสัมพันธ์ภาพที่ดีกับประชาชนทุกคน มีความพร้อมในการเป็นนักบริการ และพร้อมที่จะทำให้มีคุณภาพเพื่อส่วนรวม

๒ **การสร้างความร่วมมือ** ซึ่งเป็นการสร้างระบบการมีส่วนร่วมตั้งแต่สถาบันครอบครัวเป็นต้นมาให้สามารถเข้าถึงวิธีการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง สามารถชักจูงประชาชนผ่านระบบความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ในลักษณะเป็นทีมงาน ร่วมรู้ ร่วมคิด มีส่วนร่วมในการผลิตร่วมศึกษาดูงานงานทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการในการประกอบการ

๓ **การเป็นแบบอย่าง** ซึ่งเกิดจากความเชื่อถือและศรัทธาที่ผ่านการตรวจสอบผู้ประกอบการร่วมกับชุมชนมาอย่างยาวนาน อีกทั้งการแสดงจุดยืนของตนเองให้ชัดเจน เป็นรูปธรรมพร้อมชี้้นำการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขของประชาชนทั่วไป เช่น การประกอบการไม่เป็นการเอาเปรียบทุกรูปแบบ การไม่ฝักใฝ่ในสิ่งที่น่าสนใจซึ่งโทษต่างๆ รวมทั้งคุณลักษณะของการนำเอาสิ่งที่ดีมาแก่ชุมชนทั้งเด็กเยาวชนสามารถนำไปยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติได้โดยง่าย

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

เบื้องต้นผู้วิจัยได้มอบงานวิจัยให้สถาบันการศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลหลักฐานการอ้างอิงทางวิชาการในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อให้หน่วยงานผู้ประกอบการต่างๆ ได้ไปศึกษาและเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไปเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแพร่หลายต่อไป

ภาคผนวก ข
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) ดร.คิต วรณดี
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Dr.kid varundee
๒. ตำแหน่งบริหาร รักษาการรองผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตหนองคาย
๓. ตำแหน่งวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คิต วรณดี
๔. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๕๕๓๓๓ โทรสาร. ๐๔๒-๔๕๕๒๒๒
โทรศัพท์มือถือ ๐๘๙-๒๒๙๙๓๙๐ และ E-mail : dr.kidvarundee@gmail.com
๕. ประวัติการศึกษาต้องระบุสถาบันการศึกษา สาขาวิชาและปีที่จบการศึกษา
ปริญญาเอก พ.ศ.๒๕๕๐ Ph.D. Sociology University of pune
ปริญญาโท พ.ศ.๒๕๔๐ M.A. Sociology University of pune
ปริญญาตรี พ.ศ.๒๕๓๖ พธ.บ. ศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา, การวิจัยและพัฒนา, เศรษฐศาสตร์, มนุษย์
ศาสตร์